

Riksdagens protokoll

1999/2000:36

Tisdagen den 30 november

Protokoll
1999/2000:36

Kl. 13.00 – 16.33
18.00 – 20.28

1 § Särskilt anordnad debatt om Sveriges anslutning till EMU

*Särskilt anordnad
debatt om Sveriges
anslutning till EMU*

Anf. 1 LARS LEIJONBORG (fp):

Fru talman! Folkpartiet har begärt den här debatten för att kräva det alltför kräver: att landets regering ska ge begripliga besked i den viktiga framtidsfrågan om Sveriges medlemskap i EMU.

Socialdemokraternas tidigare agerande i Europafrågan har skapat en djup misstro som spätt på politikerföraktet. Samma sak är på väg att hända igen.

Statsministern har talat i en brittisk tidning. Men vad var det han sade, egentligen?

Här, i Sveriges riksdag, bör statsministern ge ett par avgörande besked.

Elva länder i vår omvärld har bestämt sig för en gemensam valuta. De har gjort det för att främja samverkan. Det har ett högt pris för Sverige att stå utanför –

- ett pris i form av att företag flyttar utomlands,
- ett pris i form av minskat inflytande inom EU och
- ett pris i form av att det svenska ordförandeskapet år 2001 kan bli ett ännu större fiasko än statsministerns utlandsresor därför att utanförskapet, som Pierre Schori påpekar i en artikel i dag, marginaliserar oss inom EU.

Jag vet att statsministern i dag inte kan ge besked om var Socialdemokraterna som parti står i EMU-frågan. Men han kan på regeringens vägnar ge besked i två andra viktiga frågor:

- Ja, svenska folket kommer att få ta ställning till EMU-frågan i en folkomröstning före det svenska ordförandeskapet.
- Ja, alternativen kommer att vara tydliga och omanipulerade – inga ja nu och ja sedan, inga kanske eller jäså, utan ett klart ja eller nej.

Statsministern har strax ordet. Ta nu chansen och ge klart besked: Sveriges folk ska få ta ställning till den gemensamma valutan – och frågorna kommer inte att manipuleras!

Anf. 2 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Först vill jag tacka Lars Leijonborg och Folkpartiet för att man tagit initiativ till den här debatten. Den är värdefull och kan säkert tjäna som ytterligare information i EMU-frågan. Dock hoppas jag att debatten kan föras i ett något annorlunda tonläge än det som Lars Leijonborg startade den i. Vi i Sverige har, 1997, valt att faktiskt följa EMU-frågan, studera den och låta människor tränga in i den och ta ställning.

Beskrivningen att vi skulle vara utanför och att vi skulle vara trängda och illa ute är så grovt felaktig som någonting kan vara. Det är faktiskt så, Lars Leijonborg, att Sverige kanske har den bästa ekonomiska politiken i Europa. Ingen ifrågasätter vår rätt att själva hantera den här frågan.

Svenska folket har tagit på sig enorma uppoffringar för att komma dithän att vi har en ekonomi som är i ett sådant skick att vi platsar i den här gruppen, om vi själva vill. Varför ska vi, när vi har den styrkepositionen, försätta oss i ett läge där man hetsar och grovt partipolitiserar? Ytterst handlar det ju om ansvarstagandet för Sverige, för vårt land. Det är med den utgångspunkten som jag tycker att vi i dag ska föra ett sansat samtal.

År 1997 tog vi här i kammaren med bred majoritet ställning för att Sverige inte skulle vara med i EMU från starten. Det föregicks av en omfattande aktivitet bland EU:s medlemsländer där vi gjorde klart att vi tänkte fatta det beslutet och också fick förståelse för att vi skulle göra det.

Sedan har vi sagt att vi ska behålla vår handlingsfrihet. Detta är viktigt. Vi är ett litet land. Vi är en del av en global ekonomi och vi är en del av en europeisk union. Vi ska ha så stor handlingsfrihet som möjligt. Vi ska inte försas in i några hörn där vi tvingas ta det ena eller det andra beslutet. Vi ska handla utifrån vad som är bäst och rätt för Sverige.

Om det beslut vi nu har ska ändras, vilket ju debatten handlar om, har jag sagt att jag ser utomordentligt allvarligt på en situation där man principiellt skulle driva linjen om ett nej, att Sverige skulle binda sig i den meningen att vi principiellt säger nej till EMU. Jag menar att det i ett slag skulle ta bort vår handlingsfrihet.

Jag tror att det, efter Lars Leijonborgs inledning här, är lika viktigt att säga följande. Att kasta ut Sverige i en politisk strid om EMU hösten 2000 – för det blir en strid och det kanske vi förstår av det samtal som vi nu ska föra – när vi står mitt uppe i förberedelserna för att genomföra vårt uppdrag som ordförandeland i EU första halvåret 2001, vore att ge maximalt dåliga förutsättningar för Sverige i EU.

Lars Leijonborg kan raljera och spetsa till det, men vill man ta ansvar för landet kan jag inte tänka mig en sämre tidpunkt att ta en strid om EMU-frågan än strax före vårt ordförandeskap. Om jag i dag ska pressas på en uppfattning om tidpunkten har jag därmed sagt att jag tror att det är en dålig tidpunkt för Sverige, och därmed är det också dåligt för vår handlingsfrihet. Jag tycker inte att Lars Leijonborg på den punkten ska hoppas på att få något stöd från Socialdemokraterna när det gäller att föra fram frågan i ett så tidigt ställningstagande av folkflertalet.

För oss är det viktigt att säga att vi vill titta framför allt på två omständigheter som mer än något annat avgör vår eventuella plats i den monetära unionen. Den första är hur lönebildningen i Sverige fungerar.

Vi vet av de oberoende expertpaneler som vi haft, och vi som följt ekonomisk politik under många år vet av egen erfarenhet, att just lönebildningsprocessen i Sverige av och till har försatt oss i utomordentligt besvärliga lägen.

Den senaste avtalsrörelsen gick bra. Den gav konkurrenskraft, reallöneökningar och låg inflation. Om den avtalsrörelsen markerar ett brott mot ett tidigare beteende på svensk arbetsmarknad och kan följas av ytterligare en avtalsrörelse som ger samma utfall, tror jag att vi kan säga att det inte är ett hinder för ett svenskt EMU-medlemskap.

En annan fråga av samma typ som vi också bör studera väldigt noga är hur det fungerar för länder som inte ligger i fas med den konjunkturcykel som bestämmer den räntenivå som Europeiska centralbanken lägger fast. Det är en dramatisk fråga. Vi har nyligen haft en räntehöjning av Centralbanken, som har besvarats av penningmarknaderna med en försvagad euro, vilket i och för sig för oss som har en ekonomisk-politisk bakgrund är någonting som vi naturligtvis följer med stort intresse.

Vad händer för det land som får en penningpolitik som inte ligger i fas med den egna ekonomins utveckling? Om man behöver ha en räntesänkning men får en räntehöjning, resulterar det naturligtvis i ytterligare ekonomiska bekymmer, stigande arbetslöshet och försämrad välfärd. Hur hanteras en sådan sak inom den monetära unionen? Vilka instrument har man att tillgå? Vilka värden är det som står på spel? Behöver man inte ha svar på de frågorna innan man klämkäckt kastar sig ut och kräver en folkomröstning vid en viss tidpunkt?

Finnarna, våra grannar i öster, har bestämt sig för någonting som man kallar för buffertfonder. Det är ett sätt att möta det här problemet. Svenska LO har också ställt sig bakom den tanken och tycker att det är någonting vi bör utreda. Jag tycker att vi bör använda den närmaste tiden för att titta på om det här kan vara ett sätt att möta just det bekymret.

Sedan har man naturligtvis också den diskussion som följer av detta och som handlar om unionens konstitution och som också bör ha rimliga svar innan man går fram och tvärsäkert säger ja eller nej.

Det här är redovisning av de överväganden som regeringen har och som vi också bett svenska folket att ta till sig. Det bedrivs nu en omfattande folkbildningsaktivitet i landet i olika former. Jag vet inte hur många tiotusentals personer som just nu studerar EMU-frågan. Men vi vill att de ska göra det. Vi vill framför allt, när vi väl kommer till ställningstagandet, att ingen ska kunna säga: Jag hade inte chansen att sätta mig in i frågan, ingen brydde sig om vad jag tyckte.

Vi har alla i den här kammaren en sådan erfarenhet av det svenska EU-medlemskapet att däri fortfarande ligger en kritik i stora delar av landet mot att man inte fick tid att sätta sig in i frågan och påverka den. Jag tycker att det är en felaktig kritik, men den finns där. Att då inte ta det på allvar och låta människor faktiskt bilda sig och bry sig och så småningom bestämma tror jag är att skapa ett politiskt problem för framtiden.

I sammanfattning, fru talman: Inget nej till EMU som är av sådant slag att vi stänger dörren för projektet. Ingen folkomröstning eller annat ställningstagande i frågan hösten 2000 – det ger dåliga förutsättningar för oss och begränsar Sveriges styrka i Europa. Definitivt utrymme för folkbildning, debatt och diskussion och, fru talman, ödmjukhet. Vi har inte i

Prot.
1999/2000:36
30 november

*Särskilt anordnad
debatt om Sveriges
anslutning till EMU*

denna kammare, någon av oss, varit med om att ta ansvaret för ett större beslut än att eventuellt överge den egna valutan och kliva in i en valutaunion.

(Applåder)

Anf. 3 BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Det är en händelse som ser ut som en tanke att riksdagsdebatten om det europeiska valutasamarbetet äger rum samma dag som den förtida avvecklingen av Barsebäck inleds. I bägge fallen är det politiska frågor som präglas av att den socialdemokratiska regeringen satt partiets intressen före landets. I bägge fallen är utgångspunkten att det socialdemokratiska partiet är splittrat. För att dämpa motsättningarna lägger man ned Barsebäck med kapital- och miljöförstöring som följd. Frågan om valutasamarbetet, som betyder så mycket för Sverige och det svenska folket, skjuter man hela tiden framför sig och tar inte ställning. Det politiska ledarskapet finns inte över huvud taget.

När Göran Persson säger – han har allt rätt i det – att det handlar om ansvarstagande för Sverige så är det fråga om hur Göran Persson tänker ta sitt ansvar, som ju inte bara är att lyssna och fundera utan också att kunna resonera och redovisa sin syn. Om det nu finns ett omfattande studiematerial, varför inte sätta sig ned och studera, Göran Persson, läsa in och komma fram till en ståndpunkt som man kan resonera med väljarna, människorna, medborgarna om? Traditionen, som jag trodde att den var inom socialdemokratin, var att våga ta ställning, våga föra en debatt och för den delen acceptera om medlemmar och väljare säger något annat, men ändå visa det politiska ledarskapet.

Fru talman! Samarbetet i den europeiska unionen har ett övergripande mål, beständig fred i Europa. Medlet är att bryta ned barriärer och gränser mellan nationer, människor och företag, knyta samman de olika ländernas ekonomier i en gemensam marknad, där man blir så tätt sammanflätad att väpnade konflikter blir omöjliga. Det är målet, det är medlet. I en gemensam marknad är det självfallet att en gemensam valuta är naturlig. En valuta är ett sätt att underlätta den byteshandel som ägde rum för tusentals år sedan, att göra det på ett effektivare och enklare sätt. Vad är då rimligare än att i en gemensam marknad också ha en gemensam valuta?

Det innebär också ekonomiska fördelar, eftersom det pris vi betalar för en egen valuta mot den stora gemensamma eurovalutan är att vår ränta över tiden – skillnaden kan variera – kommer att vara högre.

Vi får en bättre konkurrens. Med en gemensam valuta får konsumenterna i alla länderna en chans att se hur priserna ser ut. Vi får en starkare och bättre konkurrens, och de priser som i Sverige ligger över dem i andra länder kan gå ned till konsumenternas fromma.

Vi får en enkelhet. Var och en som växlar pengar som turist inser att det är krångligt och besvärligt och kostar någonting. För varje företag, framför allt de mindre och medelstora företagen, är det här en kostnad som faktiskt är besvärande och skapar problem. I en gemensam marknad med en gemensam valuta är det lättare att få etableringar av företag som vill etablera. Att vara med också i den del av det europeiska samarbetet som innebär en gemensam valuta gör självklart att Sverige tar sin plats i det nya Europa och är berett att utnyttja sina möjligheter. Det är, Göran

Persson, så att vår möjlighet till inflytande i andra avseenden blir mindre när vi inte deltar i detta samarbete.

Det är självklart – Göran Persson har alldeles rätt – att vi naturligtvis också ska värdera de risker som kan finnas och diskutera risken för att den nationella ekonomiska politiken, med självständiga stater som har ett samarbete, utformas fel. Men det är ett intresse för oss i Sverige liksom i alla andra länder att ha en stabilitet i de offentliga finanserna. Det är det viktiga kravet. Därför har man en stabilitetspakt. Det är någonting som sammanfaller: det nationella intresset, förutsättningar för en gemensam valuta, stabila offentliga finanser i de olika länder som deltar. Det finns inga motsättningar, inga problem.

Den andra frågan är: Kan vi på klart sätt driva en finanspolitik? Om penningpolitiken ligger fast i ett valutaområde kan den nationella finanspolitiken användas, givet att man har den stabilitet som är önskvärd. Om finanspolitiken används på ett rätt sätt kan man hantera de problem som kan uppkomma i en nationell ekonomi.

Självklart gäller det att ta ett ansvar för dem som träffar avtal på arbetsmarknaden, ta ett ansvar för att lönebildningen inte leder till en utslagning av arbetsplatser. Men det vi glömmar, när vi ser riskerna och när vi bedömer om de här riskerna faktiskt är så stora, är att ett medlemskap i en gemensam valuta innebär en kraftig förändring, en stor institutionell förändring.

Vi lever i en helt annan miljö. Det är jag övertygad om att Sveriges regering – hur den än ser ut – och Sveriges riksdag samt för den delen arbetsmarknadens parter inser. Det gör att på samma sätt som vi 1967 gick från vänster- till högertrafik, på samma sätt som vi slutade med att köra till vänster därför att det inte längre var möjligt, så kommer vi inte heller att bedriva en felaktig ekonomisk politik eller att träffa avtal som ger felaktiga resultat.

Sverige behöver vara ansluten till en gemensam valuta. Det ger ekonomiska fördelar, det ger ökat inflytande och det är framför allt ett sätt att verka för den beständiga freden i Europa.

(Applåder)

Anf. 4 GUDRUN SCHYMAN (v):

Fru talman! Det är bra att vi har fått denna debatt under förutsättning att det kommer något klargörande ut ur den. Det klargörande som jag önskar är att vi får klart för oss hur vi ser på hanteringen av den här frågan. Ska det bli en folkomröstning eller ska det inte?

Jag tror att det är av vitalt intresse för väldigt många människor att få reda på det. Kommer vi att ha en folkomröstning? Och precis som Göran Persson sade: Kommer *jag* att få säga *mitt* i denna stora viktiga politiska framtidsfråga? Kommer jag som individ att bli tillfrågad? Kommer jag att ha möjlighet att påverka?

Det som sker just nu i det här beslutslösa tillståndet är att väldigt många människor känner: Jag har ingen möjlighet att påverka. Här pågår en utveckling och en anpassning – och det går fort – men jag har ingen möjlighet att påverka. Jag får inte säga mitt i denna stora viktiga politiska fråga.

Det gör också att det inte blir någon fart på det folkbildningsarbete som skulle behövas i just den här frågan. Det blir inte den här intensite-

Prot.

1999/2000:36

30 november

*Särskilt anordnad
debatt om Sveriges
anslutning till EMU*

ten i studiecirklar. Man får inte de många människorna att sätta sig ned och resonera om vad ett medlemskap skulle betyda. Det är det absolut sämsta läge som man kan tänka sig när vi befinner oss i den situationen att vi faktiskt måste ta ställning till denna fråga.

Vi måste på alla sätt uppmuntra människor att bli delaktiga och att vara aktiva, och då måste vi bjuda in med den självklara målsättningen att just jag och du ska få vara med och bestämma i en folkomröstning. Om vi i de olika partierna kunde enas om det kan vi sedan ta nästa steg som är att vi sätter oss ned och diskuterar en lämplig tidpunkt, så att vi kan klargöra också detta för alla människor som i dag svävar i ovisshet och som faktiskt känner att hanteringen av den här frågan pågår långt över huvudet på dem. Det förs en debatt av en ganska liten begränsad politisk elit som säkert inte kommer att lyssna på mig i alla fall.

För att göra någonting åt det och för att bjuda in till en verklig diskussion och ett verkligt samtal tror jag att vi ska ta tillfället i akt i dag och säga: Jo, vi ska ha en folkomröstning, och låt oss diskutera när det är lämpligast att ha den.

Det är intressant att höra på argumenten för och emot. Det kräver naturligtvis en mycket större diskussion än en sådan här extradebatt för att den ska bli klargörande. Men jag kan inte låta bli att kommentera det som Bo Lundgren säger. I Bo Lundgrens beskrivning är detta en fråga om ekonomi, men jag hävdar att det är en fråga om politik.

Det ska inte bara vara en gemensam marknad och en gemensam valuta utan det ska ju framför allt vara en gemensam ekonomisk politik. Och det ska framför allt vara en gemensam politik som går ut på att minska politikens inflytande och omöjliggöra för folkvalda att delta i utformningen av den ekonomiska politiken.

Därför är det lite lustigt med argumentet: Vi måste gå med för annars får vi inget inflytande och annars kan vi inte påverka. Men vad är det vi ska gå med i? Jo, vi ska gå med i en politisk union, en ekonomisk och monetär union, där man har sagt att folkvalda inte ska bry sig om den ekonomiska politiken. Vi ska gå med i en förening som har som högsta målsättning att politikerna inte ska bry sig! Vi ska alltså gå med för att vara med om att inte bry oss.

Jag kan inte se att det är så som vi ska använda politikens roll och folks möjligheter att delta i en demokratisk uppbyggnad. Det kan inte vara att gå med i föreningar som ska reducera politikernas inflytande till noll och där vi ska lämna över till s.k. experter – bankdirektörer – som ska styra och ställa med våra skattepengar utan att vi ska ha någon möjlighet till inflytande och demokratisk kontroll.

Politiken är ju det redskap som vi har för att bygga motmakter till de snäva ekonomiska vinstintressena eller den globala ekonomins härjningar. Då är det politiken som är vårt redskap. Det är så vi kan bygga en motmakt. Då kan vi ju inte gå med i en union där vi fränhänder oss möjligheten att använda vår rösträtt.

Jag förstår inte alls att det skulle vara något fel på att behålla den ekonomiska och politiska självständigheten och hantera den utifrån den verklighet som vi har i dag. Jag kan inte på något sätt se att Sverige far illa av att inte vara medlem i den ekonomiska och monetära unionen. Och jag har väldigt svårt att föreställa mig att det skulle vara på något annat sätt i framtiden.

Men det skulle vara bra med ett klagörande från den här talarstolen från samtliga politiska partier om deras syn på folkomröstning. Vänsterns uppfattning är helt klar: Vi ska ha en folkomröstning och vi ska bjuda in alla. Det ska ha någon betydelse vad just du tycker och tänker i den här frågan.
(Applåder)

Anf. 5 MATS ODELL (kd):

Fru talman! Kristdemokraterna är ett Europaparti. Vi ser samarbetet inom den växande Europeiska unionen som det allra viktigaste instrumentet för att åstadkomma en tryggare och bättre framtid för Sverige, för att våra barn och barnbarn ska få det tryggare och bättre än vad 1900-talets krigiska Europa kunde erbjuda våra föräldrar och deras föräldrar.

Trots detta beslutade 1996 års riksting att vårt parti skulle rösta nej vid riksdagens beslut 1997 om ett svenskt deltagande i EMU:s tredje fas från starten 1999. Det fanns två skäl till denna tveksamhet om att Sverige skulle gå med i EMU från början.

Det ena skälet var att svensk ekonomi inte var i sådant skick att Sverige var moget att delta. När inte valutakursförändringar kan fånga upp och dämpa ekonomiska problem är det i stället finanspolitiken och ytterst arbetsmarknaden som får ta konsekvenserna, om man inte har en fungerande arbetsmarknad och en fungerande lönebildning.

Det andra skälet var att den svenska opinionen inte var mogen för ett deltagande. Risken fanns att om en knapp majoritet i denna kammare drev igenom ett svenskt deltagande i EMU mot en stark folkmajoritets vilja skulle det i förlängningen kunna leda fram till en ny folkomröstning som tvingade Sverige ur hela EU-projektet.

Nu har det gått tre och ett halvt år sedan vårt riksting. Frågan om EMU har diskuterats och debatterats. Kunskapen har ökat och fler känner sig nu redo att ta ställning i de olika partierna. Vi ser detta tydligt av de opinionsmätningar som publiceras undan för undan.

Under tiden har också själva EMU-projektet lyfts från skrivborden och principdeklarationerna och det är nu en verklighet i 11 av de 15 medlemsländerna inom Europeiska unionen. Nu är det alltså dags att ännu en gång pröva om Sverige ska gå med eller om vi ska fortsätta att stå utanför.

Inom vårt parti har drygt 200 studiecirklar pågått under hösten. Det är ett väldigt glädjande engagemang som har mynnat ut i en mängd reflexioner och rekommendationer som kommer att ligga till grund för vårt ställningstagande i början av nästa år.

Statsministern tog upp ett par intressanta frågor, dels om hur lönebildningen fungerar, dels hur det fungerar för ett land som inte är i fas med den konjunkturutveckling som dominerar inom EMU-området.

Detta är naturligtvis frågor som vi kan se i backspegeln har spelat mycket stor roll för Sveriges dåliga ekonomiska utveckling. I början av 70-talet var Sverige det tredje rikaste landet i Europa. Sedan har framför allt dålig lönebildning gjort att vi i dag har halkat ned till 18:e plats.

Men skillnaden, fru talman, mellan den socialdemokratiska regeringen och oss kristdemokrater är att vi inte bara vill vänta och se hur det går med denna lönebildning utan faktiskt vill göra någonting åt den. Det är faktiskt riksdagen och ytterst regeringen som har ansvaret för att spelpla-

Prot.
1999/2000:36
30 november

*Särskilt anordnad
debatt om Sveriges
anslutning till EMU*

nen och spelreglerna fungerar, så att det blir en bra lönebildning när parterna har tagit varandra i hand.

Med vår politik kommer flexibiliteten att förbättras genom åtgärder på arbetsmarknads-, företags- och skatteområdena. Det här ökar dynamiken och flexibiliteten i ekonomin, och ökar också den handlingsfrihet som Göran Persson efterlyste här inför Sveriges beslut om ett eventuellt deltagande i EMU.

Sedan är det väl ändå så, fru talman, att en folkomröstning i EMU-frågan nu är ett politiskt faktum, oavsett om man tycker att det ska vara en folkomröstning eller inte. För min del anser jag att det är två viktiga skäl som talar för en folkomröstning. Det ena skälet är att det skapar legitimitet. Det andra är att det bidrar till att öka kunskandet och delaktigheten – kalla det gärna folkbildning. Nu är det alltså folket självt och inte denna kammare som ska ta ställning till om Sverige ska gå med i eller stå utanför det monetära samarbetet i Europa.

Är det något som vi har lärt oss av tidigare folkomröstningar så är det att tydliga alternativ är helt nödvändiga. Det ska inte finnas fler alternativ än två.

Vi kristdemokrater kommer alltså att ta ställning till hur vi vill se Sveriges deltagande i EMU vid ett extra riksting den 29 januari. Fram till dess kommer vårt parti att fortsätta studiearbetet och samtalet med våra medlemmar och sympatisörer, så att så många som möjligt ska känna en större säkerhet när de går till valurnan och ska besluta om Sverige ska delta i det monetära samarbetet eller inte.

Slutligen, fru talman, när de partier som ännu inte har fattat beslut om hur de vill rekommendera väljarna att rösta i en folkomröstning har fattat detta beslut – det är då framför allt Kristdemokraterna i slutet av januari och Socialdemokraterna i mars – så borde statsministern bjuda in samtliga riksdagspartier till partiöverläggningar om tidpunkten för en folkomröstning om Sveriges deltagande i EMU.

(Applåder)

Anf. 6 LENNART DALÉUS (c):

Fru talman! Först några funderingar med anledning av debatten hittills i kammaren.

Lars Leijonborg sade att priset för att stå utanför EMU är att svenska företag flyttar utomlands. Jag tror, fru talman, att det är en lite förhastad slutsats. Jag tror att många svenska företag, kanske de allra flesta storföretag, flyttar till London – en huvudstad i ett land som vad jag förstår står utanför EMU, så man kanske kan nyansera den slutsatsen.

Den andra iakttagelsen som jag kan göra efter debatten hittills är att den analogi som Bo Lundgren ville göra med Barsebäck haltar på lite olika sätt. Det finns en del likheter, nämligen den att när det gäller Barsebäck har vi lyssnat på EU-landet Danmarks uppfattning om Barsebäck. Vi har lyssnat på EU-länderna Italien och Österrike för att höra hur deras energitveckling är. Sedan har vi dragit slutsatser och tagit ställning.

Det är något liknande som jag tror är poängen med dagens debatt, fru talman, och det är att den ska vara klagörande för dem som lyssnar. Människor som lyssnar bör efter debatten i dag få inspiration till att delta, diskutera och lära sig mer om EMU.

Vi debatterar därför att vi vill klargöra vad vi tycker om Sveriges förhållande till EMU. Men framför allt ska vi kanske mötas i ett resonemang om för- och nackdelar med den gemensamma valutan. Jag tror att vi måste visa en viss ödmjukhet inför den här frågans komplexitet, svårigheten att ta ställning. Detta att försöka göra EMU-projektet till lösningen på alla problem eller till ett totalt mörker skapar ju bara förvirring. Det skapar ingen klarhet.

Jag vill gärna göra det klarläggandet att vi i Centerpartiet anser att Sverige långsiktigt kan stå utanför EMU. Det finns inga ekonomiska eller andra lagar som kommer att tvinga in Sverige i EU:s valutaunion. Samtidigt är det så att oavsett om vi väljer att stå utanför eller att gå med i EMU, så måste vi uppfylla många viktiga ekonomiska, näringspolitiska och arbetsmarknadspolitiska krav för att Sverige ska kunna vara ett framgångsrikt land. Vi måste föra en stark ekonomisk politik med låg inflation och balans i statsfinanserna, och vi behöver föra en gynnsam företagspolitik med en flexibel lönebildning och en rimlig och riktig arbetsmarknadspolitik. Man kan förstå att Göran Persson har svårt att driva en sådan politik med stöd av Vänstern och Miljöpartiet, men det är en annan fråga.

Sverige har valt att stå utanför EMU. Det tycker jag och Centerpartiet är bra. Vi medverkade aktivt till att Sverige inte deltar i valutaunionen från starten i januari.

De erfarenheter som fram till dagens debatt har varit möjliga att vinna om Sveriges relation till EMU visar ju att vårt ställningstagande var riktigt. Sverige har hittills haft fördelar av en fortsatt självständig valuta. Sedan årsskiftet har kronan stärkts med 10 % gentemot euron. Uppenbarligen är den svenska kronan ingen skvalpvaluta. Den svenska ekonomin befinner sig i en klart starkare konjunktur än genomsnittet inom euroområdet. Mycket talar alltså för att kronan kommer att stärkas ytterligare gentemot euron.

Naturligtvis bör vår långsiktiga relation till EMU värderas utifrån vunna erfarenheter. Ett beslut om att gå med i EMU är ju i praktiken oåterkalleligt. Det är därför i dag en fortsatt självständig valuta som ger oss handlingsfriheten. Därför vill vi föra just detta nyanserade samtal om vårt förhållande till EMU.

Sedan kan det vara så att vi kanske har fått betala ett politiskt pris, dvs. ett minskat inflytande i en del ekonomiska frågor i EU som följd av att Sverige inte är med i EMU. Men det ska då jämföras med det pris som vi betalar för att regeringen är passiv i EU-arbetet. Regeringen betar sig på en rad områden som om det vore fel att ta vara på svenska intressen, när det i själva verket är klokt att ta vara på det som är bra för Sverige. Däri ligger ett pris, en kostnad.

Vi är väldigt tydliga på en punkt som flera efterfrågar, fru talman. Det är frågan om en folkomröstning. Om en riksdagsmajoritet önskar att Sverige ska anslutas till EMU, är vårt krav att frågan om ett medlemskap ska avgöras genom en folkomröstning. Alternativen måste vara tydliga: ja respektive nej till det föreslagna medlemskapet. Otydliga ja men inte nu-alternativ kanske är möjliga som beslut på en s-kongress men inte som alternativ i en folkomröstning. Den svenska demokratin skulle inte klara ytterligare en folkomröstning med ett otydligt mellanalternativ å la linje 2.

Prot.
1999/2000:36
30 november

*Särskilt anordnad
debatt om Sveriges
anslutning till EMU*

Folkomröstningen måste också ligga rätt i tiden, fru talman. Jag vill uppmana Socialdemokraterna och Kristdemokraterna, som ännu inte låst sig för några tidpunkter, att tillsammans med oss och i vårt lands ekonomiska och demokratiska intresse avvakta med tidpunkten för en folkomröstning.
(Applåder)

Anf. 7 LARS LEIJONBORG (fp):

Fru talman! Politik är att vilja, var det någon som sade. Det var inte Göran Persson, det framgick med all önskvärd tydlighet av hans inlägg här. Statsministern hade synpunkter på mitt tonläge, och det är klart att man talar annorlunda om man talar utifrån ett problem man ser och inför en möjlighet man ser än om man talar för bordläggning, som Göran Persson gör.

Vi liberaler tror på internationalism. Vi tror på det här projektet. Vi säger ja till valutaunionen.

I intervjun i Financial Times sade Göran Persson: Mina väljare är inte så engagerade i den här frågan. Nej, men det har ju ett samband, som har påpekats här: Om ledarna inte är engagerade är det klart att folket inte heller känner att det här är en stor och viktig fråga.

Göran Persson har sagt att han ska avslöja sitt eget ställningstagande omkring jul 1999. Nu har vi passerat första advent, men vi har inte fått något besked än om Göran Perssons egen inställning. Det vore ju en intressant deklaration i en sådan här debatt!

Det här med lönebildningen kommer vi ju inte att veta mer om t.ex. vid de tidpunkter då ett par partier ska ha partikongress här i början av nästa år, så det verkar mest vara den obotfärdiges förhinder. Och att en valutaunion innebär att man inte har rätt att driva sin egen räntepolitik och alltså satsa på mera inflation, som Gudrun Schyman tycks vilja, har vi ju vetat hela tiden. Det är ju det en valutaunion går ut på. Så den frågeställningen borde väl både Göran Persson och andra socialdemokrater ha haft tid att fundera på.

Jag vill säga till Lennart Daléus att mina kontakter med svenskt näringsliv säger mig alldeles entydigt att Sveriges utanförskap i valutaunionen är ett starkt skäl till att svenska företag flyttar ut. Sedan flyttar en del av dem till London, och det kan ju verka egendomligt eftersom Storbritannien också står utanför, men där finns det då andra skäl att befinna sig. Men det missgynnar Sverige att vi inte är med i eller på väg in i valutaunionen.

Och det missgynnar småföretagen. Jag har träffat flera småföretagare som har varit med om detta: De har skickat en offert till Tyskland eller något annat land där de har räknat ut vad de ska leverera för. Så har leveransen skett och betalningen har gjorts, men när betalningen kvitteras ut har valutakurserna förändrats så att hela vinsten har ätits upp. Det är klart att det är en hämsko för småföretag som inte har råd att försäkra sig mot sådana kursförluster att vi inte är med i valutaunionen.

Jag håller märkligt nog med Gudrun Schyman på flera punkter. Det är viktigt att vi får ett beslut om en folkomröstning, och det ska vara tydliga alternativ. Jag håller faktiskt också med henne om att det viktigaste att diskutera, trots vad jag nyss har varit inne på, är den politiska dimensionen av EMU-frågan. Det var ju patetiskt när Leif Pagrotsky

skrev i en debattartikel här för någon månad sedan att han hade gjort en enkät som visade att Sverige inte skulle få minskat inflytande i EU för att vi inte är på väg in i EMU. Han hade frågat sina regeringskolleger. Det är ju som Erik Åsbrink svarade: Det är ungefär som att gå runt på Rosenbad och fråga: Gör du ett dåligt jobb? Det är klart att man inte vidgår det. Det har ungefär samma värde som om jag skulle gå runt på Folkpartiets riksdagskansli och göra en partisympatiundersökning och sedan skriva en debattartikel om att Folkpartiet nu är en dominerande kraft i svensk politik.

Sanningen är ju – det kan vi som ibland reser inom unionen bekräfta – att Sveriges ställning har försvagats. Om statsministern inte tror på mig så kanske Pierre Schori möjligen har något högre auktoritet, och han skriver ju just i sin debattartikel i Dagens Nyheter i dag att det är ett faktum att Sverige marginaliseras på grund av utanförskapet.

Jag fick inte de besked jag hade hoppats på från statsministern. Jag fick snarare negativa besked: Det blir ingen folkomröstning hösten 2000. Jag anser att det är en helt felaktig analys att det på något sätt skulle försvåra Sveriges ordförandeskap att denna fråga var uppklarad. Jag tror att det är på precis motsatt sätt. Men om det nu inte blir 2000; blir det en folkomröstning, och när blir den i så fall?

Och lika viktigt som att inte manipulera tidpunkten är det att inte manipulera frågeställningarna. Den här intervjun i Financial Times kan ju läsas så att statsministern lever i tron att alternativen ska vara ja nu eller ja senare. Jag delar ju uppfattningen att Sverige ska vara med, men jag tycker att det vore orimligt att människor inte hade valet mellan att säga ja och att säga nej. Lovar statsministern att det blir tydliga alternativ när svenska folket får rösta om denna viktiga fråga?

(Applåder)

Anf. 8 MATZ HAMMARSTRÖM (mp):

Fru talman! Frågan om en anslutning till EMU är en ödesfråga för Sverige. Ett ja till EMU kan på sikt leda till att Sverige blir en delstat i ett Europas förenta stater. Det här förtigs tyvärr av ja-sägarna, som försöker sälja in EMU med ungefär samma räddhågsna lättviktsargument som EU: Vi kan väl inte ställa oss utanför!

Jo, visst kan vi ställa oss utanför! Vi både kan och bör välja att stå fria i förhållande till EMU. Det var upprörande när statsministern för någon vecka sedan hävdade att vi inte har något val, utan att vi bara kan välja mellan att säga ja nu och att säga ja sedan. Det är klart att vi har ett val!

Nu försöker ja-sägarna, inklusive statsministern, hävda att vi inte kan säga nej för alltid och att vi måste hålla dörren öppen – som om just ett nej skulle vara oåterkalleligt. I själva verket är det ju ett ja som är oåterkalleligt. Säger vi nej kan detta beslut komma att omprövas i framtiden om EU och EMU utvecklar sig på ett annat sätt än de ser ut att göra i dag. Säger vi däremot ja till EMU, oavsett om det blir nu eller sedan, då finns det ingen återvändo. Då slår dörren igen för svenskt självbestämmande och för svensk demokrati. Vill vi behålla handlingsfriheten ska vi säga nej.

Jag har en direkt fråga till statsministern: Det här talet om att vi inte har något val, vad betyder det egentligen? Vilka krafter är det som låser

Prot.

1999/2000:36

30 november

*Särskilt anordnad
debatt om Sveriges
anslutning till EMU*

oss på det här sättet och omöjliggör ett val? Låt oss klara ut frågan vad detta betyder för den kommande folkomröstningen, för jag förutsätter att statsministern inte menar att det inte är någon idé att folket får säga sin mening eftersom marknaden, eller vad det nu är, redan har bestämt vad vi måste välja.

Tycker statsministern att det inte ska finnas något nej-alternativ i den kommande folkomröstningen? Tycker statsministern att det ska vara två ja-alternativ? Kan svenska folket lita på att inte sveket från kärnkrafts-omröstningen upprepas, utan att vi får ett ja- och ett nej-alternativ i den här folkomröstningen? Och om då en majoritet av medborgarna skulle rösta ja får väl riksdagen senare ta ställning till när detta ja ska förverkligas.

Det vore mycket olyckligt, ja rentav manipulativt, att förskjuta fokus i debatten från frågan *om* vi ska ansluta oss över huvud taget till frågan *om när* det är lämpligast med en anslutning. Frågan *om när* är ekonomisk. Frågan *om* är också ekonomisk, men i huvudsak politisk och demokratisk, och det perspektivet får inte tappas bort.

Flertalet av argumenten för EMU är långt ifrån övertygande. Det sägs ofta att EMU skulle ge oss lägre ränta, men i själva verket beror räntenivån i huvudsak på inflationsförväntningarna och en trovärdig finans- och penningpolitik, och det kan vi fortsätta att föra själva, fristående från EMU. Det har sagts att euron är en stabil och stark valuta, men det är ju svårt att hävda nu, när euron successivt försvagats sedan introduktionen och i går tangerade det magiska lågvattenmärket en mot en i förhållande till dollarn.

Då hemfaller man som Bo Lundgren till freds- och växlingsavgiftsargumenten. Men det finns flera statsvetare som menar att EMU kommer att leda till ökade motsättningar och ett splittrat EU och kanske t.o.m. till militär konflikt.

Växlingsavgiftsargumentet tycker jag är både småaktigt och antiintellektuellt. De kostnader som småföretag riskerar att få vid för Sverige ogynnsamma ränte- och växelkursförändringar inom EMU är ju betydligt högre än de som de betalar i växlingsavgifter. Och när det gäller privatpersoner, Bo Lundgren, säger jag bara en sak: VISA-kort. Har man det blir det inga växlingsavgifter.

Det sägs också ofta att arbetslösheten minskar om vi går med i EMU. Men det mesta talar för att om EMU påverkar arbetslösheten på något sätt så är det genom att öka den. Ett av EMU:s problem är att för att ett valutaområde ska fungera optimalt ska inte bara kapitalet vara rörligt utan även arbetskraften. Och en sådan rörlighet är allt annat än problemfri. Det inser vi om vi för ett ögonblick tänker på barnen. Från barnsynpunkt är en rörlig växelkurs att föredra framför rörliga föräldrar, skriver nationalekonomen Stefan de Vylder i sin bok *Barn och ekonomisk politik*. de Vylder dömer ut EMU som ett barnfientligt projekt och kritiserar EMU för att dess prioriteringar är gubbiga och bättre anpassade till 50-åringar med sitt på det torra än till ungdomar och unga barnfamiljer. Här vore det på sin plats med en barnkonsekvensbeskrivning.

I stället för att frammana bilden av något som vi måste gå med i för att inte hamna utanför, vill jag tala för värdet av att stå fri och ha ett handlingsutrymme för en egen ekonomisk politik. Fördelen med att stå fri är att Riksbanken genom att påverka ränta och växelkurs kan stimu-

lera eller kyla av ekonomin beroende på konjunkturläge och inflationsförväntningar i Sverige. En nationell finans- och penningpolitik är ett bra instrument för en stabil ekonomisk utveckling. Om vi går med i EMU förlorar vi den möjligheten.

Fru talman! Det centrala perspektivet i EMU-frågan är alltså inte det ekonomiska utan det politiska, det demokratiska. Svenska EMU-anhängare medger det sällan, men det finns en uppenbar stormaktsambition i botten för hela EMU-projektet. Miljöpartiet vill inte att Sverige ska bli en delstat i ett Europas förenta stater och säger därför nej till EMU.

Jag vill ställa en direkt fråga till Göran Persson, Bo Lundgren, Lars Leijonborg och Mats Odell. Anser ni att Sverige på sikt ska bli en delstat i ett Europas förenta stater? Om inte, hur avser ni då att förhindra att en EMU-anslutning leder till detta?
(Applåder)

Anf. 9 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag tror att jag vid flera tillfällen i denna talarstol har sagt, och jag kan upprepa det i dag, eftersom det görs till en poäng i debatten, att jag tycker att det är naturligt att vi har en folkomröstning i denna fråga. Jag har dock inte stängt möjligheten att avgöra frågan i samband med ett riksdagsval. Det tror jag vore oklokt. Men nog känns det naturligast och riktigast att ha en folkomröstning. Dessutom, vilket också är självklart, ska naturligtvis en sådan folkomröstning genomföras med tydliga alternativ. Det är självklart också så att om den folkomröstningen genomförs efter det att en majoritet här i kammaren har bestämt sig för att riva upp det gamla beslutet som vi har och satsa på en anslutning till den monetära unionen, så bör naturligtvis alternativen i en sådan folkomröstning formuleras med ett ja och ett nej. Exakt hur frågorna sedan skrivs vet ni ju allihop blir föremål för riksdagens slutliga ställningstagande. Det är ju ytterst en lag som det kommer att handla om. Det känns lite grann som en stickspårsdebatt, och det kan vara lika bra att klara ut den saken på en gång.

Jag förstår inte Lars Leijonborgs lite sorglösa attityd. Folkpartiet har ju inte varit känt för att vara världens mest praktiska parti, om jag uttrycker mig så. Och regeringserfarenheten är väl inte bedövande, om jag ska uttrycka mig försiktigt. Men nog borde väl t.o.m. en folkpartist begripa att i ett läge då vi står inför ordförandeskapet i EU och ska ta på oss den största uppgiften vi någonsin har haft internationellt, just den hösten då både regering och opposition kommer att vara utomordentligt ansträngda med att förbereda sig för den kommande arbetsuppgiften, just den hösten ska vi också gå ut och ställas mot varandra i en eventuell folkomröstning om en av kärnfrågorna i unionen. Det är, Lars Leijonborg, kanske så att det inte finns en majoritet för detta ens på Folkpartiets gruppkansli om man ställer en sådan fråga i en undersökning.

Jag måste, när Bo Lundgren i den här vanliga moderatstilen raljerar över socialdemokratin och vår beslutsförmåga, säga att det handlar om två helt skilda traditioner. Varför har vi regerat och fått regera så länge? Jo, därför att vi vet att man vid stora beslut måste låta människor få en möjlighet att själva tränga in i frågorna. Jag leder inte det parti, Bo Lundgren, som i den här kammaren har ledamöter som har tvingats ut från partiet därför att de har haft en annan uppfattning i EMU-frågan. Vi

Prot.
1999/2000:36
30 november

*Särskilt anordnad
debatt om Sveriges
anslutning till EMU*

har en helt annan tradition inom socialdemokratien. Jag är stolt över den, och vi tänker hålla fast vid den. Sedan kan raljerandet och angreppen vara av ett sådant slag att man ibland när man går till angrepp på regeringen döljer sakfrågorna. Men hittills tycker inte jag att vare sig Lars Leijonborg eller Bo Lundgren har klarat av att i grunden gå igenom frågeställningarna omkring lönebildning och konjunkturförändringar. Svara också gärna på det som Matz Hammarström tog upp. Jag tror inte att ett svenskt EMU-medlemskap går i riktning mot Europas förenta stater. Jag tror inte det. Men det är klart att vi under den närmaste tiden kommer att få se prov på hur man i EU hanterar en situation då man för en ekonomisk politik i medlemslandet och en penningpolitik på unionsnivå. Vilka krafter släpps då loss, och vilka konsekvenser får det för unionen? Det är också viktigt att få beskrivet och få chans att tränga in i. Och det är ingenting som man bara ska vifta bort och säga att vi tror på det här, att vi står för det här projektet och att vi är internationalister. Vi är alla internationalister. Vi har alla lika goda avsikter. Men det kanske är så att några av oss har uppfattningen att vi också vill vara med i fortsättningen och ta ansvar för det som vi faktiskt fattar beslut om och att vi vill att det ska fungera bra för Sverige. Då är det klokt att tänka sig lite för.

Jag har sagt, vilket jag tycker är viktigt, att om man nu skulle gå ut och säga nej till den monetära unionen av princip – som Matz Hammarström gör, och som jag också uppfattade att Gudrun Schyman gör, rätta mig om jag har fel – vore det att göra Sverige en otjänst. Jag har inte heller någonting att invända mot den beskrivning som Lennart Daléus ger, nämligen att vi naturligtvis kan leva med den situation som vi nu har. Det fungerar väl. Men vi kommer till en punkt då riksdagen kommer att ta ställning till om man ska ändra beslutet eller inte. Och då är det naturligtvis naturligt med en folkomröstning, även om jag inte utesluter det andra.

Låt mig också säga att jag sätter värde på den ton som Mats Odell, Lennart Daléus och flera andra har använt i debatten. Jag tror att det är klokt om vi kan hålla samtalet på den nivån. Och jag tror att det är väldigt klokt om vi inte nu binder oss för den tidpunkt då vi ska fatta ett avgörande beslut, som ju faktiskt förutsätter att det finns en majoritet i kammaren för att ändra dagens läge, att vi står utanför från start.

Anf. 10 BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Vi tvingar inte ut någon ur vårt parti på grund av att den personen har en viss uppfattning när det gäller frågan om valutasamarbete. Däremot har vi inte medlemmar, och kan inte ha medlemmar, som bildar med oss konkurrerande politiska partier. Vi har ledamöter i den här kammaren som har en gentemot partiets och partistämmans uppfattning avvikande politik. Det kan vara bra för debatten.

För mig är den europeiska unionen en samverkan mellan självständiga länder, och det är med den utgångspunkten vi också ska diskutera de medel som ska användas för att skapa den gemensamma marknad som i sig ger förutsättningarna för beständig fred genom samverkan länder och människor emellan.

När jag lyssnar på Gudrun Schyman och Matz Hammarström i den här debatten hör jag framför allt Gudrun Schyman sjunga politikens höga visa. Men vi har ju alltför väl sett vad som händer med enskilda männi-

skors förutsättningar och möjligheter när politiken tar över som den har gjort i vissa delar av Europa. Den snäva, gammaldags nationalism som Vänsterpartiet och Miljöpartiet visar är till skada för Sveriges medborgare. Den avvisar ett öppet samarbete med medborgare i andra länder i Europa för att skapa den beständiga freden.

Detta är naturligtvis inte bara en fråga om ekonomi, utan det är en fråga om politik. Det är en fråga just om ambitionen och viljan att i den föränderliga värld vi har – en öppnare och öppnare värld med snabbare kommunikationer – se till att vårt Europa med fler och fler länder som deltagare blir just fredens kontinent. Det ska bli en kontinent där man också genom att använda ekonomin som medel för att uppnå detta får ekonomiska fördelar för medborgarna. Det är just detta som är syftet, och det är rimligen det som man bör diskutera i den fortsatta debatten.

När det gäller frågan om inte bara de ekonomiska fördelarna utan också vår roll och vår ställning kan man inför ordförandeskapet konstatera följande: Vid Ekofinrådets sammanträden så kommer inte Sveriges finansminister att kunna vara ordförande för de länder som diskuterar den djupare ekonomiska politiken inom ramen för eurosamarbetet och den gemensamma valutan. Detta är ett problem. Det är klart att det påverkar vår möjlighet till inflytande också i andra frågor att vi avstår att vara med i detta sammanhang.

Enligt mitt och mitt partis sätt att se det ska Sverige så fort som möjligt ta till vara alla de positiva effekter som följer av ett deltagande i en gemensam valutaunion. Vi ska göra det så fort vi kan. Det ger ekonomiska och politiska fördelar.

Självfallet ska vi föra en debatt och en diskussion om detta, Göran Persson! Kammarens snäva debattregler kanske gör att detaljgraden kanske inte blir den allra mest önskvärda, men vissa saker kan man ju diskutera – som lönebildning och annat. Det är en självklarhet att det som vi behöver för att på ett bra sätt vara med i en gemensam valutaunion, nämligen fungerande lönebildning och stabila offentliga finanser, är något som är eftersträvänsvärt för oss. Om Göran Persson oroar sig för lönebildningen så måste Göran Persson, oavsett gemensam valuta eller inte, göra någonting åt det. Det är något som är väsentligt också i det nationella perspektivet.

Den grundläggande kritiken mot Göran Persson ligger i det som Erik Åsbrink skrivit i ett uttalande i Finanstidningen. Som socialdemokrater, säger han, kan vi inte reducera vår roll till att enbart registrera den rådande opinionen. Lika viktigt är att bilda opinion, att aktivt plädera för en viss uppfattning och att söka gehör för den.

Det är där kritiken mot Göran Persson ligger. För att rädda partiet, som är djupt splittrat, tar han inte ställning. Han visar inte det ansvar och det ledarskap en svensk statsminister också inom socialdemokratien borde ha för Sveriges och för Sveriges medborgares bästa.

Anf. 11 GUDRUN SCHYMAN (v):

Fru talman! Bo Lundgren har inte riktigt förstått vad saker och ting handlar om, tror jag – framför allt inte vad demokrati handlar om. När Bo Lundgren påstår att Vänsterns hållning i de här frågorna är ett utslag av snäv, gammaldags nationalism undrar jag faktiskt hur det står till.

Prot.

1999/2000:36

30 november

*Särskilt anordnad
debatt om Sveriges
anslutning till EMU*

Att hävda att människor som bor i Sverige ska ha möjlighet att påverka Sveriges utveckling och framtid tycker inte jag är fel. Jag vet inte om Bo Lundgren tycker att det är fel. Jag har ännu inte hört någonting om att Moderaterna vill ha en folkomröstning. Den förre partiledaren vet jag var positiv till det. Sedan har jag mest hört olika sliriga formuleringar om att man innerst inne egentligen inte tyckte att det behövdes, utan att det var något hastigt utslag just då av just den förre partiledaren. Nu ska vi i stället läsa traktaten innantill och se till att det står skrivet att vi ska gå med vare sig vi har lust eller inte.

Detta är ju ett sätt att böja sig för en överhet som stämmer väldigt illa med demokrati och respekt för folkviljan, Bo Lundgren. Jag tycker att det vore klädsamt om vi kunde få höra i den här debatten att också Moderaterna vill ha en folkomröstning. Då är vi nämligen många som vill ha en folkomröstning.

Jag tycker att Göran Persson har gjort vissa klargöranden. Han säger nämligen att det är "naturligt" med en folkomröstning. Det tycker jag är bra. Det vore ännu bättre om det vore "självklat" med en folkomröstning. Jag vet inte riktigt hur jag ska tolka detta. Är det naturligt att vi har en folkomröstning eller är det naturligt att det avgörs i samband med val? Det kan ju tolkas som att vi har en naturlig folkomröstning i samband med valet år 2002, dvs. vi har ett vanligt riksdagsval *och* en folkomröstning. Är det det som känns mest naturligt? frågar jag mig. Det vet inte Göran Persson.

Om vi ändå är överens om den naturliga lösningen folkomröstning – kunde vi inte då också vara överens om att sätta oss ned och diskutera när det är bäst? Och kunde vi inte vara överens om att vi säger i dag till det svenska folket: Jo, det blir en folkomröstning. Då skulle alla veta det, och sedan sätter vi oss ned och diskuterar.

Detta *är* ju en stor och viktig fråga, och det är vi överens om. Det är nödvändigt att vi behandlar den som den politiska fråga den är. Vi får inte saluföra detta som en fråga om ekonomi, utan det är i djupet en fråga om demokrati. Ska vi ha möjligheter att använda de verktyg som står till vårt förfogande när vi vill uppnå våra politiska mål så måste vi också ha självbestämmanderätten kvar. Då måste vi kunna hantera de frågorna också i denna riksdag. Då kan vi omöjligen gå med i en politisk union som avskärmar demokratin från ekonomin. Det är en grundbult i hela frågeställningen, och svårare än så behöver man inte göra det.

Ett ytterligare klargörande från Göran Persson skulle vara bra, och jag tror att många längtar efter det just för att vi ska kunna få i gång den stora, breda och djupa folkbildning som behövs i frågan.

Anf. 12 MATS ODELL (kd):

Fru talman! Jag blir lite bekymrad när jag lyssnar på Gudrun Schyman. Hon försöker få det att låta som om bara vi ställer oss utanför EMU-projektet så kommer vi att ha ett mycket stort inflytande. Sanningen är ju att vare sig vi går med eller står utanför är vi enormt beroende av vad som händer inom ett samarbete av det här slaget, som av allt att döma kommer att omfatta de allra flesta medlemsländer inom EMU. Jag tycker att Gudrun Schyman i konsumentupplysningens intresse borde vara lite mer nyanserad på denna punkt.

Fru talman! När det gäller tidpunkten för en folkomröstning är det enda raka att statsministern bjuder in alla partier till överläggningar om detta. Såvitt jag förstår måste detta äga rum när eller om Socialdemokraterna och Kristdemokraterna inte landar i ett nej till EMU. Då är det dags att diskutera tidsplanen för hur beslutet ska fattas.

Det är inte alls så att jag föreslår att folkomröstningen skulle äga rum den kommande våren, Lars Leijonborg, utan jag föreslår att processen att bestämma tidpunkten ska äga rum då.

De som har mest bråttom att ta sig fram till ett beslut kanske borde betänka var vi hade stått i dag om det förslag som framfördes av en partiledare i den här talarstolen i partiledardebatten hösten 1997 hade vunnit riksdagens gillande. Det innebar att vi skulle ha haft en folkomröstning eller någon annan valhandling i samband med Europavalet den 13 juni i år. Den hade ju av allt att döma resulterat i ett nej. Var hade då handlingsfriheten funnits? Jag tror att det är klokt att ha den attityd som vi tycks ha en ganska bred majoritet i kammaren för, nämligen att ta processen ett steg i taget.

Jag tänkte säga något om ERM 2. Vi har av och till krav här i kammaren och i finansutskottet att Sverige borde ansluta sig till ERM 2 och låsa vår växelkurs gentemot euron. Jag tror att det verkligen skulle vara att sälja smöret och tappa pengarna. Riksbanken har nu väldigt framgångsrikt skött penningpolitiken med inriktning på ett stabilt penningvärde.

Hur skulle det se ut – och jag frågar de partier som driver detta krav – om Riksbanken med räntenivån som enda styrinstrument skulle kunna styra mot två olika mål samtidigt, dvs. både ett fast penningvärde och en fast växelkurs? Vi vet ju att när t.ex. euroräntan höjs sjunker värdet på euron. Det blir alltså en fullständigt omöjlig uppgift. Det skulle vara intressant att få höra hur man har tänkt sig detta. Är det över huvud taget möjligt att klara av bägge dessa uppgifter, ett fast penningvärde och en fast växelkurs, utanför EMU?

Frågan om buffertfonder är naturligtvis intressant. Jag är rädd att det kan komma att skapas en överdriven tilltro till vad buffertfonder egentligen kan lösa. Risken är att de antingen blir näst intill betydelselösa, som i Finland, eller också blir de så stora att de därigenom skapar nya politiska problem. Men vi kristdemokrater har ingenting emot att de utreds. Problemet är att de svenska statsfinanserna är så enormt konjunkturberoende och konjunktürkänsliga och att lönebildning och arbetsmarknad inte är tillräckligt väl fungerande.

För att nå den handlingsfrihet som Göran Persson talar om och få en bättre framtida utveckling av svensk ekonomi och välfärd krävs det strukturreformer. Därom är nu nästan alla ense. Nu väntar vi på att regeringen t.ex. gör verklighet av den Öberska utredningen.

Anf. 13 LENNART DALÉUS (c):

Fru talman! Mats Odell, Bo Lundgren och Lars Leijonborg hjälper mig i resonemangen att vi behöver förändringar av den svenska närings- och arbetsmarknadspolitiken.

Lars Leijonborg hjälper mig också i bedömningen av EMU sett i det perspektivet. Jag tycker att Lars Leijonborg tydliggör att det är andra skäl än EMU som gör att svenska företag flyttar utomlands. I det fall som

Prot.
1999/2000:36
30 november

*Särskilt anordnad
debatt om Sveriges
anslutning till EMU*

Lars Leijonborg själv aktualiserade flyttade de till London, till ett annat land som inte är med i EMU. Det är andra skäl som gör det. Jag delar den uppfattningen att det är just andra skäl. Man skulle kunna säga att det är helt rätt. Det var därför som jag i mitt tidigare anförande lyfte fram betydelsen av att vi måste uppfylla viktiga närings- och arbetsmarknadspolitiska krav för att Sverige ska kunna bli ett framgångsrikt land där företag stannar kvar och där nya vill etablera sig. Exempel på sådana krav som måste tillgodoses är naturligtvis tillgång till goda kommunikationer, en digital allemansrätt, förmånliga skattevillkor för företag, företagare och kapital, enkla regler och tillgång till kunniga medarbetare. Det senare är kort sagt en fungerande arbetsmarknad.

Fru talman! Det kan vara värt att notera att när EMU-utredningen under Lars Calmfors vägde samman argumenten för några år sedan, fann man att argumenten för att stå utanför var starkare än de för att delta. De främsta momenten man tryckte på var just de risker som ett medlemskap skulle kunna medföra med en arbetsmarknad som fungerar dåligt.

De ekonomiska förutsättningarna för ett snabbt svenskt medlemskap har knappast stärkts sedan den utredningen presenterades. Det är visserligen så att den öppna arbetslösheten har sjunkit, men grundproblemet med en låg sysselsättning och dåligt fungerande arbetsmarknad kvarstår. Det skulle, fru talman, vara väldigt riskabelt att delta i EMU med en dåligt fungerande arbetsmarknad. Om vi skulle gå med och inte ha den flexibilitet som behövs när det gäller löner och lönekostnader, blir det stora svängningar runt sysselsättningen. Dessa svängningar skulle fortfarande ske runt en hög arbetslöshetsnivå. Det skulle i sin tur innebära att arbetslösheten skulle bli helt oacceptabel i en kraftig konjunkturedgång.

Det är då EMU-optimisterna brukar framhålla att det är en självklarhet att ett EMU-medlemskap kommer att tvinga fram flexibilitet på arbetsmarknaden. Men det finns ingen forskning som stöder någonting sådant. Vi behöver reformera arbetsmarknaden på eget initiativ, inte genom tvång. Om vi gör det blir flexibiliteten och friheten större och jobben många fler.

Fru talman! Vi behöver göra förändringar när det gäller förhandlings-system och när det gäller lönebildningen, liksom när det gäller arbetsmarknadsåtgärderna och arbetsrätten. Det är viktigt att slå fast, i relation till det samtal som Lars Leijonborg och jag nu har, att de här reformerna bl.a. måste genomföras alldeles oavsett vår relation till EMU. Vi behöver genomföra dem för att Sverige ska utvecklas till ett framgångsrikt och ett ekonomiskt och näringspolitiskt duktigt land.

Anf. 14 LARS LEIJONBORG (fp):

Fru talman! På ett rent personligt plan känns det som en liten framgång att statsministern nu kallar mig för sorglös. Jag brukar få helt andra epitet från det hållet. Jag brukar kallas för dysterkvist och sådant. Men jag kan bjuda på lite sådant också. Jag är mycket bekymrad för perspektivet att Sverige under det första halvåret 2001 ska leda Europeiska unionen och vara politiskt marginaliserat. Ur det perspektivet kan jag inte se något bättre sätt att använda hösten 2000 än för att reda ut den frågan och se till att Sverige då förhoppningsvis är på väg in i unionen.

Flera har varit inne på dialogen om lönebildningen, senast Lennart Daléus. Man kan säga att Lennart Daléus egentligen slutade med att föra

undan den frågan. Jag landar egentligen på samma slutsats. Det scenario som målas upp är att Sverige ska fortsätta synda med en illa fungerande lönebildning och sedan kompensera det genom en räntepolitik. Det alternativet föreligger inte i praktiken. Utanför EMU kommer vi att få mycket stora svårigheter att klara av en sådan situation. Slutsatsen är den som Daléus landar på, nämligen att oavsett vår relation till EMU måste vi göra vår hemläxa och lösa dessa problem.

Det jag hade hoppats få ut av den här debatten var inte ett besked att Socialdemokraterna nu är för EMU. Jag inser att man måste vänta med det på grund av extrakongressen. Men jag hade hoppats få ett besked om själva processen. De är ju fortfarande väldigt snirkliga. Både Lennart Daléus och Göran Persson har använt formuleringar som tyder på att de bara tänker sig en folkomröstning som ett sätt att stoppa ett ja-beslut här i riksdagen. Jag förstår inte varför man ska se det så.

Sedan har vi den tankegång som Mats Odell har uttryckt tydligast här. Jag umgås ju en hel del med personer som är EMU-anhängare. Det är ett mycket vanligt resonemang att man bara ska ha folkomröstning när man vet att man vinner. Det kan hända att jag också själv i någon intern överläggning har varit inne på den tankegången. Det är klart att man har rätt att ta vissa taktiska hänsyn.

Men i längden blir ett sådant resonemang oacceptabelt manipulativt. Svenska folket måste väl tilltros förmågan att bestämma om folket vill eller inte vill vara med i valutaunionen.

Likasa var statsministern inte helt rak när han talade om alternativen. Han sade att det ska vara tydliga alternativ. Man kan väl säga att ja nu och ja sedan i viss mening också är tydligt. Men han sade inte vilka alternativ det ska vara. Självklart är det bara ja eller nej som inte är manipulativt.

Jag önskar fortfarande att denna debatt skulle ge beskedet att det kommer att bli en folkomröstning och att alternativen kommer att vara tydliga ja eller nej.

Anf. 15 MATZ HAMMARSTRÖM (mp):

Fru talman! Bo Lundgren sade: För mig är EU och EMU en samverkan mellan självständiga länder. För mig är det så, sade han.

Det må så vara. Men det är inte Bo Lundgrens egna lilla uppfattning som bestämmer vad EU och EMU är. Det finns, Bo Lundgren får ursäkta, tyngre politiker och politiska arkitekter i Europa som ser EMU och EU just som ett superstatsprojekt.

Det kräver inte alltför öppna ögon för att se att EMU är motorn för en statsbildning. Allt finns där nu, Bo Lundgren. Det finns en gemensam lagstiftning, gemensam EG-domstol, gemensam utrikespolitik. Det finns en utrikespolitisk talesman för oss alla, den gamle Natochefen Solana. Vi har en gemensam säkerhetspolitik, en gemensam jordbruksbyråkrati. Med EMU skulle vi också få en gemensam valuta och penningpolitik. Och så säger Bo Lundgren: För mig är EU och EMU en samverkan mellan självständiga stater. Det uttalandet säger väl mer om Bo Lundgren än om EU och EMU.

Återigen det här med freden. Stora överstatliga arrangemang är en ineffektiv grund för fred. Fred beror framför allt på demokrati, och demokratin fungerar bäst på nationell nivå. Med EMU fruktar jag, och många

Prot.
1999/2000:36
30 november

*Särskilt anordnad
debatt om Sveriges
anslutning till EMU*

med mig, att motsättningar mellan EU-länderna kommer att skärpas eftersom den fredsbefrämjande demokratin försvagas.

För Miljöpartiet är det viktigt att tron på individen finns som grund, tron på att människan själv ska kunna bestämma över sin vardag. En viktig del i människors demokratiska aktivitet är att känna att man kan påverka. Ett EMU-medlemskap skulle oundvikligen försämra individens känsla av att kunna påverka politiken och sin egen vardag. Beslut som fattas av bankdirektörer i Frankfurt kommer bara att sänka valdeltagandet ytterligare.

Fru talman! Jag tycker inte att det är ett stickspår att sätta fingret på det allvarliga i att statsministern genom sitt tal om att vi bara kan säga ja nu eller ja sedan bidrar till att skifta fokus i debatten från om till när vi ska gå med, och därmed att skifta fokus från det politisk-demokratiska området till det ekonomiska.

Det är välkommet att Göran Persson uppmanar till ödmjukhet och ett besinnande av att frågan om EMU-anslutningen är mycket viktig och avgörande för Sveriges framtid.

Samtidigt rimmar det illa med uppfattningen att det skulle vara uteslutet med ett nej. Om jag inte minns fel var demokratiskälens huvudargumentet för Göran Perssons tvekan tidigare. Då undrar jag: Vad är det för skillnad demokratiskt på att gå med nu och att gå med sedan?

Anf. 16 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Det finns uppenbarligen två grova linjer i debatten. Det finns de som vill ha en folkomröstning om EMU så snabbt som möjligt därför att de är ideologiskt övertygade anhängare av projektet eller ideologiskt övertygade motståndare till projektet. Jag ser inte frågan så. Det må Gudrun Schyman göra. Det må Matz Hammarström göra, och Lars Lejonborg. Men utgår man från vad som är bra för Sverige tycker jag – som Lennart Daléus har sagt och som Mats Odell säger och som vi har drivit som linje – att frågan bör komma till ett avgörande underställt svenska folket när vi ser att det finns en riksdagsmajoritet för att byta den politik vi nu har valt.

Därför har jag sagt: Att driva fram en folkomröstning, att göra det utan att ha en sådan riksdagsmajoritet och att driva fram ett principiellt nej till projektet vore att avhända Sverige en handlingsfrihet.

Sverige behöver det utrymme för att handla som vi har skaffat oss genom att ordna upp i vår ekonomi. Vi har hört talas om dåligt ledarskap av personer som ju faktiskt har prövat på regerandets konst, Bo Lundgren inte minst. Inte var det så imponerande ledarskap under den tid Bo Lundgren fick ansvaret för finanserna. Ingen drömde väl då ens om möjligheten för Bo Lundgren att kräva ett svenskt EMU-medlemskap. Nu får vi vara med om vi vill.

Socialdemokraterna känner stort ansvar för landet och också omsorg om den demokratiska processen. Vi vet att ska det fungera krävs det att människor har tid och möjlighet att tränga in i frågorna. Det kan ju också vara så, som Pierre Schori skriver i dag, att det kan ligga något även i den diskussionen. Pierre har nu möjligheter att på heltid ägna sig nästan enbart åt EU-frågan och kommer att göra så under flera år framåt, inte minst åt EMU-frågan. Det är en debatt vi har levande i socialdemokratin, och det tycker jag faktiskt är en styrka.

Sedan kan man väl diskutera om Lars Leijonborg är en dysterkvist eller sorglös. Jag tror att de allra flesta inser att han driver en linje som inte är särskilt praktisk och inte heller särskilt bra för Sverige.

Jag har, till skillnad från Bo Lundgren, uppfattningen att politik är någonting gott. Det vi gör här i kammaren, oavsett vilka värderingar vi står för, är att vi faktiskt bedriver någon form av politik. Det har vi anledning att vara stolta över. Det är ett uttryck för demokratins räckvidd att vi utser representanter som med mandat från folket tar ansvar för landets utveckling. Ska vi gå med i EMU ska det ske därför att vi därigenom får tillgång till en större demokratisk arena och får större kraft i våra beslut. Det är ofta en aspekt som glöms bort i debatten. Man beskriver det som ett demokratiskt hot. Det kan ju också beskrivas som en möjlighet att få tillgång till en större arena där de demokratiska besluten får ett starkare genomslag och en större vikt. Det är inte oviktigt att också ha den aspekten levande i debatten.

Anf. 17 BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Jo, Göran Persson, jag har erfarenhet av att regera. Jag har erfarenhet av att hantera en bankkris. Om vi hade haft en gemensam valuta med de förutsättningar det innebär, låg inflation och om vi också hade haft en stramhet i de offentliga finanserna sammantaget under 80-talet hade det lett fram till att vi hade sluppit den bankkris som t.o.m. Aftonbladet nu med gillande berömmar hanteringen av. Så visst, jag har regeringserfarenhet, Göran Persson. Jag har rätt upp efter dig.

Sedan har Göran Persson rätt i att politik behövs och att riksdagen behövs. Men det är den goda politiken som behövs, inte Gudrun Schymans allomfattande politik som innebär att människorna egentligen betyder mindre än politiken. Det är den jag reagerar kraftfullt mot, nu och i framtiden.

För oss är frågan om ett svenskt deltagande i ett europeiskt valutasamarbete en så viktig fråga att vi under det gångna decenniet har haft en omfattande debatt inom partiet. År 1993 tog vår stämma första gången beslut om att Sverige så snart som möjligt skulle delta i den gemensamma valutan – därför att det är naturligt i en inre marknad, därför att det ger ekonomiska fördelar och därför att det bidrar till att skapa fred i Europa.

Gudrun Schyman säger att jag inte förstår vad demokrati handlar om, men jag tycker inte att just Gudrun Schyman, med tanke på det förflutna som hennes parti faktiskt har, ska ta upp den diskussionen. Men hon har såtillvida rätt att människor ska ha möjlighet att påverka. De ska ha möjlighet att delta i debatten. Däri ligger den stora kritiken.

Det här är för många människor, Göran Persson, en mycket svår fråga. Det blir inte lättare för dem att ta ställning om inte Göran Persson, som har kunskap och tid, gör det. Det blir lättare att få en rejäl debatt om jag, Göran Persson och andra som har en annan uppfattning talar om vad som är vår erfarenhet och vad vi menar är rätt. Då underlättar vi för människor att ta ställning. Det är att ta ansvar och att utöva ledarskap, Göran Persson.

Prot.
1999/2000:36
30 november

*Särskilt anordnad
debatt om Sveriges
anslutning till EMU*

Anf. 18 GUDRUN SCHYMAN (v):

Fru talman! Jag tar mig, Bo Lundgren, som ledare för Vänsterpartiet rätten att kritisera brister i demokratin varhelst de finns. Jag tycker att vi som medborgare i Sverige ska ta oss rätten att bestämma själva över denna viktiga politiska fråga, som handlar om Sveriges medlemskap i EMU. Jag tycker att varje medborgare som har uppnått rösträttsålder i Sverige ska få vara med och säga sitt i en folkomröstning.

Vänsterpartiets uppfattning i denna fråga är mycket klar. Vi säger nej till att gå in i en ekonomisk och monetär union som gör det fullständigt omöjligt för oss att använda vår politiska kraft och våra demokratiska rättigheter för att påverka den ekonomiska politiken. Sådant är läget. Jag tar mig den här rättigheten, och jag tycker att alla människor ska utnyttja sin frihet och sin rätt.

Jag är lite bekymrad över att Göran Persson på slutet backade lite. Jag tyckte att vi hade kommit ett stycke framåt i klargörandet av hanteringen av denna fråga. Det finns två partier som ännu inte har tagit klar ställning i frågan om folkomröstning. Göran Persson säger att en sådan är naturlig men backar sedan och säger att det är ett hinder att det finns partier som har en klar uppfattning i folkomröstningsfrågan, dvs. som har tagit ställning för ja eller för nej.

Man kan arbeta på olika sidor men ändå vara överens om folkomröstning. Jag hoppas, Göran Persson, att vi blir det. Moderaterna vill tydligen inte ha folkomröstning. Jag har inte hört Bo Lundgren säga det, och det är väl moderaternas attityd till demokrati. Det är andra än de människor som berörs som ska bestämma.

Jag hoppas dock att vi ska ha en folkomröstning, och jag tycker att det vore väldigt synd om vi inte kunde bjuda in hela folket i den här diskussionen. Det största hindret är inte vi som har uppfattningar utan det förhållandet att så många människor fortfarande är uteslutna ur processen.

Anf. 19 MATS ODELL (kd):

Fru talman! I oktober 1997 fattade denna kammare beslutet att Sverige från starten och tills vidare skulle stå utanför EMU. Dagens debatt har visat att vi nu är på väg mot ett nytt ställningstagande i den frågan. Vi har också kunnat konstatera att det i huvudsak är en politisk process inom partierna och hos medborgarna. Men det är också en ekonomisk process.

Statsministern har i dag ägnat tid bl.a. åt att peka på lönebildningen och arbetsmarknadens funktionssätt. Jag menar att det är viktigt att vi nu inte hamnar i ett *vänta och se* vad gäller de saker som behövs, oavsett om vi står för medlemskap eller vill vara utanför EMU. Vi måste nu i stället *vänta och göra*, och det handlar då om de strukturreformer som har rekommenderats av alla, från fackekonomen till OECD, EG-kommissionen och Internationella valutafonden. I stort sett alla är överens om dessa.

Vi måste också konstatera att det finns tid för eftertanke, studier och diskussion före en folkomröstning. Det är viktigt att den här folkomröstningen landar i klara alternativ: ett klart ja eller ett klart nej. Jag tycker också att statsministern i sin sista replik borde svara på frågan om han tycker att det är lämpligt att efter det att de två sista partierna har tagit ställning, givet att dessa inte hamnar i ett nej, bjuda in till partiöverlägg-

ningar för att också ta ställning till tidpunkten när vi ska besluta om Sverige ska gå med i eller stå utanför den europeiska monetära unionen.

Anf. 20 LENNART DALÉUS (c):

Fru talman! Det är mycket resonemang om förhållningssättet till folkomröstningar. Jag är kanske inte den som kan mest om folkomröstningar, men jag brukar delta i dem med liv och lust. Jag kan om folkomröstningar säga att jag tillhör dem som tycker att de ska behandlas med stor respekt. Jag har svårt att ta till mig att det kan gå många *många* år innan man slutligen, i dag, börjar fullfölja en sedan länge genomförd folkomröstning. Detta, fru talman, förstås med adress till några som deltar i debatten.

Vidare ska det sägas att det behövs en gedigen och grundlig diskussion före en folkomröstning i en så här viktig fråga. Jag tycker också att det ska vara vägledande i den här diskussionen. Vi måste, om den kommer till stånd, ge alla människor i Sverige möjlighet att sätta sig in i vad frågan på djupet innebär.

Vi ska naturligtvis i Centern noga följa valutaunionens utveckling och återkommande pröva giltigheten i argumenten för och emot ett inträde. Vi kommer att se till att Sveriges långsiktiga relation till EMU kan värderas utifrån vunna erfarenheter och naturligtvis också se hur utvecklingen fortgår i andra länder.

Det är också, fru talman, viktigt att komma ihåg att en konjunkturcykel om fem till sju år är en rimlig tidsperiod för utvärdering av ett sådant här ekonomiskt projekt. Framför allt, fru talman: Att först säga vänta och se och sedan blint rusa i väg är naturligtvis bara dumt. Vi måste använda det handlingsutrymme som vi har skaffat oss och låta svenska folket få tid att bilda sig en egen uppfattning. Svenska folkets uppfattning, fru talman, uttryckt i en folkomröstning måste till slut vara avgörande, om Sveriges förhållande till EMU ska förändras.

Anf. 21 LARS LEIJONBORG (fp):

Fru talman! Vi hör väl alla att statsministern har en viss retorisk kraft när han talar om omsorg om den demokratiska processen, om ödmjukhet och sådant. Men tjugisigheten blir lite mindre när man kan notera att regeringsledamöter som gång på gång har upprepat detta mantra, bl.a. från denna talarstol, när de lämnar regeringen har en ståndpunkt efter bara tio minuter. Det har gällt för Erik Åsbrink, Margot Wallström, Pierre Schori och andra. Uppenbarligen är det inte bara fråga om hänsyn till den demokratiska processen. Det finns här ett partiegoistiskt motiv, att socialdemokraterna fruktar ytterligare förluster till Gudrun Schyman om man skulle göra det ställningstagande som är mest till gagn för nationen.

Jag har ju haft en mycket enkel ståndpunkt i den här debatten. Jag tycker att svenska folket med tydliga alternativ ska få ta ställning i EMU-frågan. Jag är övertygad om att folket då kommer att säga ja till den gemensamma valutan.

Jag tycker att det har varit lite för mycket manipulativa resonemang. Det ska bli folkomröstning om två partier fattar ett visst beslut på sina kongresser efter nyår. Varför det? Statsministern har ett inlägg kvar. Använd det till att ge besked: Det blir en folkomröstning och det blir tydliga alternativ, ja eller nej.

Prot.
1999/2000:36
30 november

*Särskilt anordnad
debatt om Sveriges
anslutning till EMU*

Anf. 22 MATZ HAMMARSTRÖM (mp):

Fru talman! EMU är inte bara ett ekonomiskt projekt. Den ekonomiska delen av ett eventuellt EMU-medlemskap är bara en delkomponent i själva EMU-strukturen. EMU är i huvudsak ett politiskt projekt med det övergripande syftet att skapa en federal stat. Det är något som Miljöpartiet motsätter sig.

Det finns också åtminstone *ett* avgörande ekonomiskt argument mot EMU. Det är att EMU:s medlemsstater har så i grunden olika ekonomiska förutsättningar. Vi har olika handelsmönster, olika välfärdssystem, olika näringsliv och olika ekonomiska konjunkturer. EU är därför inte något optimalt valutaområde. Det kan resultera i s.k. asymmetriska chocker i ekonomin. Det var Göran Persson inne på i sitt inledningsanförande. Vad händer när olika länder i EMU-området befinner sig i olika fas i konjunkturförloppet? Det är ett stort problem.

I valutaunionens fotspår följer också en gemensam finanspolitik. Det innebär att både skattesystemen och utgiftssystemen i medlemsländerna löper risk att likriktas. Det ser vi också som ett väldigt avgörande problem.

Fru talman! Demokrati i den mening vi känner ordet bygger på att folket måste kunna utkräva ansvar från dem som förvaltar makten. I EMU:s konstruktion saknas varje möjlighet för folket att utkräva något som helst ansvar – varken av centralbanken som organ eller av bankens ledningspersoner. Den oberoende centralbanken lägger fast penningpolitiken.

Miljöpartiet menar att innan Sverige fattar beslut om ett inträde i EMU måste det föras en bred diskussion om hur den ekonomiska demokratin ska utformas i framtiden. För att engagera människor i detta är det inte bara demokratiskt nödvändigt utan också en viktig pedagogisk poäng att låta medborgarna avgöra EMU-frågan i en folkomröstning där de får välja mellan ja och nej.

Anf. 23 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag är skyldig Mats Odell ett svar. Det är inga problem att kalla till partiledaröverläggningar, självklart inte, all den stund jag redan har sagt att om det ska bli en folkomröstning ska den hanteras genom att riksdagen helt enkelt antar en lag om just den folkomröstningen med alternativen formulerade i denna lag. Det är ju så det går till. Det betraktar jag snarast som självklart.

Låt mig använda den här sista repliken till att uttrycka något som jag tycker är viktigt. Jag hoppas att EMU blir en framgång. Det är utomordentligt viktigt att det lyckas för Europas framtids skull. Skulle nu EMU inte lyckas, då dras ju all politisk kraft bort från de stora projekt vi ser framför oss. En utveckling i Europa som präglas av problem i den monetära unionen ger inte utrymme för exempelvis ett utvidgat EU, vilket vi ju alla strävar efter.

Därför är det viktigt att säga – jag hoppas att hela kammaren egentligen står bakom detta och jag tror att det också är så – att vi alla vill att det här blir en framgång. Blir det en framgång är det naturligtvis också så att det kommer att påverka den svenska debatten. Den grundhållning jag har haft under hela debatten är att vi ska agera på ett sådant sätt att det gynnar Sverige, att det gynnar vårt land. För den sakens skull sade vi

också vid medlemskapet i EU att vi skulle avgöra den här frågan i särskild ordning. Då sade vi att den skulle avgöras i ett riksdagsbeslut. Det kan naturligtvis också vara i en folkomröstning som följs av ett riksdagsbeslut.

Jag tycker att debatten i dag har varit konstruktiv och sansad. Jag ser fram emot ett fortsatt meningsutbyte och mot att vi utnyttjar den frihet som den återvunna ekonomiska styrkan ger till att föra en seriös debatt om vad som bäst gynnar och gagnar Sverige.

Överläggningen var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 14.44 att ajournera förhandlingarna till kl. 15.00 då näringsminister Björn Rosengren skulle lämna lägesinformation om IT-omställningen inför år 2000.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 15.00.

2 § Information från regeringen om IT-omställningen inför år 2000

*Information från
regeringen*

Anf. 24 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Regeringen anser att frågan om IT-omställningen, det s.k. 2000-problemet, har högsta prioritet. Därför är jag angelägen om att riksdagen hålls informerad om utvecklingen.

Regeringen har bl.a. överlämnat två lägesrapporter till riksdagen, en i november 1998 och en i maj 1999, och tillsatt en särskild 2000-delegation.

2000-frågan är en global utmaning. Sverige har i ett internationellt perspektiv startat tidigt. Svenska myndigheter har i olika internationella forum verkat för att driva arbetet framåt och se till att det finns tillgänglig information, men det viktigaste är inte att berömma sig för att ha varit med tidigt och startat denna process utan att hinna i mål före årsskiftet. Och jag vill säga till riksdagens ledamöter att Sverige ligger väl till i detta.

Jag vill poängtera att ansvarsfördelningen för anpassningsarbetet inte avviker från hur andra verksamheter styrs. Den som är ansvarig för en viss verksamhet är också ansvarig för att driva omställningsarbetet före, under och efter millennieskiftet.

Statens ansvar och möjlighet att direkt styra omställningsarbetet är begränsat till den statliga sektorn, medan de viktiga samhällssektorerna i realiteten består av en blandning av offentlig och privat verksamhet. Det kan därför inte nog poängteras hur viktigt det är att alla – myndigheter, kommuner, landsting, små och stora företag, branschorganisationer och andra aktörer – tar sitt ansvar och fullföljer omställningsarbetet.

Prot.
1999/2000:36
30 november

*Särskilt anordnad
debatt om Sveriges
anslutning till EMU*

Fru talman! Oerhört mycket arbete har lagts ned på att säkra olika IT-system i alla samhällets sektorer. Statskontoret följer arbetet med IT-omställningen i viktiga sektorer och i de statliga myndigheterna.

Myndigheterna med sektorsansvar rapporterar om läget för respektive område. Regeringens 2000-delegation följer och utvärderar fortlöpande arbetet, och delegationen har bl.a. gjort oberoende granskningar av de viktigaste sektorerna.

Sektorsmyndigheter, Statskontoret och delegationen gör nu bedömningen att inga allvarliga störningar kommer att inträffa i Sverige. Däremot kan förseningar och andra mindre störningar uppstå. Det går inte att förutsäga var dessa kan ske.

Jag vill nu beskriva nuläget i de viktigaste samhällssektorerna.

När det gäller elförsörjning, kärnkraft, telekommunikationer, radio och TV har välgrundade bedömningar lämnats från sektorsmyndigheterna att dessa verksamheter kommer att fungera.

Situationen inom sjöfarten, flyget och järnvägen i Sverige uppges vara under kontroll. Luftfartsverket kommer att göra kontrollflygning av svenskt luftrum och till Luftfartsverkets flygplatser innan ordinarie trafik kommer i gång. Banverket och Statens järnvägar har säkerställt att järnvägstrafiken kommer att fungera.

Det saknas till viss del information om utländska aktörer inom sjö- och luftfart.

Praktisk möjlighet saknas att i förväg kontrollera anpassnings- och beredskapsläget för de fartyg som kommer att trafikera svenska farvatten under nyårshelgen. Som en konsekvens av detta får fartyg som inte kan redovisa tillfredsställande uppgifter inte trafikera svenskt inre vatten under nyårshelgen.

Inom luftfartssektorn följer de internationella organisationerna anpassningsarbetet hos bl.a. flygbolag och flygplatser. De svenska aktörerna deltar i detta internationella arbete.

Inom landstingens och kommunernas ansvarsområden finns flera viktiga samhällsfunktioner, som fjärrvärme, vattenförsörjning, hälso- och sjukvård och räddningstjänst.

Ett antal kommuner är ännu inte helt klara med sitt 2000-anpassningsarbete. Kommun- och landstingsförbunden bedömer dock att alla kommer att hinna åtgärda de verksamhetskritiska systemen. Regeringen har uppdragit åt Räddningsverket, Socialstyrelsen, Livsmedelsverket och Energimyndigheten att följa upp läget och rapportera till regeringen omgående.

Enligt vad jag erfarit från miljöministern är läget beträffande miljöfrågor år 2000 inom svensk kärnkraft helt betryggande.

Vad gäller kärnkraft i andra länder är informationen om läget inte lika fullständig, men det har inte framkommit något som tyder på att det finns 2000-problem som påverkar säkerheten.

Kärnkraftinspektionen har fått uppdraget att ta fram mer information om läget i andra länder till den 10 december. Det går inte att göra en lika tydlig bedömning som för svensk kärnkraft.

Naturvårdsverket kommer att lämna en kompletterande rapport om miljörisker inom kort.

Det allra största anpassningsarbetet sker inte i staten utan i näringslivet. De största företagen har startat omställningsarbetet i god tid, medan de mindre företagen inte har startat lika tidigt.

Regeringen har tillsatt 2000-delegationen för att följa arbetet med IT-omställningen inom bl.a. näringslivet och uppmärksamma verksamhetsledningar på frågan. Delegationen har genomfört en informationskampanj riktad till småföretag, och hearingar har anordnats inom viktiga områden.

Enligt vad jag har erfarit från ansvariga ministrar är 97 % av systemen i de 109 största myndigheterna klara.

Alla system som är av betydelse för den enskildes försörjning eller grundläggande välfärd är redan nu 2000-säkrade, och resten bedöms bli klara före årsskiftet.

Mot bakgrund av detta bedömer jag att den statliga förvaltningen är väl förberedd för skiftet till år 2000 och att risken för störningar är liten.

Regeringen delar riksdagens uppfattning att informations- och beredskapsfrågor i samband med IT-omställningen är viktiga att beakta.

Överstyrelsen för civil beredskap arbetar för att få fram en samlad bild av läget i länen före och efter nyårshelgen samt rapportera till regeringen.

Ansvariga myndigheter och regeringen kommer noggrant att följa utvecklingen i samhället kring årsskiftet. Svenska ambassader kommer fortlöpande att hålla regeringen underrättad om läget utomlands.

De sista förberedelserna inför årsskiftet pågår nu för fullt i Sverige. Regeringens 2000-delegation startar nästa vecka en informationskampanj riktad till allmänheten inför årsskiftet.

Ett omfattande och seriöst arbete med IT-omställningen har gjorts av tiotusentals personer på många håll i samhället. Dessa stora insatser gör att vi inte ska behöva känna oro för årsskiftet, men däremot ska vi vara väl förberedda på att hantera de störningar som kan uppstå.

Räddningstjänst, polis och sektorsmyndigheter är beredda att ta hand om de situationer som eventuellt skulle kunna uppkomma.

Anf. 25 PER BILL (m):

Fru talman! Oppositionens roll består av ganska många olika saker. Ibland är det att driva på frågor, och ibland skulle jag vilja säga att det är att väcka regeringen. 2000-problematiken är definitivt en fråga där vi har fått väcka regeringen.

I interpellation 1996/97:235 väckte jag dåvarande finansministern, som vid den tiden lite häpet konstaterade att han nog var ansvarig för sekelskiftesomställningen. Han förnekade att det var något större problem. Han talade om att det inte behövdes någon särskild 2000-delegation. Han talade om att det inte behövdes någon 2000-general. Dessbättre har senare ansvariga ministrar förstått att man verkligen behöver ta tag i dessa frågor och att de är verkligt viktiga.

Om vi nu lyckas ta oss i mål på rätt sida av den ganska tydliga deadline när det gäller detta projekt beror det på att vi har väckt regeringen och på att vi har drivit på för att väldigt många människor på allvar ska kunna komma i gång med det arbete som de till sist kom i gång med och som de har varit väldigt duktiga på.

Prot.
1999/2000:36
30 november

*Information från
regeringen*

Denna information borde vi senast ha haft i april eller maj. Jag vet att detta inte är näringsministerns fel. Om det är någon minister jag skulle vilja säga har gjort ett bra jobb i denna fråga är det den nuvarande näringsministern. Men det är väldigt mycket som skulle ha gjorts mycket tidigare och mycket bättre.

Jag har några frågor till näringsministern. Den första gäller hur många ministrar som egentligen har varit ansvariga för 2000-problematiken från det att vi först tog upp den här i kammaren i samband med min interpellation. Den andra frågan gäller vad detta har kostat. Dåvarande finansminister Erik Åsbrink svarade lite käckt när jag frågade honom vad det skulle kosta att man inte visste. Det kunde vara väldigt många nollor, men det kunde också vara så att man bara behövde ställa om datorerna, och då skulle det inte kosta någonting.

Anf. 26 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Jag är tacksam för det beröm jag får av Per Bill. Om jag skulle vara väldigt elak skulle jag kunna säga så här: Med tanke på den trötthet som Per Bill har argumenterat med i denna fråga har jag inte behövt bli väckt – detta nu sagt som ett skämt.

Får jag sedan säga att de ministrar som i första hand är involverade är jag själv och biträdande justitieministern, som har ansvar för våra verk och myndigheter. Det är självklart också miljöministern. Generellt sett, som jag också sade, är alla ministrar involverade inom sina ansvarsområden.

Därtill, som jag uttryckte i mitt anförande, är det så att näringslivet har tagit ett stort ansvar och varit starkt engagerat. Det är helt naturligt, eftersom mycket av omställningen och många av våra industriella processer är styrda av datorer.

Vad gäller kostnaden kan jag säga att detta är gjort utan att vi har budgeterat några pengar. Det är gjort inom ramen för myndigheterna. Vilka kostnader som sedan har belastat näringslivet kan jag inte svara på, men jag tror att det är en hel del pengar. Jag har inget svar på det.

Anf. 27 PER BILL (m):

Fru talman! Om detta nu går i mål, och det hoppas vi alla att det gör, är det nog tack vare de tusentals personer i stat, på marknader och i gemenskaper som verkligen har jobbat mycket hårt med denna fråga. Min poäng var bara att vi nog ska vara ödmjuka och säga att vi kom i gång sent. Det kunde ha gjorts mycket tidigare. Om vi hade varit tidigare ute hade vi kunnat titta mycket tydligare på varje system. Om vi hade konstaterat att det var 35 år gammalt hade vi kunnat säga så här: Låt oss inte bara göra denna dumma apparat så pass klok att den klarar att skilja mellan 99 och 00. Låt oss byta ut detta system och gå till ett nytt modernt system.

Den typen av förbättringar av vår infrastruktur har tyvärr inte gjorts på många ställen på grund av att vi har varit i tidsnöd.

Anf. 28 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! När det gäller svenska myndigheter och även statliga bolag, som jag ändå har en viss insyn i, är både de administrativa systemen och andra tekniska system som är datorbaserade av en mycket hög kvali-

tet och, får man nog säga, ganska moderna. Det tycker jag är rimligt att få sagt.

Sedan vill jag också säga att jag har, som ansvarig för 2000-frågan, dels tillsatt en general, dels haft ingående diskussioner med 2000-delegationen och med näringslivet. Vi har också en mycket kompetent personal på departementet som har sysselsatt sig med detta.

Vi kommer att klara detta. Jag är övertygad om det. Men det kommer självklart också att uppkomma frågor, tror jag, av mindre slag – sådant vi inte styr.

Anf. 29 SVEN BERGSTRÖM (c):

Fru talman! Jag tror inte det för särskilt långt att vi nu försöker reda ut vem som har varit mest pådrivande och vem som ska ta ansvar för om det går så eller så. Vi får avvakta årsskiftet och hoppas. Jag tror, precis som Per Bill och statsrådet Rosengren, att vi i Sverige har förberett oss rätt väl även om vi kom i gång sent. Jag tror också vi kan vara överens om att vi kom i gång sent.

Ändå tycker jag att statsrådet använder en del formuleringar som inte är alldeles betryggande. Statsrådet talar om välgrundade bedömningar i något fall och säger i något annat fall att situationen uppges vara under kontroll. I andra fall använder han uttrycket ”har säkerställt”. Det tycker jag låter mera betryggande.

Vad betyder det? Nöjer sig regeringen med att myndigheter och verk uppger sig har situationen under kontroll och tycker sig ha vidtagit åtgärder? Hur har regeringen arbetat för att verkligen säkerställa systemen? Det är det jag tror att man behöver veta i denna fråga. Det är den ena saken.

Sedan uppgav statsrådet att 97 % av de största myndigheterna nu är klara. Hur hanterar man de andra tre procenten, så att deras system också är säkerställda före årsskiftet? Det är den andra frågan.

Den tredje frågan gäller det område där jag tror att vi är överens om att riskerna är störst, nämligen vad som händer i andra länder med betydligt sämre förberedelser. Jag tänker på Central- och Östeuropa bland de länder vi har närmast oss. Vad har regeringen för koll på läget när det gäller de länderna? Vilka åtgärder har regeringen vidtagit för att höja beredskapen vad gäller de psykologiska effekter, inte minst, som också kan bli följden här i Sverige av att något dramatiskt händer i vår närmaste omvärld? Det är den tredje frågan.

Anf. 30 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Jag har valt dessa ord. Jag gör bedömningar, och ibland har jag sagt att något är säkerställt. Jag kan inte säga annat. När jag säger ”säkerställt” handlar det om det som är vitalt för samhället. Det är elförsörjning, telekommunikationer, försörjning av vatten etc.

Vi har hissar som är dolt datorstyrda. Det ligger något chips gömt någonstans i en hiss. Om det på något sätt reagerar just vid millennieskiftet kan jag inte svara för. Men jag kan allmänt med de informationer jag har fått från dem som är experter på hissar ändå säga att jag bedömer att hissen inte ska stanna där den inte ska stanna. Det kan jag göra. Därför har jag valt dessa ord.

Prot.

1999/2000:36

30 november

*Information från
regeringen*

När det sedan gäller de tre procenten kan jag säga att varje ansvarigt statsråd nu har i uppdrag att tillse att också dessa myndigheters system kommer att vara säkerställda.

När det sedan gäller frågan om andra länder kan jag säga att vi via våra myndigheter har kontakt med dem. Det gäller IAEA – frågan om kärnkraft. Vår motsvarande myndighet har ständiga kontakter.

Vi för också diskussioner med många organisationer i USA, som i sin tur för många diskussioner med de gamla östländerna, inte minst när det gäller kärnkraften. Vi är ändå inte oroliga. Den information som vi får tyder på att detta av många skäl är ganska säkerställt. Bl.a. är deras anläggningar inte så databeroende som de mer moderna. Men detta är en bedömning. Tack!

Anf. 31 SVEN BERGSTRÖM (c):

Fru talman! Jag saknar möjligen svar när det gäller det som jag befarrar kan bli det största bekymret.

Vi tror och hoppas att vi klarar av det här på hemmaplan i Sverige ganska bra. Men det kommer med stor sannolikhet att inträffa händelser av förhoppningsvis mindre dramatik men ändå med större effekter än de vi ser här hemma.

Vad har vi för beredskap? Vilka åtgärder har regeringen vidtagit för att höja beredskapen, möjligtvis på det psykologiska planet, så att inte dominoeffekter på en rad olika områden ska utlösas om det går riktigt snett? Jag skulle gärna vilja höra en utveckling av statsrådet också på det området.

Anf. 32 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! ÖCB, som jag nämnde, Styrelsen för psykologiskt försvar, är en myndighet som jag tror tangerar det här. Också alla andra myndigheter kommer att ha beredskap före, under och efter millennieskiftet.

På Regeringskansliet kommer t.ex. många att finnas på sina arbetsplatser under nyårsafton. Regeringen och jag själv, om jag får ta mig själv som ett exempel, kommer att finnas här i Stockholm – det gäller statsministern och andra ansvariga ministrar – om det skulle hända någonting. Men i första hand handlar det om våra myndigheter. Där finns kompetensen. Där finns möjlighet att hantera den här typen av frågor. Och om det skulle behöva fattas regeringsbeslut, omfördelas resurser eller något annat har regeringen en sådan beredskap att vi omgående kan inkallas och fatta dessa nödvändiga beslut.

Anf. 33 JOHNNY GYLLING (kd):

Fru talman! Jag får tacka näringsministern för den information som han har lämnat i dag.

Jag håller med Per Bill om att det här gick väldigt trögt i början. För ett år sedan var jag uppriktigt orolig för vårt svenska datorberoende samhälle inför kommande årsskifte. Men i dag tycker jag att man kan säga att Sverige ligger bra till. Jag tycker att regeringen har spurtat bra det här året.

De punkter som vi från kristdemokraterna har påtalat i riksdagen har regeringen kartlagt, utom en. Den skulle jag vilja lyfta fram. Det gäller försäkringsfrågorna.

Flera försäkringsbolag har nu plötsligt ändrat sina spelregler, sina villkor, gentemot försäkringstagarna i Sverige och sagt att man begär en väsentligt högre självrisk om det skulle bli något fel med någon produkt på grund av 2000-omställningen. Detta anser jag är någon form av skandal. Det är inte moraliskt att man kan ändra spelreglerna så.

För ett år sedan begärde jag i en motion att regeringen borde se över den här frågan ur konsumenternas perspektiv. Ett konkret exempel kan vara att en värmepanna slutar att fungera på grund av millennieskiftet och att huset fryser sönder som en följd av det. Då ska denna konsument betala stora pengar för någonting som han inte har kunnat påverka. Detta är inte rimligt.

Jag undrar om regeringen har gjort någonting, eller tänker göra någonting för att hjälpa konsumenterna i den här frågan. Tack!

Anf. 34 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Jag vill börja med att ta upp frågan om försäkringsmässiga konsekvenser inför övergången till år 2000. Genom bl.a. de åtgärder som Konsumentverket och Konsumenternas Försäkringsbyrå har vidtagit bedömer jag att det finns förutsättningar för att konsumenterna ska kunna få god information om försäkringar inför skiftet till år 2000.

Konsumentverket har efter överläggningar med försäkringsbranschen kommit fram till preciserade informationskrav för försäkringsbolagen avseende 2000-frågan. Verket har skrivit till berörda bolag och presenterat de krav på information som verket anser bör gälla. Försäkringsföretagen har därefter påbörjat ett arbete med att informera försäkringstagarna.

Konsumenternas Försäkringsbyrå har vidare tagit fram en produktöversikt över olika försäkringsbolags villkor avseende s.k. 2000-skador, dvs. skador som kan inträffa om t.ex. datorer, videoapparater eller värmeanläggningar slutar att fungera vid vissa tidpunkter på grund av att de innehåller tidstyrningsenheter som inte klarar av övergången till år 2000. Vidare anordnade 2000-delegationen i september 1999 en utfrågning om konsumentfrågor för att klarlägga bl.a. hur olika försäkringsföretag beaktar den enskilde konsumenten. Vid utfrågningen framkom bl.a. att försäkringsbolagen är väl förberedda inför 2000-årsskiftet. Tack, fru talman!

Anf. 35 JOHNNY GYLLING (kd):

Fru talman! Allt det som ministern tog upp är känt sedan tidigare, och det är bra. Men likväl kvarstår det faktum att fyra eller fem försäkringsbolag har höjt sina självrisker kraftigt.

Mitt förslag i en motion för ett år sedan var att regeringen borde överväga att stärka lagstiftningen för konsumenternas skydd. Men faktum kvarstår. Försäkringsbolagen agerar omoraliskt, enligt min mening.

Anf. 36 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Jag tror att man generellt kan säga att försäkringsbolagen agerar korrekt. Men efter detta påstående om att försäkringsbolagen

Prot.
1999/2000:36
30 november

*Information från
regeringen*

agerar omoraliskt ska jag genast ta upp en diskussion med försäkringsbolagen, och jag får återkomma till kammaren om detta.

Anf. 37 MIKAEL JOHANSSON (mp):

Fru talman! Näringsministern nämnde svensk kärnkraft. Jag förmodar att det är den som kommer att vara kvar vid årsskiftet som vi pratar om.

Anser näringsministern att det är tillfredsställande att kärnkraftverken enbart har blivit granskade av SKI via skriftliga dokument och muntlig information? Borde inte datasystemen ha testats av en oberoende part som en ren försiktighetsåtgärd? Om de nu inte har testats av en oberoende part, borde inte kärnkraftverken vara avstängda under dessa få timmar kring årsskiftet?

Anf. 38 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! All den expertis som vi kan tillgå här i Sverige – och om man försöker jämföra med den expertis som finns internationellt är den svenska på mycket hög nivå – gör det konstaterandet och den bedömningen att vi inte kommer att ha några problem när det gäller kärnkraften. Den är säkerställd inför millennieskiftet. Jag är faktiskt helt övertygad om att så är fallet.

Jag tycker inte att det är ansvarigt att i allmänna ordalag försöka bre ut en osäkerhet och nästan en känsla av att det ska smälla. Det är det ena som jag vill säga.

Det andra som jag vill säga är att det inte heller är rimligt med de kostnader och kanske t.o.m. de olyckor och annat som skulle kunna uppstå genom den drastiska åtgärden att stänga kärnkraftverken i två timmar. Kärnkraften är troligtvis ett av de mindre problemen under millennieskiftet. Tack!

Anf. 39 MIKAEL JOHANSSON (mp):

Fru talman! Jag tycker att det är ansvarigt att kräva att en oberoende part går in och testar kärnkraftverken under full drift i de olika situationer som kan uppstå. Vi får inte misslyckas på det här området. Det kan bli en katastrof utan like. Därför tycker jag att vi ska ta till både livrem och hängslen i det här fallet. SKI har ju gjort en bedömning baserad på inlämnade rapporter och på de muntliga föredragningar som har skett. Det handlar om att kraftbolagen hanterar 2000-problemen på ett sådant sätt att SKI inte ska behöva ställa ytterligare krav på redovisning eller vidta några åtgärder. Jag tycker att det är för lite.

Detta borde behandlas så att vi ska ha både hängslen och livrem. Näringsministern delar inte denna uppfattning, och det tycker jag är tråkigt. Jag vill inte sprida att det kan handla om en katastrof; jag vill säkerställa, säkerställa och säkerställa att det inte händer någonting.

Anf. 40 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Kärnkraftinspektionen är en tillsynsmyndighet, och som sådan är den oberoende. Det är den som gör bedömningar, och där har man gjort noggranna analyser av kärnkraftverken inför 2000-arbetet. Det tycker jag faktiskt är att ha både hängslen och livrem.

Jag delar självklart uppfattningen att vi alltid måste vara så noggranna vi kan. När det gäller kärnkraften känner jag mig faktiskt mycket trygg. Det finns nog andra delar i samhället där jag inte kan vara lika tvärsäker.

Prot.
1999/2000:36
30 november

*Information från
regeringen*

Anf. 41 PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Inför 2000-omställningen vilar naturligtvis ansvaret, som näringsministern säger, tungt på respektive myndigheter, enskilda organisationer och företag. Men det finns naturligtvis ett särskilt ansvar för statsmakten, inte minst med tanke på att man har de tillsyns- och reglermyndigheter som har ett särskilt ansvar för de samhällsviktiga funktionerna.

Jag vet att betydande insatser har gjorts för att komma till rätta med millennieproblematiken. Jag delar dock de synpunkter som har framförts om att man har varit förhållandevis sent ute. Kanske hade man kunnat göra ett antal andra saker, bättre och mer kostnadseffektiva, om man hade varit tidigare ute.

Jag ska inte sitta och recensera hur uppgifterna och arbetet har utförts. Resultatet får tala för sig självt den gången det kommer, någon gång under nyårsnatten. Jag tillhör den minoritet som även flyger på nyårsdagen och ska naturligtvis med intresse ta del av vilka erforderliga insatser som har gjorts.

Jag skulle vilja ställa följande frågor till näringsministern: Är näringsministern nöjd med de resurser som funnits och de insatser som gjorts för att säkra millennieövergången? Finns det någonting ytterligare som hade behövt göras eller någon resurs som saknats i detta? Anser sig näringsministern, efter det som har gjorts, med gott samvete kunna ta det fulla ansvaret för att inga allvarigare incidenter nu kommer att inträffa?

Anf. 42 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Låt mig börja med att säga att jag är nöjd med resurserna och med de insatser som har gjorts. Det finns några frågetecken; t.ex. har det tagit lite tid. Det gäller framför allt kommunerna och vissa landsting. Där har det tagit tid. Det har varit en process som kunde ha gått snabbare. Nu är den klar, och jag känner mig faktiskt ganska trygg.

Det har också rests kritik mot att vi inte har informerat tillräckligt snabbt. Jag kan ta på mig den kritiken. Men nu fungerar informationsverksamheten utomordentligt bra.

Den sista frågan är ju en sådan fråga som man egentligen inte ska svara på. Om det skulle hända något förstår jag ju vad Per Westerberg skulle säga. Men låt mig ändå svara att här är det många som har ett ansvar. Jag skulle förstås vilja säga att jag självklart tar allt ansvar. Om Per Westerbergs flygplan – vilket icke får ske och icke kommer att ske – exempelvis skulle störta är det kanske knappast mitt fel. Jag vill gardera mig där. Men regeringen har ju alltid det yttersta ansvaret för att myndigheter och andra verkligen har gjort detta. Mitt svar är att många har ansvar här, och jag som ansvarig minister har självklart ett stort ansvar. Men jag känner mig nöjd med det som har gjorts.

Anf. 43 PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Om något plan trillar ned ska i alla fall inte jag kritisera i efterhand. Det lär jag knappast vara i stånd att göra.

Min fråga handlade snarast om detta: Om nu näringsministern anser sig ha haft alla erforderliga resurser och inte heller haft någon tidsbrist för att kunna göra erforderliga insatser faller naturligtvis ansvaret på näringsministern om något allvarligt inträffar. Det faller inte bara på honom, men det yttersta ansvaret faller ändå på honom.

Vi är inte här i kammaren i stånd att göra någon revision av 2000-delegationens och näringsministerns arbete. Det kan egentligen bara verkligheten göra. Det är därför min retoriska fråga ändå är om näringsministern känner sig trygg nog att kunna ta det fulla ansvaret för att inga allvarliga händelser inträffar på nyårsnatten.

Anf. 44 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Jag känner mig trygg i att det inte kommer att hända några allvarliga olyckor eller liknande. Jag känner mig trygg i det.

Sedan har flera av riksdagsledamöterna menat att vi i Sverige inte har varit tillräckligt snabba. Det är inte riktigt sant. Sverige var internationellt väldigt tidigt ute, vilket jag tidigare sade. Regeringen fattade redan i januari 1997 beslut om krav på myndigheter och tillsynsmyndigheter, och Statskontoret fick i uppdrag att följa upp och rapportera till regeringen. Man kan inte säga att vi var sena. Vi var mycket tidiga i denna fråga.

Anf. 45 BERIT ADOLFSSON (m):

Fru talman! Det var en annan ledamot som talade om försäkringsfrågor, och jag skulle vilja fortsätta på den linjen. Det gäller myndighetsansvar och offentliga tjänster. Trots alla förberedelser kan det ju finnas någonting som experterna inte har tänkt på, t.ex. någon dator som är gömd någonstans. Om nu människor, djur eller egendom kommer till skada på grund av detta undrar jag hur myndigheterna har tänkt. I sjukvården talar man ofta om vetenskap och beprövad erfarenhet och friskriver sig från ansvar när något går snett. Vilket skadeståndsansvar finns det hos staten och dess myndigheter?

Försäkringsavtal brukar innehålla force majeure, ofta sådant som inte är påverkbart eller som är oförutsägbart. Har näringsministern eller hans medhjälpare tänkt i de termerna?

Anf. 46 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Om det skulle uppstå skador och om detta skulle grunda sig på att frågan inte har förberetts eller hanterats som man förväntar sig får det prövas om det ska utgå ersättning för skadan. Det är en fråga som jag, vilket jag tror att de flesta här förstår, inte kan svara på. Detta gäller ju alltid: Oberoende av om det är millennieskifte eller icke hamnar man i en sådan situation.

Frågan om försäkringsbolagen har ju tagits upp här. Jag gör bedömningen att försäkringsbolagen kommer att hantera denna fråga seriöst. Skulle det visa sig att något försäkringsbolag inte har planerat detta ska jag, som jag sade tidigare, låta mig informeras och ta kontakt med försäkringsbolagen om detta.

Anf. 47 BERIT ADOLFSSON (m):

Fru talman! Nu har ju myndigheterna inte något försäkringsbolag, utan de har själva ansvaret.

Vi i Sverige är ju trygghets-*freaks*, kan man säga. Är det kanske så att man som medborgare får räkna med att ha någon liten olägenhet i en sådan här fråga, där ingen tidigare erfarenhet finns?

Anf. 48 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! När det gäller myndigheterna är det riktigt att de oftast bär sina kostnader själva. När det gäller statliga bolag har de oftast försäkringar. Jag kan inte svara exakt på detta, men jag tror att det är så. Då får man bedöma vad som har inträffat, vem som har skuld osv. i vanlig ordning.

Sedan gällde det huruvida man normalt i sitt liv får räkna med att det händer sådana här saker. Det är möjligt att ett modernt datorstyrt kylskåp eller liknande kan stanna. Jag tror att vi inte kan garantera att så icke händer. En hiss kanske betar sig lite konstigt; det är möjligt. Det tror jag att vi får vara öppna för. Men det handlar faktiskt om ganska små saker.

Anf. 49 PER-RICHARD MOLÉN (m):

Fru talman! För drygt en månad sedan lämnade Riksrevisionsverket en rapport. Man hade granskat 51 myndigheter när det gällde anpassningen inför sekelskiftet. Den bedömning man kom fram till var att myndigheterna hade olika tolkningar när det gällde de begrepp som Statskontoret hade angivit. Det här tyder på att man inte kan få en helt fullständig bild av läget inom de olika enskilda myndigheterna.

Ett av kritikavsnitten är ganska allvarligt. Man säger: Brister finns i den normala beredskapsplaneringen. Nio av myndigheterna i Riksrevisionsverkets granskning hade tidigare i enkät till Statskontoret uppgivit att det fanns färdigställda reservrutiner, vilket enligt Riksrevisionsverkets granskning visade sig inte stämma.

Då måste man naturligtvis fundera över om Riksrevisionsverket har fel eller vilka åtgärder man från Statskontorets och näringsministerns sida har vidtagit för att på något sätt förvissa sig om att de färdigställda rutinerna är i överensstämmelse med de krav som man har anledning att ställa för att kunna känna den förnöjsamhet och trygghet som näringsministern redovisar vid det här tillfället.

Anf. 50 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Jag vill börja med att säga att det som Riksrevisionsverket förtjänstfullt har tagit fram och den kritik man delgivit vissa myndigheter också har lett till åtgärder. I dag har alla viktiga myndigheter en plan för årsskiftet, dvs. en beredskapsplan. Tanken med att gå in är att man sedan åtgärdar.

Riksrevisionsverket har också fått i uppdrag att granska myndighetersnas arbete i efterhand, och i rapport mars-juni år 2000 kommer man att redovisa vad som hände, vad man gjorde osv. Jag tycker att det är bra att de har fått det uppdraget av regeringen.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot.

1999/2000:36

30 november

*Information från
regeringen*

3 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 24 november.

*Svar på
interpellationer*

4 § Svar på interpellation 1999/2000:41 om ersättningsjobb vid försvarsnedläggningar

Anf. 51 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Stefan Attefall har ställt en rad frågor till mig rörande de särskilda åtgärder som regeringen vidtar med anledning av det kommande försvarsbeslutet.

Regeringen har analyserat de regionalpolitiska konsekvenserna för de 26 lokala arbetsmarknader som berörs av förslagen till ändringar i Försvarsmaktens grundorganisation. Analysen ger vid handen att utvecklingsprogram behöver utarbetas för Kiruna, Bodens, Sollefteå, Härnösands, Faluns, Karlskoga, Gotlands och Hässleholms kommuner. Dessutom övervägs lokalisering av statlig verksamhet till Karlsborg.

Inom Regeringskansliet har tillsatts en omställningsgrupp för att föreslå och genomföra utvecklingsprogram för dessa kommuner. Regeringen har även initierat ett fempunktsprogram för en positiv utveckling i kommunerna, nämligen:

Lokalisering av statlig verksamhet, ca 1 280 jobb

Lokaliseringarna ska ske i samarbete med berörda myndigheter och fackliga organisationer, berörda kommuner och Trygghetsstiftelsen.

Omvärlds- och sårbarhetsanalyser och utvecklingsplaner

Regeringen avser tillhandahålla särskilda resurser för att stödja kommunerna i ett arbete med analyser och utvecklingsplaner.

Infrastrukturåtgärder

Regeringen tidigarelägger vissa infrastrukturinvesteringar i ett antal kommuner.

Särskilda åtgärder

Det finns stora resurser genom EG:s strukturfonder som kan användas i det lokala och regionala utvecklingsarbetet.

Regeringen kommer även att verka för att statliga fastigheter, andra anläggningar som används för militära ändamål och vissa markområden ställs till förfogande för annan verksamhet på gynnsamma och affärs-mässiga villkor.

Utveckling av arbetsmarknad och övergång till nya näringar

Omställningsgruppen ska skapa förutsättningar för att etablera över 1 000 nya privata arbetstillfällen i de prioriterade kommunerna.

Samtliga kostnader ska finansieras inom befintliga budgetramar.

Detta fempunktsprogram avser att stimulera de berörda kommunernas näringsliv till ökad tillväxt utifrån deras egna förutsättningar.

Insatserna inom arbetsmarknadspolitiken ska anpassas till regionala och lokala behov på arbetsmarknaden, oavsett om det handlar om neddragningar inom försvaret eller andra omstruktureringar.

De kommande budgetåren uppgår de föreslagna arbetsmarknadsresurserna till ca 20 miljarder kronor per år. I dessa anslag ingår inte kostnader för anställningsstöd. Därutöver tillkommer årligen ca 1,5 miljarder kronor för anställningsstöd som inte längre belastar arbetsförmedlingarnas budget, eftersom det sker i form av en skattekreditering.

Till sist vill jag upprepa att ingen ska behöva bli utförsäkrad på grund av medelsbrist. Faktum är också att antalet utförsäkringar har minskat jämfört med förra året och jag kommer även fortsättningsvis att följa utvecklingen mycket noga.

Tack, fru talman.

Anf. 52 STEFAN ATTEFALL (kd):

Fru talman! Jag tackar näringsministern för svaret. Det frågan handlar om är det neddragna anslaget till Försvarsmakten, som Socialdemokraterna och Centerpartiet har enats om. Det är ett beslut som vi kristdemokrater av olika skäl inte är med på, men nu handlar det om hur vi hanterar de nästan 10 000 människor som blir arbetslösa på grund av detta. Det är människor som blir arbetslösa i Kiruna, Sollefteå, Falun, Norrtälje, Ängelholm, m.fl. orter. Och, för att använda något som ibland är en socialdemokratisk agitationsteknik, det är ingen ond kapitalist som står bakom, utan det är staten.

Nu ska inte försvarspolitik vara detsamma som arbetsmarknadspolitik eller vice versa. Men staten har självklart ett arbetsgivaransvar. Rimligt hade kanske varit att en del av de besparingar man gör hade använts till olika åtgärder. Men i retoriken, när man ska hantera neddragningen av försvarsanslagen, har man sagt att de 8 miljarder som staten sparar in på detta ska gå till vård och omsorg. De pengar man sparar ska alltså gå till andra saker. Det är ett sätt att politiskt försöka sälja den kraftiga neddragningen.

Men varifrån tas pengar till kostnaderna för åtgärder på alla de orter som drabbas? Det ska ske inom befintliga ramar, säger regeringen. Vi ska få 1 000 nya privata jobb, säger näringsministern. Först och främst kan man fråga sig hur näringsministern kan säga att han ska skapa 1 000 nya jobb utöver vad som annars skulle bli fallet. Det måste vara intressant – utöver vad arbetsmarknaden normalt hade skapat. Hur kom han fram till just 1 000 nya privata jobb?

De regionalpolitiska stödpengarna, EU-medlen och de svenska medfinansieringspengarna är redan budgeterade. Inga nya pengar ska till. Varifrån ska de pengarna tas? Ska de omfördelas från Lycksele kommun till Sollefteå kommun, inte från Malmö, som inte får några regionalpolitiska pengar, men från andra områden till Ängelholm och Hässleholm, för att ta områden i Skåne?

De 1 275 statliga utlokaliseringarna kostar också pengar i form av förlorad kompetens, ersättningar i samband med flytt och liknande saker. De ska tas inom befintliga ramar. Vad blir lidande i stället?

Sedan har vi de arbetsmarknadspolitiska medlen. Samtidigt som arbetsmarknadspolitiska medel ska användas för att klara de akuta problem som skapas på orter som Sollefteå och Kiruna, skulle också Ängelholm,

Prot.
1999/2000:36
30 november

*Svar på
interpellationer*

Norrtälje och andra orter i Sverige med mindre akuta men dock allvarliga problem få del av dessa medel, som redan i dag är hårt ansträngda.

Vi vet att en rad länsarbetsnämnder har tvärstopp när det gäller olika arbetsmarknadspolitiska åtgärder. De får nu låna pengar från nästkommande års anslag och riskerar att hamna i en situation där de får låna av kommande år för att klara de insatser de vill göra.

Vilka arbetslösa får betala i form av uteblivna åtgärder för att regeringens löften och regeringens nedläggningar av försvarsanläggningar ska klaras av? Vilka arbetslösa i Lycksele ska avstå en åtgärd för att hjälpa den som blir arbetslös på grund av regeringens agerande i Kiruna? Vilka arbetslösa i Mellerud ska stå tillbaka för dem som blir arbetslösa i Hässleholm och Ängelholm?

Ett Stockholmsexempel är Norrtälje. Där ska inte göras några extrainsatser. Vad händer med de arbetslösa där? Jag efterlyser en mer hederlig redovisning från regeringens sida. Det ska vara en hederlig redovisning där det antingen framkommer att de besparingar som görs används för ersättningsjobben eller där det framkommer att det blir konsekvenser på andra områden i samhället – andra får avstå för att rätta till de problem vi själva har skapat genom en alltför snabb och oförnuftig neddragning av försvarsanslagen.

Näringsministern slutade med att säga att ingen skulle bli utförsäkrad. Ska det bli mer pengar genom ökade anslag i framtiden? Varifrån kommer de pengarna? Jag tror att konsekvensen kommer att bli att vi får se större problem med bl.a. utförsäkringar på andra områden för att klara de löften som regeringen nu ställer för att klara den nedläggning av Försvarsmakten som håller på att genomföras.

Anf. 53 KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s):

Fru talman! Interpellationsdebatten handlar om ersättningsjobben. Jag som västernorrlänning, boende i närheten av Sollefteå, möts ständigt av diskussionen om vilka ersättningsjobb som ska skapas i stället för de förlorade jobben på garnisonen i Sollefteå.

Det är viktigt att understryka i interpellationsdebatten att vi så snart som möjligt får reda på vilka statliga verk som kommer att utlokaliseras. Människorna och kommunledningen i Sollefteå lever under ovisshetens stjärna. Det är viktigt att vi så snart som möjligt får reda på vilka ersättningsjobb och vilka statliga verk som kommer till de orter som är hotade av garnisonsnedläggning.

Anf. 54 TORGNY DANIELSSON (s):

Fru talman! Näringsministern! Vi i Värmland är naturligtvis glada för att vi även i fortsättningen kommer att vara ett centrum för försvarets artilleriverksamhet och att vi ska få behålla och utveckla Bergslagens artilleriregemente och Artilleriets stridsskola.

Det bekymmersamma är att nedläggningen av Värmlandsbrigadens infanteriverksamhet kommer att innebära att ca 150 arbetstillfällen kommer att försvinna i Kristinehamns kommun. Det är en redan mycket hårt drabbad kommun. Det finns många exempel på strukturförändringar inom kommunen. Där finns mycket verkstadsindustri. Nyligen genomfördes en psykiatrireform. Den har inneburit att ca 100 arbetstillfällen har avvecklats inom Mariebergsklinikerna.

Närheten till Bofors, Karlskogaområdet och övriga Bergslagskommuner har också inneburit att många av dem som bor i Kristinehamn har förlorat sina jobb på grund av aktuella strukturförändringar som har genomförts.

Kristinehamns kommun är redan sedan tidigare tyngd av bl.a. ekonomiska problem på grund av obalans i bostadsmarknaden. 190 miljoner kronor av kommunens pengar har satsats i problem som har uppstått på bostadsmarknaden. Skatteutdebiteringen är redan hög i Kristinehamn. Det ger kommunen begränsade möjligheter att med egna ekonomiska resurser delta i ett lokalt utvecklingsarbete för att skapa ersättningsarbets-tillfällen. Det är också svårt att med begränsade ekonomiska resurser vara med som aktiv medfinansierare av de olika EU-projekt som kan vara aktuella.

Kristinehamn är, tillsammans med de flesta övriga Värmlandskommuner, ett tydligt exempel på den regionala obalans som vi för närvarande upplever vad gäller tillväxten. Vi anser att det är rimligt – och det är ett starkt önskemål – att även Kristinehamn kan få ett särskilt utvecklingsprogram utarbetat för den speciella situation som gäller där. Det handlar om att skapa en omställning som inte bara svarar mot försvarets strukturförändringar utan också tar hänsyn till den totala situationen i Kristinehamn. Det skulle vara intressant att få näringsministerns kommentar till vilka möjligheter näringsministern ser att staten kan bidra med för att skapa ett speciellt utvecklingsprogram för Kristinehamn.

Anf. 55 KRISTINA ZAKRISSON (s):

Fru talman! När försvarspropositionen lades fram blev det som vi befarat i Kiruna, nämligen att I 22 föreslås läggas ned. Det är en kommun med i dag 24 900 invånare. Vi har tappat tusen personer de senaste fyra åren. Det är många i Kiruna som upplever detta som ett dråpslag.

Det handlar i och för sig *bara* om 213 arbetstillfällen. Men det senaste året har 500 personer flyttat ut. De allra flesta flyttar på grund av den höga arbetslösheten.

Det är många som är oroliga i Norrbotten. Det gäller inte bara dem som arbetar på I 22, men det är klart att de känner närmast av detta. De är i dag besvikna och upprörda på många av oss som arbetar politiskt.

Jag har sagt att jag har tagit ställning till helheten och att jag anser att jag kan stödja regeringens förslag – trots att det innebär att I 22 läggs ned. Det är med utgångspunkt i att jag tycker att regeringen har lagt fram ett bra förslag till ersättningsjobb i sin skrivelse. Men det är viktigt att de kommer till stånd snabbt. Det värsta som finns för människor är osäkerheten. Det vore också bra om det går att precisera mer vad de innebär.

För Kirunas del finns det några saker tydligt preciserade. En sak som gör att det kommer nya människor till staden – även om det inte är fråga om så många arbetstillfällen – är Rymdhögskolan. En fördel med I 22 var att värnpliktiga från andra delar av landet, som aldrig tidigare hade besökt vår landsända, lärde känna Norrbotten och Kiruna. Det fanns t.o.m. en och annan som stannade. Den fördelen kommer vi att tappa, men vi hoppas att den kompenseras av Rymdhögskolan.

Sedan finns det en annan sak som har preciserats, nämligen Stiftelsen Coldcenter, som vi har stora förhoppningar på. Regeringen säger att detta på sikt kan ge 60 nya arbetstillfällen. Det är mycket. Det är en helt ny

Prot.
1999/2000:36
30 november

*Svar på
interpellationer*

verksamhet. Vi behöver verksamheter som kan utvecklas och som det finns en internationell marknad för.

Vi är fortfarande bekymrade i Kiruna. Vi skulle önska att näringsministern snart kunde precisera när de olika ersättningsjobben kommer till stånd.

Anf. 56 GÖRAN NORLANDER (s):

Fru talman! I likhet med Kerstin Kristiansson kommer jag från Västernorrlands län, där i stort sett all militär verksamhet kommer att utredas. Jag kommer från Härnösand. Där lades för två år sedan vårt regemente ned, och nu är det militärkommandots tur att omstruktureras. Ytterligare arbetstillfällen kommer att försvinna från vår kommun, som har tappat många arbetstillfällen under 90-talet och som utan att överdriva blöder just nu.

Jag vet att regeringen känner till våra problem. Därför är jag positiv till regeringens skrivelse om ersättningsarbetstillfällen till kommunen. Men jag vill, i likhet med Kerstin Kristiansson, understryka vikten av att ärendet handläggs så snabbt som det över huvud taget går för att inte våra kommuninvånare ska tappa modet ännu mera. Här gäller det att få konkreta förslag till åtgärder som kan göra att hoppet stiger lite grann.

Regeringen har tillsatt en utredning där Sjöfartsverket har fått i uppdrag att utreda möjligheten att flytta isbrytarna till Härnösand. Det är en fråga som man har jobbat med i 20 år. Det har alltid varit omöjligt att flytta dem. Vi i norr har uppfattningen – som jag vet att näringsministern delar – att isbrytarna bör rimligtvis finnas där isen finns. Därför hälsar vi utredningen med tillfredsställelse.

Jag har en liten farhåga, och jag vet att det har kommit signaler från personal på Sjöfartsverket, nämligen att det ska vara helt omöjligt att förlägga isbrytare till Härnösand.

Därför vill jag höra hur näringsministern ser på detta. Om vattendjupet är tillräckligt och om det finns kajer och andra förutsättningar för isbrytarna när det gäller möjligheterna att lägga dem vid Härnösands kajer, hur snabbt kan då det här ske?

Anf. 57 LENNART KLOCKARE (s):

Fru talman! Detta med ersättningsjobb med anledning av förändringarna inom försvaret är en viktig fråga. Jag vet att näringsministern är väl insatt i vilka förändringar det innebär för den ort som jag kommer från och som är Sveriges största garnisonsort. Nu kommer vi att tappa ungefär 600 arbetstillfällen så det är klart att konsekvenserna av förändringarna i Norrbotten, som många av talarna här redan sagt, sprider oro i Norrbotten, framför allt i Boden.

Jag möter ofta påståendet att det behövs mer privat näringsverksamhet. Jag vet att näringsministern också är inne på frågan om möjligheterna att få till fler privata jobb. I vår kommun ligger närmare 70 % av sysselsättningen inom offentlig verksamhet. Så kommer det naturligtvis inte att vara efter årsskiftet. Vi tappar ju dessutom sjukvården. Sedan har vi försvarsbeslutet.

Det är klart att de 75 ersättningsjobb som man i skrivelsen pekar på och som ska till Boden känns få med tanke på vad vi tappar. Men kan man genom näringsverksamhet öka den privata sysselsättningen skulle vi

naturligtvis se på det med glädje. Men det måste då vara fråga om en sådan verksamhet som också bygger för framtiden – inte något som finns tillfälligt, ett kort tag, för att sedan försvinna. Det behövs något som är av det slaget att också vi bodensare kan känna ett stort engagemang när det gäller att vara med och utveckla en annan struktur på näringslivet i Boden.

Den fråga som jag möter är hur man från regeringens sida kan påverka så att privata företag kan flytta till Boden, hur man då ska gå till väga. Det går inte att kommandera det privata näringslivet, säger man. Kanske kunde näringsministern helt kort ge några exempel på en inriktning för hur vi skulle kunna åstadkomma ett utökat näringsliv med arbetstillfällen som också bär för framtiden.

Anf. 58 SIV HOLMA (v):

Fru talman! Jag tycker att det här är en väldigt bra interpellation. Tyvärr är jag lite oförberedd men det är viktigt att kunna vara med när det gäller behandlingen av denna omstrukturering av försvarsverksamheten.

Jag beklagar att inte vi i Vänsterpartiet har fått vara med och lägga fram viktiga synpunkter på t.ex. det som händer i Norrbotten vad avser I 22 och även Boden. Det finns ytterligare synpunkter som kommer att behandlas i särskild ordning.

Jag skulle också vilja lägga fram några synpunkter på omställningsarbetet och omställningsgruppen. En principiell synpunkt som man kan ha är följande: När vissa verksamheter läggs ned och ett stort antal arbetstillfällen försvinner är det viktigt att ersättningsjobben kommer i fas, så att det inte blir en lucka. Av det program som regeringen har presenterat framgår inga direkta tidsangivelser för när de nya ersättningsjobben ska komma till vad avser både Kiruna och Boden.

I det sammanhanget skulle jag vilja höra på vilket sätt man kan tänka sig att få en mer realistisk satsning. Jag tänker då närmast på de resurser som kan ställas till förfogande. Man får uppfattningen att det här kommer att ske genom omfördelningar i nu liggande budget. Om man t.ex. satsar med strukturfondsmedel i Kiruna och Boden kommer andra utsatta områden, exempelvis Tornedalen och Pajala, inte att kunna ta del av medlen för den viktiga utvecklingen där.

En viktig fråga är alltså hur man kan skapa mer resurser och hur man tidsfasat kan få till stånd realistiska ersättningsarbetstillfällen.

Vi i Vänsterpartiet tycker att man ska titta närmare även på det lokala näringslivet. Vilka möjligheter finns det när det gäller att skapa arbetstillfällen där? Vi tror att det går att titta på de utvecklingsmöjligheter som t.ex. Samhall har. Det handlar alltså om att skapa fler timmar till dess verksamhet. På det sättet kan man skapa arbetstillfällen avseende lokalt bunden arbetskraft.

Vi hoppas att vi kan få delta i det här arbetet och har en lång lista som jag kanske inte nu ska gå in på. Kanske får jag tillfälle att lämna över den till näringsministern.

Anf. 59 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Först ska jag försöka besvara Stefan Attefalls frågor. Samtidigt vill jag konstatera att försvarets omstrukturering grundas på att vi nu har en helt annan säkerhetssituation. Det här är alltså det pris vi får

Prot.
1999/2000:36
30 november

*Svar på
interpellationer*

betala för freden – ett pris som det faktiskt är väldigt lätt att bära. Vi kan inte upprätthålla ett försvar som inte har koppling till den säkerhetspolitiska bedömningen. Det tror jag att vi alla måste vara överens om.

De resurser som nu lösgörs genom omstruktureringen av försvaret – det handlar om ungefär 8 miljarder kronor – ska överföras till vården där det verkligen behövs nya resurser. Jag skulle gissa att det handlar om att 12 000 personer kan tillföras sjukvården. Där behövs det, som sagt, resurser; där behövs det människor för att kunna klara av vården.

En annan säkerhetssituation gör således att vi nu kan omstrukturera försvaret. Det är det pris vi får betala för freden men det är lätt att bära det. Vidare överför vi resurser dit i samhället där det verkligen behövs resurser.

När det gäller det här med 1 000 nya jobb och den skepticism som breder ut sig kring om staten verkligen kan generera privata jobb kan jag förstå att det är en viss avvaktan.

Jag kanske får gå tillbaka till historien. Regeringen har hittills genom aktiv uppsökande verksamhet etablerat ca 7 000 jobb i våra nationella stödområden. Det har vi gjort kopplat till kommunerna och till företag. Vi har använt det system som finns för att etablera företag. Det har alltså varit relativt förmånligt, och så är det fortfarande.

När det sedan gäller frågan om uteblivna åtgärder vill jag säga att det är länge sedan Sverige befann sig i en situation som den vi nu befinner oss i. I dag ligger tillväxten på årsbasis på ungefär 4 %. Arbetslösheten totalt i Sverige sjunker kraftigt och sysselsättningen ökar kraftigt. Därav följer att de resurser som frigörs just frigörs genom tillväxten och den nedgående arbetslösheten. Det är faktiskt så att många kommuner, och även landsting, i dag ser en allt bättre kommunalekonomisk situation – dock icke många av de kommuner som nu drabbas. Men detta innebär icke att man kan påstå att resurser som används här försvinner någon annanstans – det är alltså inte sant.

När det gäller detta med att andra får avstå kan jag bara säga att vi inte befinner oss i en stel organisation, utan det är fråga om en dynamisk rörelse. Vi får gå tillbaka till år 1963 för att hitta samma kraftiga tillväxt.

När det gäller Sollefteå talar vi om minst 300 offentliga jobb. Jag anser att vi kommer att klara av det, men jag kan inte nu gå in på vilka myndigheter det gäller.

Till Kristina Zakrisson vill jag säga att vi har föreslagit en mängd åtgärder, och vi kommer också att se till att de vidtas.

Kiruna är ett bra exempel. Det handlar inte bara om att när det försvinner en försvarsanställd ska man sätta dit en annan. Det handlar också om att man ska skapa en ny näring, en näring som själv växer och utvecklas och som har en koppling till den berörda kommunen. I Kiruna handlar det väldigt mycket om rymd – det är gruvan och rymden – och rymden har en oerhört snabb utvecklingspotential. Därför kommer vi att förlägga den typen av verksamheter dit.

Anf. 60 STEFAN ATTEFALL (kd):

Fru talman! Jag tror att jag snart skulle kunna få inträde som hedersmedlem i den socialdemokratiska riksdagsgruppen. Jag har ju hjälpt nästan halva riksdagsgruppen att komma upp här och ställa frågor till näringsministern om vad som ska hända med just deras orter.

När dessa socialdemokratiska kolleger nu skickar hem sina pressmeddelanden och talar om vilka frågor de har ställt och hur de har jobbat för sina orter, får de inte glömma bort att tala om hur hovsamma och snälla de har varit och att de egentligen bara har sagt ”skynda på lite grann med det ni har sagt tidigare”.

Vad de inte har insett, som jag tycker att näringsministern i hederlighetens namn borde tala om, är att de är lurade. Hela poängen, som jag försökte framföra i mitt inlägg, med de åtgärder och den politik som regeringen säger ska bedrivas är ju denna: Vad är skillnaden mot hur det hade varit om man inte vidtagit dessa åtgärder inom befintliga budgetramar? Den tillväxt som näringsministern pratar om hade ju skett ändå.

Sanningen är den, att om man tar hela besparingen från försvarsnedläggningarna och lägger dem på ökade insatser i vården, om den ekvationen kommer att genomföras i praktiken, innebär det att man ska se de försvarsanställda rakt i ögonen och säga: Ni förlorar jobbet, men andra, som har sjukvårdsutbildning, kommer att få fler jobb på andra orter i Sverige. Men det vågar man inte säga, utan i stället säger man att man ska kompensera dessa orter på olika sätt.

Hur ska vi då kompensera dem? Om vi tar exempelvis Kiruna, ska Sametingets verksamhet utvidgas till ett samiskt centrum. Hade det inte inträffat om man inte lagt ned I 22 i Kiruna?

Bostadsdelegationen ska sanera kommunens fastighetsbestånd i Sollefteå. Hade inte Sollefteå bostadsproblem tidigare också som borde ha sanerats av Bostadsdelegationen?

Att flytta isbrytarverksamheten till Härnösand har diskuterats i tiotal år, så den frågan är inte ny. Skulle det inte ha inträffat om man inte hade genomfört nedläggningen i Härnösand?

Högskolan på Gotland ska inom befintlig ram använda medel för ett stort antal utbildningsplatser inom t.ex. ekonomi, IT, ekologi samt lärar- och ingenjörsutbildningar. Hade de struntat i detta om man inte lagt ned militär verksamhet på Gotland?

Resurserna för de nya, privata jobb som ska skapas via regionalpolitiska anslag är ju inte nya, utan de finns budgeterade redan i dag. Frågan är då: Är det någon annan ort som får mindre anslag för att mer resurser ska kunna gå till de orter som nu drabbas av nedläggning? Vad är alternativet? Det skulle vara intressant att diskutera.

Näringsministern säger att vi har en god utveckling på arbetsmarknaden just nu, och det är riktigt. Av det skälet har näringsministern själv dragit in A2-anslaget på arbetsmarknadspolitikens område, och det har fått som konsekvens att länsarbetsnämnderna har satt tvärstopp för nya åtgärder. Man får i stället låna pengar till kommande år därför att det har kommit en brandkårsutryckning från näringsministern och från AMS. Många tvekar ändå att vidta olika typer av åtgärder. Människor känner sig på goda grunder mycket oroade över vad som ska hända.

Samtidigt finns det ett behov av att satsa på dyrare åtgärder, på mer kvalificerad yrkesutbildning och arbetsmarknadsutbildning. Det är helt riktigt, men det kostar mer pengar per plats. Dessutom vet vi att många av dem som står i arbetslöshetsköerna är mer svårplacerad arbetskraft, som kanske kräver ännu mer individuell handledning, mycket mer specialiserad utbildning och liknande saker för att kunna komma tillbaka på arbetsmarknaden. Det kommer att kosta mer pengar per person.

Prot.
1999/2000:36
30 november

*Svar på
interpellationer*

Min enkla fråga är då: På vilket sätt kommer läget att förändras jämfört med om vi hade tuffat på med samma budgetanslag och inte haft den här typen av snabb neddragning av försvarsanslagen? Det är där kritiken från vårt parti har legat, takten och sättet att redovisa försvarsanslagen, inte att vi måste ställa om försvarspolitiken inför ett nytt säkerhetspolitiskt läge. Det har funnits en bred enighet om detta i riksdagen. Det är takten som har mött kritik från vårt parti, och det är sättet att redovisa konsekvenserna av denna politik som upprör mig och som gjorde att jag framställde denna interpellation.

Anf. 61 KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s):

Fru talman! Jag kan inte låta bli att bemöta Stefan Attefall lite grann. Vi socialdemokrater känner oss inte lurade. Vad jag frågade näringsministern om var de statliga jobben, utlokaliseringarna från Stockholm. Det var de frågorna, och det är de frågorna vi får hemma i våra hemkommuner och också hemma i länet. Vilka statliga verk handlar det om? Det var där jag vädjade att så snart som möjligt komma ut med namnen så att tvivlen för de många människorna försvinner.

Det här är oerhört viktigt i en bygd som just Ådalsregionen, som under årtionden tappats på arbetstillfällen. Inte minst där måste man ingjuta tro för människorna.

Därför vädjar jag än en gång att så snart som möjligt komma med en lista på vilka åtgärder konkret och vilka verk det handlar om.

Anf. 62 TORGNY DANIELSSON (s):

Fru talman! Nu fick inte näringsministern chansen att ge mig någon kommentar till våra önskemål om att få ett utvecklingsprogram speciellt för Kristinehamn. Jag håller med om och vi ställer naturligtvis upp på huvudprincipen om att det är väldigt lyckosamt att vi nu kan göra dessa omstruktureringar av försvaret med tanke på det nya säkerhetspolitiska läget. Jag ser också mycket positivt på att det kommer fler arbetstillfällen inom vården och omsorgen.

Det problem som jag lyfter fram är väl känt. Där är det viktigt att se skillnaderna i förutsättningarna för tillväxt mellan olika orter. Vi vill att även Kristinehamn på samma sätt som de övriga åtta orter som räknas upp blir föremål för ett utvecklingsprogram för att klara omställningen dels utifrån försvarsförändringarna, dels utifrån den totala situation som gäller.

En av de orter som tas upp, och det är mycket glädjande, är Karlskoga, som blir föremål för ett utvecklingsprogram. Karlskoga och Kristinehamn ligger så pass nära varandra att det till vissa delar är samma arbetsmarknad. Därför tycker jag att ett utvecklingsprogram mycket väl kan bygga på delvis samma analyser, inte helt och fullt samma, eftersom Kristinehamns speciella situation måste belysas.

Det som tas upp när det gäller Karlskoga är att Örebro såväl som Karlstad universitet kommer att vara en resurs för Karlskoga. Då tycker jag att det är naturligt att Karlstads universitet även ska vara en resurs för Kristinehamn. Det känns lite märkligt att resurser från det närmaste universitetet far förbi Kristinehamn och ska koncentreras och fokuseras på Karlskoga. Jag ser fram emot ett svar på vår vädjan om ett utvecklingsprogram för Kristinehamn.

Anf. 63 KRISTINA ZAKRISSON (s):

Fru talman! Jag vill bara säga till Stefan Attefall att, eftersom Stefan Attefall liksom jag och Siv Holma har rötterna uppe i röda Kiruna är det inte helt fel att han passar in i den här gruppen i dag.

Till näringsministern skulle jag vilja säga att det är alldeles riktigt att vi ska satsa på nya näringar. Det har vi lyckats med i Kiruna. LKAB, som har varit vår bas, har stora problem, men nu börjar satsningarna på rymd och miljö att bära frukt.

Näringsministern säger att tillväxten ökar och arbetslösheten sjunker i landet, men inte i alla delar – och inte uppe hos oss. Därför känns varje arbetstillfälle som vi förlorar som en katastrof. Då är det så viktigt att vi snabbt får ersättningsjobben och att vi snabbt får besluten.

Sedan skulle jag vilja lägga fram ett litet förslag om vad man kan göra i det här läget. Många av de befäl som i dag jobbar på I 22 skulle passa alldeles utmärkt att omskolas till poliser, som vi har brist på i Norrbotten. Men jag förmodar att det inte bara är brist på poliser som det handlar om, utan det handlar också om anslagen. Men försök gärna att göra någonting åt detta, för vi tycker att det är ett problem.

Men, som sagt, jag har hemma försökt att förklara vad detta innebär, att man använder pengar från försvaret till vården. Skrivelsen från regeringen gör att många av oss som tycker att vi drabbas negativt kan ändå ställa upp på detta. Om allt uppfylls blir det väldigt bra. Därför är det viktigt att näringsministern snabbt kan tala om när allt ska genomföras och vad det är som ska genomföras.

Anf. 64 GÖRAN NORLANDER (s):

Fru talman! Inte heller jag hann att få någon kommentar av näringsministern, men jag vill ta tillfället i akt och tacka Stefan Attefall för att han har gett oss möjlighet att delta i den här interpellationsdebatten. Däremot måste jag fundera över de matematiska kunskaperna.

Till näringsministern vill jag säga att vi tror på den här omstruktureringen. Jag tror också på statens möjligheter att skapa jobb.

Fru talman! Till sist vill jag trösta Stefan Attefall med att säga att jag kommer i varje fall inte att skicka ut något pressmeddelande där jag talar om hur positiva vi är. Däremot vet jag att det finns andra i den här kam-maren som kommer att tala om vad vi har sagt.

Anf. 65 LENNART KLOCKARE (s):

Fru talman! Tiden går fort, och jag förstår att näringsministern inte hinner svara på alla våra frågor. Men jag hoppas att näringsministern kan återkomma till den fråga som jag ställde om åtgärder och ge lite tips om hur vi ska locka privata företagare och näringsverksamheter till Boden.

Boden är ändå en kommun där man har hög utbildningsnivå. Det som känns oerhört angeläget är att den kompetens som finns i Boden tas till vara. Den behöver kanske kompletteras för att passa in i en ny framtid för Boden, som vi är angelägna om att det ska bli.

Vi vill ju se Boden som ett samhälle som har bäring för framtiden, och vi vill vända den negativa trenden. Men det kan vi inte belasta enbart näringsministern med utan det måste vi själva ta tag i för att vi ska kunna åstadkomma någonting.

Prot.

1999/2000:36

30 november

Svar på

interpellationer

Det finns naturligtvis verksamheter runt om i landet som med fördel kan bedrivas i Boden med samma kompetens och med samma kvalitet. Det vore bra om sådan verksamhet kunde utvecklas också i Boden och att vi får Näringsdepartementets hjälp med att klara framtiden. Det viktigaste är framtiden, och den måste bära i en riktning mot en utveckling för oss allihop.

Anf. 66 SIV HOLMA (v):

Fru talman! Jag tycker att det är positivt att den här debatten har kommit till stånd, och jag undrar om näringsministern kan tänka sig att ta med även Vänsterpartiet i omställningsgruppen. Vi har faktiskt redan förberett oss och gjort en lång lista på förslag.

Förutom decentralisering av statliga företag och statliga arbetstillfällen samt en satsning på rymden innehåller vår lista en satsning på det privata näringsliv som redan finns. Därutöver föreslår vi en breddning av lantmäteriverksamhet och en satsning på befintlig lantmäteriverksamhet, satsning på att tidigarelägga utvecklingen av radio och TV.

Det finns ett beslut om utveckling och bevakning av samiskan och meänkielin, och detta i samarbete med norsk radio och TV.

Föremålsvården är också en statlig verksamhet i Kiruna som skulle kunna utökas. Där kan man passa på att ge arbetshandikappade arbetsmöjligheter.

När det gäller Boden har vi skissat på utveckling av vårdhögskola, av en civil del av helikopterbataljonen och av FN-förrådet.

När det gäller infrastruktursatsningar har vi föreslagit att man ska titta på järnvägen Boden–Kalix–Haparanda, för att ta några exempel

Men framför allt tror jag att det är viktigt att man förankrar omställningsarbetet lokalt så att man inte uppifrån säger vilka verksamheter som blir bra. Jag hoppas att det här kommer att sluta i någonting som blir bra.

Anf. 67 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Jag vill kort kommentera frågan om ifall detta hade skett ändå. Ja, hundra nya offentliga anställningar hade inte kommit till Gotland, tre hundra nya offentliga anställningar hade inte kommit till Sollefteå. Det är helt självklart, så det hade inte hänt ändå.

När det gäller Kiruna finns det en lång lista med olika förslag.

Detta måste – för att uttrycka sig som Siv Holma – komma underifrån. Det är kommunerna själva som med utgångspunkt från sina förutsättningar ska ställa krav.

I varje kommun finns det nu en lokal omställningsgrupp som ska jobba ihop med den centrala omställningsgruppen, precis på samma sätt som vi gjorde i Söderhamn. I Söderhamn blev det succéartat, och vi hoppas att detta ska bli på samma sätt.

När man säger att man har blivit lurad tycker jag att man lever i en väldigt statisk värld. Ekonomierna och det som händer nu är oerhört dynamiskt, och vi ska genom dessa processer försöka att hjälpa de berörda orterna, som hade det väldigt svårt innan man tog bort försvaret, och det var ju signifikativt för dessa orter. Det handlar inte bara om att försvaret försvinner utan det handlar om mycket mer.

När det gäller Härnösand och isbrytaren kan jag säga som så att om det inte finns något hinder för isbrytaren att vara lokaliserad till Härnös-

sand ska den självfallet vara där. Jag kan inte göra den bedömningen. Det måste Sjöfartsverket göra.

Till Lennart Klockare vill jag säga att det som kan underlätta att få privata jobb till Boden är det nationella stödsystemet, att man i Boden är väldigt aktiv och att man arbetar tillsammans med omställningsgruppen.

I detta sammanhang vill jag nämna att ISA är inblandad. Det innebär att vi för diskussioner också med företag ute i världen, amerikanska företag i Europa etc., som kan ha intresse av att etablera sig i Sverige. Så det finns en dynamik i detta, det är inte någonting statiskt.

Avslutningsvis vill jag vända mig till Siv Holma. Som jag sade ska det finnas en central omställningsgrupp och en lokal omställningsgrupp, och det ska ske en dialog mellan kommunerna.

Det förs redan nu en diskussion om lantmåteriverksamheten, så det är alltså inget nytt. Lantmåterifrågan ligger nu hos omställningsgruppen, och vad det leder till kan jag inte svara på.

Sammanfattningsvis är jag övertygad om att vi kommer att klara detta, men det blir inte enkelt. Det handlar väldigt mycket om kommunernas egen förmåga, deras eget engagemang, och det handlar självfallet också om omställningsgruppens och mitt departements förmåga.

En av de kommuner som hade det svårast var Söderhamn när man lade ned flygvapnet. Nu är det en av de kommuner där det går bäst. Min förhoppning är att vi ska kunna lyckas på samma sätt här, men än en gång: Det handlar också om er som bor och lever i dessa kommuner.

När det gäller Kristinehamn har jag redan träffat kommunledningen, och jag har också engagerat före detta arbetsmarknadsdirektören i Norrbotten som en fri resurs på Näringsdepartementet. Såvitt jag vet har han redan träffat politikerna i Kristinehamn, och vi har redan satt i gång en verksamhet. Om det sedan blir ett program eller något liknande vill jag inte uttala mig om, men det sker ett engagemang där vi från regeringen självfallet ska hjälpa till och stödja på samma sätt.

Anf. 68 STEFAN ATTEFALL (kd):

Fru talman! Det är givetvis riktigt att när man gör så här kraftiga förändringar av statlig verksamhet ställer man också upp med stöd för omstrukturering. På den punkten finns det inga skilda meningar mellan oss kristdemokrater och näringsministern. Det vi har kritiserat är takten och sättet att göra omställningen av försvarspolitik, inte att man måste gå mot en ny säkerhetspolitisk situation.

Det som är oroande är att regeringen lite grann försöker trolldom med knäna och blanda bort korten i den offentliga debatten. Om vi tar Kristina Zakrissons förslag att befäl ska utbildas till poliser via arbetsmarknadspolitiska medel som exempel, måste det ju innebära att om man inte hade behövt vidta den åtgärden så hade resurser – om man nu inte hade ökat anslagen så klart – kunnat gå till andra typer av arbetsmarknadsutbildningar. Det är just det som är poängen. Vi har alltså en begränsad budget som, enligt regeringen, inte ska öka. Tvärtom är prognosen att den ska sänkas år från år. Vi behöver mer pengar till dyrare utbildningar för att hjälpa de arbetslösa. Det kommer att innebära att det blir hårdare konkurrens om pengarna. Det innebär också att vi kanske inte kan ge kvalificerat stöd och hjälp till de arbetslösa.

Prot.
1999/2000:36
30 november

*Svar på
interpellationer*

Vi ska komma ihåg att det är 700 000 människor i landet som är arbetslösa, i åtgärder eller undersysselsatta på olika sätt. Det är en gigantiskt hög arbetslöshet i Sverige fortfarande och kommer att vara det de närmaste åren trots att det just nu går bra. Det är dessa arbetslösa som vi måste tänka på också. Att då försöka blanda bort korten som att det här inte skulle vara något problem på något sätt tycker jag är lite ohederligt i argumentationen.

Kom också ihåg att många av de åtgärder som har skrapats ihop på de här listorna för dessa orter borde ha gjorts ändå. Sollefteå behöver stöd och hjälp, oavsett att försvarsanslagen ska dras ned och en massa försvarsanställda ska ställas utan arbete. Kiruna behöver också stöd ändå. Inte ens Ängelholm, Hässleholm eller Norrtälje har en god situation som är helt problemfri i alla lägen. Det här kommer att skapa stora problem för dem också.

Därför menar jag att det här är ett sätt att försöka att blanda bort korten. Ta i stället en ärlig debatt och säg att vi har nu använt alla de besparade pengarna till någonting annat och att det kommer att få konsekvenser för alla dem som ska konkurrera om dessa pengar. Det vore en mer hedrande deklaration från näringsministerns sida.

Anf. 69 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Jag får börja med att konstatera att här målas en bild lätt färgad av populism och falsk beskrivning. Det är ju inte så att vi har försökt blanda bort korten. Det är inte heller så att vi försöker ta arbetsmarknadspolitiska medel från någon för att ge till någon annan. Det är ju inte sant.

Det är faktiskt så att arbetslösheten har sjunkit väldigt kraftigt totalt sett i landet. Sysselsättningen totalt sett i landet har ökat väldigt kraftigt. Det gör att pengarna till de åtgärder som vi nu sätter in räcker mycket väl till. Det är faktiskt så att utförsäkringarna har minskat.

Att vi här försöker blanda bort korten och luras är inte sant, och det vet alla som deltar i debatten om arbetsmarknadspolitiken.

Självfallet varierar situationen väldigt i landet, det håller jag med om. I vissa kommuner och framför allt i skogslänen går det inte alls lika bra. Men totalt sett, när vi talar om budgeten, har vi i dag mer pengar till arbetsmarknadspolitiska åtgärder än vi hade förra året vid exakt denna tidpunkt, trots att arbetslösheten då var högre och sysselsättningen inte ökade lika snabbt.

Gör inte de beskrivningar som här har gjorts, för de är inte sanna. Detta är faktiskt ohederligt.

Sedan kan jag avsluta med att vara lite demagogisk och bara konstatera att om riksdagen skulle ha antagit kd:s budget när det gäller arbetsmarknadspolitik och regionalpolitik, så hade läget varit minst sagt katastrofalt.

Överläggningen var härmed avslutad

Kammaren beslutade kl. 16.33 på förslag av andre vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 18.00.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 18.00.

5 § Svar på interpellation 1999/2000:67 om tillsyn över nätbolagens prissättning

Anf. 70 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Stefan Hagfeldt har frågat mig om vilka åtgärder jag kommer att vidta för att få en skärpt tillsyn av elnätverksamheten.

Den 1 november 1999 togs kravet på timmätare bort, och alla kunder kan nu byta elleverantör utan kostnad. Detta innebär att all elförsörjning är konkurrensutsatt.

Nätverksamheten är däremot fortfarande ett monopol som regleras och övervakas av Statens energimyndighet. Reglering och tillsyn av nätverksamheten är nödvändig för att nätföretagen inte ska kunna missbruka sin monopolställning. Trots att betydande insatser har gjorts för att effektivisera tillsynen finns det erfarenheter som talar för en skärpning av regelverket.

Regeringen har därför beslutat att en särskild utredare bl.a. ska analysera behovet av förändringar i regleringen och i tillsynen av nätverksamheten. Utredaren ska redovisa sina förslag senast den 1 september 2000.

En av de viktigaste frågorna som utredaren ska titta på är hur nätverksamhet och konkurrensutsatt verksamhet hålls isär. I ellagen finns det bestämmelser om att en juridisk person som bedriver nätverksamhet inte får producera och handla med el. Nätverksamheten ska dessutom ekonomiskt redovisas åtskild från annan verksamhet. Utredaren ska bedöma om reglerna för åtskillnaden mellan nätverksamhet och konkurrensutsatt verksamhet behöver skärpas. Motivet är att minska risken för att nätföretagen tar ut för höga nättariffer och därigenom subventionerar elhandelsföretagens elpriser.

Kostnaderna för att överföra el är generellt sett högre på landsbygden än i tätorter. Detta beror främst på att det i glesbygd behövs längre ledningar för att nå varje enskild kund. Nätavgifterna för samma slags kund kan därför skilja sig åt betydligt mellan tätorts- och landsbygdsområden. Ett viktigt mål för elmarknadsreformen är att jämna ut dessa skillnader. Utredaren ska därför undersöka om det behövs ytterligare bestämmelser för att främja en utjämning av nättarifferna mellan tätort och landsbygd.

Anf. 71 STEFAN HAGFELDT (m):

Fru talman! Jag tackar för svaret, och konstaterar att statsrådet har en positiv inställning i den här frågan – även om det går lite långsamt med

att vidta åtgärder för att åstadkomma en skärpt tillsyn av elnätsverksamheten.

Att jag väckte den här interpellationen beror i första hand på att överdirektör Håkan Heden, Energimyndigheten, för en månad sedan slog larm om att nätföretagen inte sänkte sina priser trots att deras kostnader minskat kontinuerligt under tre år. Enligt Energimyndigheten har kostnaden för nätverksamhet generellt sett sjunkit med 5,6 % sammanlagt över de tre åren. Om man dessutom räknar in de förväntade rationaliseringsvinsterna så borde nätbolagen ta ut uppemot 10 % lägre priser gentemot hushållskunderna än vad som är fallet i dag.

I stället har Energimyndigheten konstaterat att 37 företag höjde sina nätavgifter mellan 1998 och 1999. Efter granskning anser myndigheten att ingen av höjningarna är skälig utom en, och har därför förelagt 36 företag att sänka sina avgifter till åtminstone 1998 års nivå.

Håkan Heden konstaterar också att Energimyndigheten har att pröva om nuvarande regler är tillräckliga eller om de bör stramas upp. Enligt min och Moderaternas åsikt finns det starka skäl att skärpa tillsynen över nätbolagens prissättningar.

I en rapport redovisar Sveriges Fastighetsägarförbund, HSB, Hyresgästernas Riksförbund m.fl. att nätavgifterna varierar kraftigt ute i landet. Av rapporten framgår att de högsta nätavgifterna är tre gånger högre än de lägsta. Precis som statsrådet framhåller i sitt svar är en förklaring till de kraftiga avgiftsskillnaderna inom nätverksamheten att kostnader kan vara olika beroende på andelen tätort och glesbygd. Enligt Energimyndighetens beräkningar förklarar detta dock enbart ungefär en fjärdedel av den redovisade skillnaden. Fakta talar för att nätavgifterna sannolikt i många fall är orimligt höga jämfört med kostnaderna för att driva verksamheten effektivt.

Av de drygt 200 nätföretagen ägs mer än hälften av kommunerna. I mars 1999 redovisade Svenska Kommunförbundet nyckeltal för 18 elnätsföretag. Hälften av företagen hade 1997 en mycket hög avkastning på sitt totala kapital – mellan 21 och 73 %. Eftersom kapitalkostnaderna är den dominerande delen av kostnaderna borde priserna ha sjunkit i takt med att räntan har gått ned.

Det finns mot bakgrund av ovanstående mycket starka skäl att skärpa tillsynen av elnätsverksamheten.

Det är därför bra att regeringen beslutat att en särskild utredare ska analysera behovet av förändringar i regleringen och tillsynen av nätverksamheten.

Min fråga till statsrådet blir ändå varför den särskilda utredaren inte kan arbeta snabbare. Enligt interpellationssvaret ska utredaren redovisa sina förslag senast den 1 september år 2000, vilket jag tolkar som att inga direkta åtgärder kommer att vidtas det närmaste halvåret.

Anf. 72 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! För det första gör jag konstaterandet att detta är en stor och svår fråga som kräver sin tid. Därför gör jag bedömningen att det inte är möjligt att hantera denna fråga snabbare än vad vi har bedömt. Det får icke bli fort men fel, utan det ska bli rätt.

För det andra vill jag säga att jag delar uppfattningen om hur nätbolagen har hanterat detta. Det är därför vi har tillsatt denna utredare.

Anf. 73 STEFAN HAGFELDT (m):

Fru talman! I maj månad besvarade statsrådet en interpellation från Ola Karlsson som också handlade om en skärpt tillsyn av elnäten. Vid det tillfället svarade statsrådet ordagrant bl.a. följande:

”För att utveckla tillsynen har Energimyndigheten initierat projekt som bl.a. syftar till att utveckla metoder för att bedöma nättariffens skälighet och att ta fram nyckeltal som kan användas vid jämförelser mellan nätföretag. Detta kommer att redovisas till regeringen före sommaren.”

Mot bakgrund av detta uttalande ställer jag följande frågor:

Är de nyckeltal som redovisades för regeringen publicerade på något sätt?

Varierade inte nyckeltalen så mycket att det fanns anledning att vidta snabba åtgärder?

Självfallet ska nätbolagen ha rätt att ta ut avgifter som medför att de erhåller en skälig avkastning och som motiverar dem till att framför allt effektivisera verksamheten. Vi får inte fastna i en situation där det mest intressanta för nätbolagen blir att sitta kvar i den kostnads- och verksamhetsstruktur som finns i dag. I stället måste vi få ett system där både konsumenten och nätbolagen gynnas av rationaliseringar och sänkta räntekostnader. Nu när den rörliga delen av elpriset har gått ned gäller det att också få ned priset på nätavgifterna. Jag hoppas därför att statsrådet vidtar snabba åtgärder för att få en skärpt tillsyn av elnätsverksamheten.

Anf. 74 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Låt mig först säga att det är en högt prioriterad fråga. Utredaren har att ta kontakt när det gäller de utvecklingsprojekt som Energimyndigheten har. Det står också i direktiven. Jag förutsätter alltså att utredaren tar till sig den kunskapen.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på interpellation 1999/2000:70 om konkurrerande trafik på statens bannät

Anf. 75 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Lars Björkman har frågat mig:

1. Om jag avser att ändra de förordningar som hittills reglerat SJ:s trafikeringsrätt på stombanenätet och som även omfattar internationell trafik.
2. Om jag är beredd att medverka till en förlängning av det avtal som gäller för operatören på Väst kustbanan.
3. Om så inte är fallet, kommer jag då att uppdraga åt Rikstrafiken att på nytt upphandla denna sträcka i konkurrens?
4. Om jag är beredd att medverka till att fastställa att avtalstiden inte utan särskilda skäl ska tillåtas underskrida fem år vid konkurrensupphandling av järnvägstrafik.

Prot.

1999/2000:36

30 november

Svar på

interpellationer

5. Vad jag avser att göra åt problemen med biljettförsäljningen.

Frågorna som Lars Björkman har ställt till mig har mer eller mindre koppling till förordningen om statens spåranläggningar, vilken styr trafikeringsrätten och banfördelningen. Inte minst den senaste upphandlingen av trafik med start år 2000 har visat på ett antal oklarheter i förordningen. Därför har regeringen initierat ett arbete i syfte att anpassa förordningen så att den bättre motsvarar den nya situationen med en ökande konkurrens inom järnvägssektorn. Banverket kommer före årsskiftet att presentera ett förslag till förändringar i förordningen. Regeringen avser att lägga fram en proposition för riksdagen i mars nästa år med förslag inom transportområdet. I denna avses frågan om eventuella förändringar av förordningen att behandlas.

Vidare är regeringen medveten om att den hittillsvarande upphandlingsordningen med ettåriga avtal inte har varit helt tillfredsställande. I budgetpropositionen för år 2000 har därför föreslagits att Rikstrafiken ska ges mandat att sluta upp till femåriga avtal. Rikstrafiken har även uppdraget att senast den 31 december år 2000 redovisa ett förslag om vilken trafik staten långsiktigt bör upphandla samt hur formerna och metoderna för statens upphandling kan utvecklas, vilket självfallet inkluderar avtalstidens längd.

När det gäller frågan avseende avtalet om trafiken på Västkustbanan och en eventuell förlängning av avtalet presenterade Rikstrafiken den 17 november ett förslag till upphandling av olönsam järnvägstrafik med start år 2001. Det omfattar bl.a. trafiken på Västkustbanan. Regeringen har att inom kort ta ställning till detta förslag. SJ och Norska Statsbanorna bedriver långt gångna förhandlingar om att bilda ett gemensamt bolag för trafiken Oslo–Köpenhamn med trafikstart år 2001. Detta komplicerar frågan om en eventuell fortsatt upphandling alternativt en förlängning av avtalet för trafiken på Västkustbanan. Frågan bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Jag kan därför i dagsläget inte säga mer än att regeringens ställningstagande kommer att ta sin utgångspunkt i resenärsperspektivet, dvs. regeringen kommer att utgå ifrån att trafiken ska blir så bra som möjligt för resenärerna.

Vad gäller problemen med biljettförsäljningen vill jag först betona att regeringens utgångspunkt är att resenären ska kunna köpa biljett och få information för hela resan vid ett och samma tillfälle oavsett vilka och hur många olika operatörer som utför transporten. Det ligger även, i enlighet med vad som anges i Rikstrafikens instruktion, i myndighetens uppgifter att bl.a. verka för att olika biljettsystem ska samordnas. Det pågår för närvarande ett arbete i Rikstrafikens regi i syfte att lösa dessa problem. Enligt vad jag erfarit har man funnit en temporär lösning. Man förutser att komma fram till en långsiktig lösning under nästa år.

Anf. 76 LARS BJÖRKMAN (m):

Fru talman! Jag ber att få tacka näringsministern för svaret. Jag väljer att tolka det positivt, även om jag hade hoppats att det skulle vara ännu lite tydligare i sina konturer.

Jag har framför mig ett tidningsurklipp där SJ:s generaldirektör Daniel Johannesson citeras. Han säger att järnvägstrafikens avreglering är ett glädjeämne och ett friskhetstecken. Det är glädjande att en sådan

progressiv inställning förhåller sig i det SJ som vi tidigare har haft sådana problem med därför att man ständigt har gömt sig bakom sin monopolställning. Jag tycker att det är friskt och skönt att vi nu har kommit så långt att vi genom att utsätta verksamheter för konkurrens inte bara kan effektivisera dem utan även förbilla dem. Tillsammans kan vi utveckla resenärsperspektivet, som ministern hänvisar till, inte för vår skull utan för resenärernas skull.

I det svar som jag har fått kan jag spåra en viss samsyn när det gäller frågeställningarna och hanteringen av dem. Den positiva utveckling av järnvägstrafiken som vi nu har tack vare de åtgärder som har satts in, bl.a. på konkurrenssidan, måste nu vårdas. Vi får inte göra halt på stället, utan vi måste gå vidare.

Fru talman! Genom de här åtgärderna har man lyckats minska SJ:s förluster. Man har dessutom avlastat skattebetalarna genom att man inte i så stor omfattning som tidigare behöver subventionera verksamhetens underskott. En reducering har kunnat ske i statens räkningar. Det är naturligtvis positivt och viktigt att vi fortsätter vidare på den inslagna vägen.

Näringsministern väljer själv att belysa den valda tekniken med de alltför korta avtalsperioderna som ett problem. Avtalsperioden för Väst-kustbanan är ett år, eller t.o.m. något mindre än ett år, nämligen 51 veckor. Ingen seriös bedömare vågar väl tro att en sådan här stor verksamhet kan förändras, stabiliseras och dessutom utvecklas på ett år. Därför är det viktigt att vi går vidare i frågeställningen.

Jag måste fråga ministern om det inte finns möjlighet att lite tydligare uttala om man är beredd att följa de rekommendationer som Rikstrafiken ganska tydligt har gett uttryck för, i alla fall i pressen. De säger att en lösning skulle kunna vara att man under avtalsperioden antingen medger en direkt förlängning av det gällande avtalet med förslagsvis ett år eller kanske ett och ett halvt år för att ge entreprenören möjlighet att utveckla sin verksamhet eller att man åtminstone talar om att man kommer att utsätta Väst-kustbanan, i likhet med andra banor, för en ny upphandling.

Problemet, som också belyses här, döljer sig bakom de förordningar som SJ i dag har att leva efter. En tolkning skulle kunna vara, vilket ministern uppenbarligen också ger mig rätt i, att man efter det här året, med stöd av den gällande förordningen, skulle kunna trafiksätta exempelvis Väst-kustbanan. Därmed skulle man inte ens låta det gå till ny upphandling.

Det skulle vara befriande om ministern ägnade något lite av nästa inlägg till att svara på om man är beredd att under alla förhållanden, som minsta tänkbara åtgärd, se till att vi får en ny upphandlingsperiod där det kommer att vara konkurrensen som avgör vem som ska köra den närmaste perioden.

Låt mig bara som hastigast under de få sekunder som jag har kvar säga att det problem som gäller Väst-kustbanan också gäller Norrlandsbanorna. Där har Tågkompaniet fått en viss förlängning nu. Också deras verksamhet skulle må väl av att få en klarsignal om att det finns ett nytänkande.

Prot.
1999/2000:36
30 november

*Svar på
interpellationer*

Anf. 77 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Låt mig först konstatera att dagens förordning reglerar trafikrätten på så vis att när SJ säger att man vill köra på en bana så gör man det. Det är när man inte vill och inte anser att det är lönsamt som upphandling sker. Så är dagens förordning.

Vad gäller den översyn vi gör av förordningen sker det en beredning. Klart är att regeringen avser att klarlägga de otydligheter framför allt angående trafikeringsrätten som aktualiseras av den nya konkurrenssituationen och som Lars Björkman mycket riktigt pekar på. Men jag kan inte kommentera det nu eftersom det sker en beredning. Jag får återkomma till det.

Anf. 78 LARS BJÖRKMAN (m):

Fru talman! Jag måste naturligtvis ha respekt för att ministern säger att ärendet är under beredning och att han därför inte i klartext kan klara ut var man hamnar i sina ställningstaganden.

Men alla som intresserar sig för de här frågorna har väl ändå rätt att i någon mån spåna om det finns en vilja att verkligen bryta upp förordningarna. Tolkningen av dem är vi fullständigt överens om. SJ kan starta trafik när den nya avtalsperioden har gått ut utan ny upphandling om vi inte gör någon ändring i den aktuella förordningen.

Är regeringen beredd att ta itu med förordningsfrågan och se till att vi får en ändring? Då har vi åtminstone kommit en liten bit på väg. Därmed har vi givit en signal om att det finns en vilja inte bara att prata om rese- närspektivet utan också att se till att det blir en realitet. Vi ser till att det finns en möjlighet inte bara att åka rationellt utan kanske också att i framtiden åka till en kostnad som i varje fall inte är högre än den som gäller i dag.

Fru talman! Utöver de här frågorna finns det också andra bitar som jag har berört lite grann. Avtalstidens längd vill vi med alla till buds stående medel påverka i någon riktning. Jag vet att Rikstrafiken i sin skrivelse till regeringen har lyft fram vissa frågeställningar och förslag till lösningar som, om regeringen vill gå den vägen, skulle kunna förbättra situationen. Jag skickar med förhoppningen om att man använder sig av den utvägen.

Vad gäller biljettsystemet, en fråga som ministern redan har svarat på, är även jag medveten om att vi har ett problem. Redan i dag är det biljettsystem som Samtrafiken och SJ tillsammans hanterar en snårskog av biljettrekommendationer och priser. Det är för många resenärer näst intill obegripligt. Jag vet att SJ jobbar med det, att man gemensamt jobbar med frågorna. Men ska man dessutom – vilket uppenbarligen har föreslagits, och det tycker jag är riktigt – släppa in nya operatörer i det nuvarande biljettsystemet, krävs det att SJ gör avsteg från vad man i ett svar tidigare har sagt, att biljettsystemet är en strategisk resurs som man själv har rätt att hantera.

Jag ifrågasätter naturligtvis den tolkningen, men det är det svar man hittills har gett. Det krävs att vi kan bryta upp SJ:s monopolsyn i den frågan. Låt oss hoppas att den progressiva inställning till konkurrens som generaldirektören har visat även gäller insyn och hantering av biljettsystemet.

Det måste vara viktigt, om vi vill utveckla resenärsperspektivet, att biljettsystemet så snabbt som det över huvud taget är möjligt ges en annan utformning. Det är viktigt att det ges en utformning som möjliggör en biljettering inte bara för de banor SJ trafikerar utan också för en samtrafikering. Samtliga berörda parter vad gäller både spår och anslutande trafik skulle kunna ha en gemensam hantering och kostnad som man sedan kan dela på.

Jag har utifrån de senaste dagarnas tidningsartiklar konstaterat att SJ och SAS har funnit varandra i ett koncept. Man har för affärståg, i första hand till och från Arlanda, en samsyn vad gäller frågan om hur man hanterar biljetterna. Jag tycker att den andan av ansträngningar för att gemensamt lösa problem borde kunna sätta sin prägel även på biljetthanteringssystemet för SJ-resenärer på spår och bussar.

Anf. 79 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Låt mig först konstatera att vi gör en översyn av förordningen därför att vi har ambitionen att förstärka konkurrensen. Det sker nu en beredning. Var den kommer att landa och vad regeringens slutliga beslut blir får jag återkomma till.

Så till frågan om hur man löser biljettförsäljningen. Marknaden bidrar ju starkt till lösningar. När det gäller sovvagnstrafiken till och från Norrland kommer SJ och Tågkompaniet att sälja varandras biljetter. Det finns fler exempel som gäller den här typen av försäljningar, så det görs mycket. Och som jag sade tidigare tittar Rikstrafiken på detta.

När det gäller avtalsperiodens längd får man alltid göra en bedömning. Vid själva upphandlingstillfället får man troligen bättre villkor när man tecknar långa avtal. Men det är ju en balans hur långt avtalet ska vara, sett ur konkurrenssynpunkt. I England är det inte ovanligt att man tecknar artonåriga avtal. Rikstrafiken har talat om åtta- till tioåriga avtal. Men då ska det vara särskilda skäl.

Anf. 80 LARS BJÖRKMAN (m):

Fru talman! Avtalstidens längd är naturligtvis en övergripande fråga där vi måste få en inriktning från regeringen. Jag tolkar svaret från näringsministern som klart positivt. Om det sedan ska vara fem, åtta eller tio år får marknadens aktörer själva komma överens om. Tycker man att tioåriga avtal är rimliga ska jag inte ha någon synpunkt på det. Tycker man att femåriga avtal är att acceptera böjer jag mig för den synpunkten.

Vad gäller översynen av förordningen tycker jag att ministern här visar ett positivt anslag. Jag känner en förhoppning om att den vilja till förbättring i de här frågorna som har visats från Näringsdepartementet kommer att ge resultat i form av en progressiv process och en marknads- hantering. Därmed borde en del av de frågeställningar jag har ägnat mig åt också kunna besvaras positivt när regeringen slutligen har kommit till ett ställningstagande.

Fru talman! Jag ska i det här sista inlägget också ta upp några andra frågor av strategisk betydelse. Det är inte bara biljettsystemet och avtals- tidens längd som är viktiga. Det finns också en rad andra frågor där vi måste få en förändring till stånd.

Till de strategiska resurser som SJ i dag förfogar över hör bl.a. stat- ionsbyggnader och hela det rullande vagnmaterialet. Det finns växlar

Prot.
1999/2000:36
30 november

*Svar på
interpellationer*

som SJ i dag fortfarande äger. Stationsbyggnaderna har tillhörande per-
ronger, osv. Allt detta måste på något sätt överföras. I första hand tror jag
att vi skulle tycka att det vore en bra lösning om det överfördes från SJ
till Banverket. Ersättningarna dem emellan har jag inga synpunkter på.
Det måste regleras på något sätt. Men genom att gå den vägen, med fort-
satt avreglering och upphandling i konkurrens, tror jag att ett anslag om
resenärsperspektiv kan ge utdelning till resenärerna i form av bättre rese-
utbud till en rimligare kostnad.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på interpellation 1999/2000:75 om bredbandsutbyggnad

Anf. 81 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Per Westerberg har ställt fyra frågor till mig.

Han frågar för det första om jag delar hans syn på statsmakternas roll
i bredbandsutbyggnaden, för det andra hur jag avser att garantera en
rimlig tillgång på bredbandskapacitet i glesbygden, för det tredje om jag
är beredd att ta över frekvenser från det markbundna digitala TV-nätet
för att klara glesbygdens bredbandsförsörjning och för det fjärde hur jag
ska garantera konkurrens på lika villkor mellan offentlig och privat ut-
byggnad av bredbandsnätet.

Att garantera glesbygden tillgång till IT-infrastruktur till rimliga pri-
ser är viktigt. I IT-propositionen som regeringen avser att överlämna till
riksdagen i början av nästa år kommer regeringen att redogöra för sin syn
på denna fråga. Även under fortsättningen av mandatperioden avser
regeringen att överväga frågan hur en tillgång till IT-infrastruktur till
rimliga priser kan tillförsäkras hela Sverige.

Det finns en brist på bredbandskommunikation för uthyrning till ope-
ratörer, särskilt i de glesare delarna av Sverige. Ett ökat utbud av öppen
ledning t.ex. i form av ett stomnät kan pressa priser och öka konkurren-
sen bland skilda operatörer. Det gynnar såväl slutanvändarna som förut-
sättningarna för en god utveckling av IT-användningen. Att åstadkomma
ett öppet stomnät är både ett närings- och ett regionalpolitiskt intresse.

Svenska kraftnät har till regeringen föreslagit en snabb utbyggnad av
ett bredbandsstomnät med anledning av det uppdrag regeringen gav bo-
laget tidigare i år, och regeringen granskar just nu detta förslag.

Per Westerberg har också tagit upp frågan om att antalet möjliga ra-
diofrekvenser är begränsat. Att dessa på bästa sätt ska utnyttjas är stän-
digt föremål för utredning i ett eller annat sammanhang. Frekvensbanden
470–862 megahertz, som i dag används för bl.a. analoga och digitala TV-
sändningar, har egenskaper som gör dem lämpliga inte bara för mark-
sänd television utan också för mobila kommunikationstjänster. Post- och
telestyrelsen har fått i uppdrag att utreda den framtida användningen av
dessa band för digital marksänd television och andra tjänster. Uppdraget
ska redovisas under våren 2000.

När det gäller ökad konkurrens vill jag betona att det är en förutsätt-
ning för att sänka priser på bredbandskommunikation. Eller annorlunda
uttryckt: För att få ned priset på bredbandskommunikation krävs ökad
konkurrens. Ett sätt att garantera konkurrens är att skilda operatörer får

tillgång till en öppen infrastruktur på samma villkor. Regeringens ambition är att tillse att en fungerande konkurrens skapas på varje nivå av produktionskedjan. Det är viktigt att poängtera att en eventuell utbyggnad av ett stamnät i Svenska kraftnäts regi ska ske på kommersiella villkor för att inte snedvrider konkurrensen mellan olika nätleverantörer.

Anf. 82 PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Först ber jag att få tacka näringsministern för svaren, även om jag måste medge att jag tycker att de för att vara lämnade i ett interpellationssvar var osedvanligt otydliga. Jag förmodar att den otydligheten var medveten.

Jag tycker inte att jag fick något riktigt svar på hur man klarar en bra bredbandsutbyggnad för glesbygden. Jag förmodar att näringsministern avser att återkomma i proposition i den frågan. Det gäller även beträffande frekvensutrymmet, som ju kan vara en mycket viktig länk för att klara glesbygdens bredbandsförsörjning. Även när det gäller konkurrensen i utbyggnaden finns det anledning att begära en del preciseringar.

När det gäller bredbanden är läget för närvarande sådant att Telia i praktiken klarar en bredbandsförbindelse till samtliga huvudorter i alla kommuner. Överallt där det går ett lok finns det i praktiken fibernät i järnvägen. Utförs, ett av företagen, ska göra en utbyggnad i hela mellersta och södra Sverige. Vi har också, som nämnts, näringsministerns diskussioner med Svenska kraftnät.

Vi har vidare ett mycket stort antal kommuner som bygger stadsnät och ett antal företag som vill bygga ut olika typer av fastighetsnät. Men det finns betydande risker att det blir olika typer av monopolbildningar i stora delar av näten. Därför är det viktigt att på ett tidigt stadium markera kravet på konkurrens och därmed få möjligheter till sänkta prisnivåer och en fungerande marknad.

Man brukar inom mobiltelefonin tala om *national roaming*. Eftersom alla inte kommer att få fiber till alla ställen gäller det att aktörer har möjlighet att nyttja varandras nät till någon form av samtrafiktaxa och med förutbestämd prissättning för att garantera en form av konkurrens.

Det gäller här inte bara statsnäten och de s.k. bredbandsmotorvägarna utan också fastighetsnäten. Man måste få en sådan här konkurrenssituation för att kunna utnyttja fiberteknikens och den nya teknologins alla förutsättningar för en snabb utveckling i Sverige.

Det här är, fru talman, inte något nytt. Det förekommer inom el- och gasområdena, och det finns delvis inom mobiltelefontrafiken. Näringsministern är direkt ansvarig för att vi har fått en fördröjning av en tredjepartsaccess inom mobiltelefontrafiken, som innebär att UMTS-systemet har blivit ett år försenat i Sverige jämfört med bl.a. Finland och Japan.

Vi har i dag en förhållandevis dyr mobiltelefoni, enligt OECD mellan 50 % och 100 % dyrare än i våra nordiska grannländer. Jag tycker att det finns anledning att med erfarenheterna därifrån vid bredbandsutbyggnaden så snart som möjligt skapa en fungerande konkurrens. Det innebär att vi måste skapa förutsättningar för ett konkurrenstryck.

Därmed, fru talman, skulle jag vilja ställa de kompletterande frågorna.

Ska Svenska kraftnät bygga ut en bredbandsteknik på sina stolpnät är en förutsättning att det sker i bolagsform, helst genom privata entrepre-

Prot.
1999/2000:36
30 november

Svar på
interpellationer

nörer, kanske ett privat bolag. Svenska kraftnät är ju inte särskilt lämpat för att bygga det här bara därför att man äger eldistribution. Hur tänker näringsministern garantera detta? Hur klarar man konkurrens om frekvenserna i glesbygden?

Till sist, fru talman: Hur avser statsrådet tillse att man får en acceptans i ett tidigt skede i samband med utbyggnaden för denna konkurrens-situation på marknaden?

Anf. 83 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Jag vill börja med att säga att jag delar Per Westerbergs oro för en risk för att vi kan få monopol, inte minst lokala monopol. Det sker redan i dag en sådan utveckling, och min ambition är självklart att försöka tillse att vi får en stark konkurrens till glädje för nätanvändarna.

När det gäller Svenska kraftnät är det för tidigt för mig att kunna ge klara besked. Jag delar uppfattningen att ett av sätten att hantera Svenska kraftnäts förslag är i bolagsform. Jag vill också säga att Svenska kraftnät är en resurs som finns. Det är ett monopol ägt av staten, med stolpar och ledningar. Vad som sker är bara att man med en robot låter fiberkabeln gå efter elkablarna. Det är ett fantastiskt sätt att få ett stomnät i samtliga kommuner. Resursen finns och är redan betald. Därför har jag fastnat för denna idé. Det är avsevärt billigare än att gräva ned kabeln.

Vad gäller hur det här sedan ska ske säger jag att det ska vara i konkurrens och affärsmässigt, och då är det väl troligt att den bästa associationsformen är just bolagsformen, troligtvis också med spritt ägande etc. Men det är för tidigt att svara på detta, eftersom den frågan nu bereds.

Frekvenserna i glesbygden är en fråga som vi bereder. Det är PTS som handlägger detta. Jag vill nu inte säga mer än att jag vill återkomma till den frågan.

Anf. 84 PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Näringsministern känner en oro för lokala monopol. Ja, det gäller även regionala monopol och rikssystemet. Det finns väldigt mycket som talar för att alla kommer att sitta med sina speciella kablar och sin överföringskapacitet och försöka ha någon form av marknads-kontroll. Jag anser att Svenska kraftnät *kan* vara en resurs, men den borde få meritera sig på egna förtjänster. Vi ser hur man planerar en kabel som skulle innehålla 24 fibrer, medan den kanalisation med nedgrävning i backen som Utfors använder har en kapacitet på upp till 5 000 fibrer, med en helt annan konkurrenskraft.

Jag tycker inte att vi här i kammaren ska avgöra om Svenska kraftnät är lämpat eller ej. Vad jag vill säga till näringsministern är: Låt i så fall ett enskilt bolag, ett privatägt bolag med egen finansiering på marknadens villkor, både ta riskerna och få möjligheten att bygga på Svenska kraftnäts stolpar mot rimlig ersättning och därmed visa att det är på marknadens villkor och inte med statens medel man bygger det här nätet.

Sedan tänkte jag ta upp detta med fiber till Jokkmokk, Hemavan eller för den delen vilken liten ort som helst. Där handlar det om att vi måste få en konkurrenskraftig prissättning. Det kommer med stor säkerhet bara att vara någon enda operatör som kommer att ha kabel till den här typen av orter, små orter, under överskådlig tid. Då måste vi skapa en form av

tredjepartsaccess eller något annat för att upprätthålla konkurrenstrycket och hålla prisnivåerna nere.

Vi ser ju redan mycket tydligt att när det blir konkurrens mellan olika operatörer på fiberkabel går priserna drastiskt ned. Därför är det väldigt viktigt för glesbygden, de små orterna, att kunna få det här konkurrenstrycket.

Detsamma har vi sett när det gäller elavregleringen, när det gäller användningen av gasnät i Europa och när det gäller delar av mobiltelefonin, som det förhoppningsvis kommer ett lagförslag om inom en snar framtid. Det är tredjepartsaccessen, att man får denna konkurrens, som driver ned priserna. Därmed borde inte detta vara en främmande fågel. Jag tror att det är väldigt viktigt att man tar ställning och är beredd att driva konkurrensfrågan på ett tidigt stadium.

Det gäller inte minst också stadsnäten. De tenderar att bli lokala monopol. Vi ser även att ett antal bolag har velat bygga de lokala näten i kvarteren, i fastigheterna, och därmed få en form av marknadskontroll. Man måste klart markera att det måste bli någon form av tredjepartsaccess, någon form av konkurrenstryck för att driva ned priserna.

Fru talman! Till sist vill jag säga att när det gäller frekvenserna är ju mitt intresse att hitta ett annat sätt än att gräva eller skicka kablar i luften via olika typer av stolpar. Det handlar om att kunna länka eller reläa ut bredbandsteknik till orter på ett tidigt stadium. Jag tycker att detta är en mycket intressant bit. Det här måste hållas öppet. Det är alldeles uppenbart den övre delen av det nämnda frekvensbandet som är intressantast här.

Fru talman! Jag vill också till sist säga att det här inte bara är fråga om fibrer, överföringskapacitet och digitala motorvägar. Det handlar om förmågan att utveckla landet, att kunna utnyttja den nya tekniken i hela det svenska näringslivet. Det gäller hela den mjukvaruindustri som är så central. Det är väldigt viktigt att vi håller nere priserna och därmed håller uppe vår nationella konkurrenskraft. Då kan vi inte dröja, som näringsministern har gjort när det gäller UMTS-systemet.

Anf. 85 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Jag vill bara än en gång säga att när det gäller det här med monopol och ökad konkurrens är det särskilt de lokala näten jag pekar på. Med detta menar jag inte att det inte också berör de regionala näten och stomnäten, eller de som ska gå från kommun till kommun.

När det gäller det som föreslås från Svenska kraftnät handlar det alltså om upp till 200 fibrer. Sedan är det självklart så att vi måste ha konkurrens både i fråga om fiberkablarna och stomnätet och när det gäller teknologin. Det är ingenting som säger att man ska använda just den eller den tekniken. Det måste vara konkurrens också på det området.

I Pajala bor 30 % i centralorten och 70 % i glesbygden. Det är omvänt mot vad som gäller för övriga kommuner. Där är det klart att det inte är möjligt med något annat än att ha en helt annan teknik där man varken hänger kablar eller gräver ned dem. Det är inte min sak som näringsminister, och jag tror inte att det är någon politikers sak, att bestämma vilken teknologi som ska förekomma. Däremot ska man öppna för att vi kan ha olika teknologier för att uppnå detta med bredbandskommunikation.

Prot.

1999/2000:36

30 november

Svar på

interpellationer

Sedan vill jag också säga något om en sak som jag tycker förekommer rätt mycket i debatten. Jag vill inte säga att det gäller Utfors, men det finns en risk att en del företag också går in väldigt kraftigt för att få monopol. Det finns en stark tendens till detta när det gäller bredbandsutvecklingen. Det gäller lokalt, regionalt och i fråga om det rikstäckande. Problemet för staten är att vi måste tillse att även där marknaden inte kan verka, där det inte finns naturliga förutsättningar för konkurrens, ska det finnas förutsättningar att ha en stor mängd och att mycket snabbt kunna ha en datakommunikation.

Det är där det går en gräns. Jag tror inte precis att marknaden skulle spela i Pajala. Där måste man troligen vidta särskilda åtgärder. Men det är också en sådan sak som jag vill återkomma till när regeringen lägger fram sin proposition i januari nästa år.

Anf. 86 PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Det är precis det jag säger, näringsministern. Det är väldigt mycket i fråga om de lokala näten, i glesbygden, som konkurrensen saknas. Därmed måste man vara beredd att reglera fram konkurrens. Det har vi gjort inom elen, och så gör man i fråga om gasen ute i Europa. Det borde vi också ha gjort tidigare i fråga om GSM. Där är näringsministern ansvarig för att det har blivit förseningar med licensieringen av den tredje generationens mobiltelefoni. Vi har fått väldigt höga priser i Sverige jämfört med våra nordiska grannländer. Det hämmar den teknologiska utvecklingen.

Vi ska inte avgöra tekniken, men jag tror att näringsministern är väl medveten om att det är fiber det handlar om. Det här är inte dyrare att bygga än vanlig telekabel när det väl är på plats. Det är fråga om förnyelse och om takten på förnyelse.

Jag tror att Pajala behöver den här tekniken. Det kan vara så att man får länka. Det kan vara att man använder befintlig kopparkabel under en övergångsperiod. Men det är väldigt centralt, det visar sig hela tiden, att konkurrenstrycket hålls uppe. Överallt där konkurrensen kommer fram har priserna på överföringskapaciteten sjunkit dramatiskt. Det är där jag efterlyser näringsministerns aktivitet, precis som jag har gjort tidigare när det gäller mobiltelefonin. Jag efterlyser det i synnerhet eftersom detta är en oerhört viktig sak för Sveriges nationella konkurrenskraft, inte minst glesbygdens konkurrenskraft.

Jag delar helt uppfattningen att detta självfallet även gäller privata företag som naturligtvis försöker skapa egna lokala monopol – precis som inom mobiltelefonin och alla andra branscher. Men då måste staten vara aktiv. Det kan man vara genom att reglera fram konkurrens eller genom att använda, och dra klara gränser för, konkurrenslagstiftningens klausul, det ena huvudrekvisitet: Missbruk av marknadsdominerande ställning. Jag efterlyser aktivitet, inte den passivitet som jag ser från departementet för närvarande.

Anf. 87 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Låt mig konstatera att det inte är någon passivitet från departementet eller regeringen. Under de senaste åren, då räknar jag med denna regeringen och den tidigare regeringen, båda socialdemokratiska, kan man bara konstatera att inget land har haft en så snabb utveckling när

det gäller IT och tillgänglighet till detta. Det finns faktiskt inget land där det har utvecklats så snabbt.

Men jag kan hålla med om att det inte är tillräckligt. Vi måste öka takten. Det är precis vad vi också gör. Det är det jag kommer att beskriva i regeringens IT-proposition som kommer att läggas fram i januari. Jag tror alltså att Per Westerberg kan känna sig lugn. Han kommer att bli förvånad när han ser med vilken snabbhet utvecklingen sker.

I övrigt delar jag i stort sett uppfattningen i den beskrivning som Per Westerberg har gjort i fråga om konkurrens osv. Jag arbetar också efter denna linje.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot.
1999/2000:36
30 november

*Svar på
interpellationer*

8 § Svar på interpellation 1999/2000:74 om etnicitet och kulturell mångfald

Anf. 88 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Fru talman! Sten Andersson har frågat mig vilken situation som ska uppstå för att jag skulle vara beredd att föreslå kvotering i arbetslivet baserad på etnisk och kulturell mångfald.

Jag vill en gång för alla slå fast att både jag som integrationsminister och regeringen i sin helhet är emot etnisk kvotering på arbetsmarknaden. Jag anser att det finns bättre verktyg för att främja mångfald än att förespråka en kvotering. Det är inte den etniska och kulturella bakgrunden utan kompetensen som ska vara avgörande när man bedömer en arbetsökande. Jag har i många olika sammanhang och med all önskvärd tydlighet klargjort mitt principiella ställningstagande i denna fråga.

Härutöver vill jag peka på en annan fråga som är mycket viktig för vårt samhälles framtid och som vi alla måste ta på största allvar. Det är segregationen och bristen på kunskap om mångfaldens samhällsekonomiska och demokratiska fördelar i arbetslivet. En rad faktorer, däribland etnisk diskriminering och oförmåga att ta till vara utbildning och arbetslivserfarenhet förvärvade i andra länder, har tyvärr lett till att vi i dag har en påtaglig etnisk segregation på arbetsmarknaden.

Detta är oacceptabelt. Segregationen och utanförskapet kränker inte bara människovärdet. Den skadar också vår demokrati, hämmar tillväxten och missgynnar utvecklingen i vårt samhälle. Att inte ta till vara den stora potential som finns i mångfalden är ett resursslöseri, såväl mänskligt som samhällsekonomiskt.

En av mina huvuduppgifter som integrationsminister är att med full kraft bekämpa och förebygga segregationen och den etniska diskrimineringen så att den kompetens och skaparkraft som finns hos alla människor oavsett etnisk och kulturell bakgrund tas till vara i alla sektorer och på alla nivåer i vårt samhälle.

Stimulansåtgärder för att främja mångfald är förhoppningsvis temporära. De kommer att vara överflödiga när vi lär oss att bortse från etnicitet, kön, funktionshinder, ålder eller sexuell läggning och i stället värderar en arbetssökande enbart utifrån hans eller hennes kompetens.

Anf. 89 STEN ANDERSSON (m):

Fru talman! Jag tackar för svaret. Problemet med integrationspolitiken – som vi av och till debatterar här i kammaren, och som framför allt diskuteras utanför denna kammare – är att Sverige har haft en unik flyktingpolitik de senaste 15 åren. Den är unik jämfört med politiken i våra grannländer i allmänhet och än mer unik jämfört med politiken i övriga EU. Det är därför som det bl.a. kommer mer eller mindre desperata förslag.

Det är intressant att höra vad statsrådet säger i sista stycket i svaret. Hon säger att stimulansåtgärderna förhoppningsvis ska vara temporära. Som jag ser det har man vidtagit temporära stimulansåtgärder i många år. Senast i går eller i förrgår var statsrådet nere i Malmö och delade ut lite pengar för nya projekt. Men nu var det en ny innovation. Förslagen till hur det skulle lyckas skulle komma underifrån. Var har förslagen kommit ifrån tidigare?

Sedan skulle jag vilja ha svar på en annan fråga. Jag förstår inte riktigt vad som menas med ”mångfaldens demokratiska fördelar”. Vari ligger de?

Nu är statsrådet och hela regeringen mot kvoteringar. Det betonar statsrådet i svaret. Jag brukar inte minnas fel. Jag vill påstå att er nuvarande partisekreterare har sagt – antingen i ett uttalande eller i en artikel – att han i ett visst läge kan tänka sig kvoteringar. Det vore bra om det blev klargjort om jag uppfattat det rätt eller fel.

Det ska inte vara någon diskriminering i arbetslivet. Det tycker jag är bra. Samtidigt är det besvärligt att införa det så snabbt som man gör i dag. Vad blir konsekvenserna? En småföretagare är lite osäker, säkert ofta med rätta. Han uppfattar rykten om vissa människor – som vi tyvärr gör. Då kanske han drar sig för att anställa och låter det gå till någon utanförstående entreprenör. Eller så går det inte via arbetsförmedlingen utan via bekantas bekanta. Den faran kan man inte helt bortse från.

Fru talman! Statsrådet sade eller skrev någonting för en tid sedan om att hon var förvånad över att det inte fanns någon riksdagsledamot i Sveriges riksdag med afrikanskt ursprung. Då undrar jag: Vari består den förvåningen?

Till sist: Kan statsrådet peka på något land som har haft en integration per capita som Sverige haft under de senaste 15 åren som har lyckats med sin politik?

Anf. 90 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Fru talman! Sten Andersson menar att vi har en unik flykting- och invandrarpolitik i vårt land jämfört med många andra länder. Jag menar att den kanske är unik på flera sätt. Den är dessutom väl förankrad, inte minst i denna riksdag. Det finns en stor och bred uppslutning kring den flykting- och invandrarpolitik som vi har bedrivit under de senaste åren.

Jag menar att den i och med det också är brett förankrad hos vanligt folk, hos medborgare. De har möjlighet att rösta i allmänna val på bl.a. flykting- och invandrarpolitiken. Det betyder inte att det inte finns problem både kring invandrarfrågor och kring flyktingfrågor. Det har vi sett inte minst under 90-talet, där arbetslösheten har varit hög.

De flyktingar som kom från t.ex. det forna Jugoslavien har haft oerhört svårt att komma in på arbetsmarknaden. Det handlar om att kunna få

ett jobb, att få en egen lön att leva på och därmed slippa bidragsberoendet och skapa sig nya möjligheter att påverka sin livssituation och sin närmiljö. Det har lett till segregation och utanförskap.

Det har vi bl.a. försökt att åtgärda genom den storstadspolitik som Sten Andersson hänvisade till. Vi tecknade i fredags med Malmö kommun det andra avtalet av sju. Det är viktigt att poängtera att storstadspolitiken inte är något nytt projekt. Jag tror att många människor som bor i våra ytterstadsområden och i våra förorter – där segregationen är som tydligast, där socialbidragsberoendet är som högst och arbetslösheten är som störst – är ganska trötta på nya projekt som kommer från politiskt håll. De flammar upp som fina fyrverkerier, men när projekten sedan tar slut blir vardagen igen ganska grå och trist.

Detta är ett brett arbete. Vi har fått med oss de boende i de stadsdelar som omfattas av avtalet. Vi har fått med oss föreningslivet, frivilligorganisationerna, de lokala myndigheterna och alla de anställda som finns på skolor, socialbyråer och arbetsförmedlingar i arbetet med avtalet. Det är ett viktigt steg vi har tagit. Nu ska vi fortsätta, utvärdera, förbättra och fördjupa den processen. Storstadspolitiken för att minska segregationen är inte något nytt projekt.

Det är min övertygelse att alla demokratier utvecklas av möten mellan människor – möten mellan kulturer, mellan könen och mellan olika etniciteter. Jag tror det är mångfaldens stora fördel att skapa så många mötesplatser som möjligt där vi kan låta åsikter brytas mot varandra. Jag är övertygad om att fler infallsvinklar också vitaliserar demokratin. Ju fler människor som är aktiva i det demokratiska arbetet – de kan vara det i ett politiskt parti, men också i andra organisationer och föreningar – desto bättre, desto tryggare och desto bredare blir vår demokrati.

Men man kan ändå bli diskriminerad, som Sten Andersson var inne på. Det finns fortfarande arbetsgivare, fackliga representanter, grannar, föräldrar till klasskamrater och många andra som har fördomar. Då är den folkliga opinionen och debatten viktig. När vi hör att fördomar uttalas på ungarnas hockeyträning, i fikarummet på jobbet eller var som helst måste var och en av oss vara beredd att tala om vad som är rätt och vad som är fel.

Vi måste också ha starka lagar mot diskriminering. Nu har vi alldeles nyligen skärpt lagen mot etnisk diskriminering på arbetsmarknaden. Det är min övertygelse att det är ett riktigt beslut. Jag önskar att integrationsarbetet gick fortare, att vi kunde se att alla områden i vårt samhälle speglar befolkningen i övrigt i vårt land.

Det är en tydlig skillnad mellan den gamla invandrapolitiken – som var väldigt fokuserad på den korta tid då människor invandrade till vårt land – och integrationspolitiken. Den berör inte bara de människor som har kommit hit utan också i allra högsta grad dig och mig som politiker och hela det offentliga systemet.

Anf. 91 STEN ANDERSSON (m):

Fru talman! När jag säger att politiken är unik menar jag så klart antalsmässigt, per capita. Jämfört med alla andra länder i hela Europa har Sverige inte ett smack erfarenhet av en storskalig integration med andra kulturer.

Prot.
1999/2000:36
30 november

*Svar på
interpellationer*

Statsrådet talar om ”väl förankrad”. Jag har ofta sagt att man har gjort massor av undersökningar om folks attityder och inställningar, och i den här frågan har kritiken varit enorm enligt alla mätningar de senaste åren. Men det är dessbättre så, vilket jag är glad för, att folk inte röstar på enfrågepartier. Det ska vi vara tacksamma för, och vi ska gemensamt kämpa för att så inte ska bli fallet.

Statsrådet nämner som konkret exempel jugoslaver. Jag har själv en bakgrund som fackligt aktiv vid Kockums varv i Malmö. På 60- och 70-talet var det massvis med jugoslaver som fick jobb där nere. Jag tror inte att jugoslaverna har förändrat sig till det sämre sedan dess, men Sverige har inte kapacitet att ta emot den mängd som vi har givit asyl de senaste åren.

Statsrådet säger också att det är nya projekt nu. Men vad har man då gjort tidigare? Har man varit så sällsynt inkompetent att man bara har skyfflat ut pengar utan att ha en susning om hur pengarna skulle användas? Nu sägs det här att fack, arbetsgivare, föreningar och allting ska vara med. Kunde inte någon på något departement ha tänkt ut det tidigare, med tanke på alla de misslyckanden som faktiskt har inträffat?

Det är klart att det är ett mål som vi alla jobbar för att fler ska bli delaktiga i en demokrati. Men just det konkreta, särskilda är vari den demokratiska fördelen med mångfald ligger. Jag skulle vilja ha det förklarat, så att också jag förstår det.

Till sist vill jag säga att diskriminering arbetskamrater emellan på våra arbetsplatser är en mycket känslig fråga. Var går gränsen? Ska jag kunna skoja med en dansk eller någon med afrikanskt ursprung, som man gör i dag på arbetsplatser utan att mena någonting illa? Jag undrar om det ligger på gränsen för det åtalbara. Skulle det bli så i någon domstolsprövning – vilket jag inte hoppas – lär domstolarna i Sverige få mycket att göra helt i onödan. Mycket av den jargong som i dag finns på en arbetsplats, där man skojar med varandra om ursprung, är inte allvarligt menat. Det är skämt, humor och något trevligt i diskussionerna. Vi får inte uppfatta det så gravallvarligt, som jag misstänker att en del politiker och byråkrater tyvärr gör.

Anf. 92 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Fru talman! Jag är övertygad om att vi har en del att lära av andra länder när det gäller många politiska frågor, både sådant som vi kan ta efter och likna och sådant som vi absolut inte ska ta efter. Visst har vi att lära av andra.

Ett land som vi har att lära en del av när det gäller invandring och mångfald är USA, som är ett land som är uppbyggt på människor som under århundraden har invandrat. Det är ett samhälle som på många sätt präglas av en mångfald av etniciteter. Det kan vi se inte minst på hur offensivt som man i USA under lång tid har jobbat med starka lagar mot olika former av diskriminering och hur mångfalden har blivit en konkurrensfördel för nya arbetsgivare när de ska anställa och rekrytera nya, unga människor till sina arbetsplatser. Vi kan lära mer av deras arbete. Vi kan också titta på Holland och många andra länder.

Jag tror att vi kan vara överens om att de viktigaste faktorerna för att öka, bredda och förbättra integrationen är skolan för barnen och arbetsmarknaden för oss vuxna. Det är att människor har en utbildning som de

kan söka vidare på och att de sedan kan få jobb, att vuxna har jobb där de kan möta andra och få prata det svenska språket och där de får en lön att leva på så att de kan göra egna val i livet, men så att de också får en självkänsla och ett självförtroende i fråga om att de behövs.

Sverige är ett land som för alltid kommer att präglas av en mångfald av etniciteter. Det är min fasta övertygelse. Invandringen har kommit till vårt land för att stanna. I dag har en femtedel av alla medborgare i vårt land en annan etnisk bakgrund än den traditionellt svenska. Den förändringen kommer att fortsätta. Om dessa människor får vara med i demokratin, får vara med och bestämma och påverka sitt bostadsområde och om de får jobb breddas också demokratin. Då tar man till vara mångfalden. Men om dessa människor aldrig får vara med, inte får jobb, om deras barn inte söker vidare till högre utbildning, om de inte kan påverka via de politiska partierna eller inte kan de sociala koderna i ett samhälle, ja, då är de inte heller med. Då blir demokratin sämre, därför att då är det en del av våra medborgare som står utanför möjligheterna till både reell och informell makt. Det vore en brist för vårt samhälle. Det är någonting som vi alla måste arbeta aktivt för att förhindra.

Hur mycket får man skoja om kön eller etnicitet på jobbet eller någon annanstans? Jag tror att de allra flesta av oss känner en glasklar linje för vad man kan skoja om utan att det kränker någon annan eller att någon känner sig kränkt. Det är skillnad på jargong och fördomar. Det är min bestämda uppfattning.

Anf. 93 STEN ANDERSSON (m):

Fru talman! Jag tror att de flesta kan dra gränsen när det gäller att skoja och hantera de här frågorna. Däremot tror jag ibland när jag läser vissa alster som är skrivna och publicerade av Diskrimineringsombudsmannen att hon tar sitt uppdrag på lite väl stort allvar och kanske lever i en verklighet som hon inte borde leva i, med tanke på det viktiga uppdrag som hon har.

Fru talman! Jag har ställt de här frågorna på grund av att det i många år har sagts att vi har haft en lyckad politik här i Sverige. Men det är få andra än de som har uttalat de orden som har sett den som lyckad i praktiken. Okej! Jag tror säkert att vi kommer att klara det här, men det kommer att ta lång tid. Vi har tagit på oss för mycket som vi inte har resurser, kompetens och möjlighet att klara. Men en gång kommer vi att klara det. Sverige kommer självklart att överleva, men det kommer att kosta, inte blod, svett och tårar, men mycket pengar och kommer att orsaka många konflikter. Men man lär sig ofta av sina misstag.

Fru talman! Är USA verkligen ett gott exempel? Den som har rest i USA och sett USA:s verkligt segregerade samhällen, som New York med Little Italy och Chinatown, där människor från Puerto Rico bor i vissa stadsdelar, tycker nog inte att det är någonting att skriva hem om.

Fru talman! Till sist hoppas jag och förutsätter att svenska arbetsgivare är så pass kloka att de anställer den person som är bäst lämpad för ett jobb. Om det i en kommun t.ex. finns många pensionärer som är från Serbien är det klart att de som sköter hemtjänsten ska behärska serbiska. Men för att sälja datamaskiner i Sverige behöver man inte behärska serbiska. Vi kan inte tvinga någon arbetsgivare att agera på det viset.

Prot.
1999/2000:36
30 november

*Svar på
interpellationer*

Anf. 94 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Fru talman! I den bästa av världar får alla jobb efter sin kompetens. Ända tills vi är där är jag övertygad om att vi behöver de starka lagar mot diskriminering som vi har, bl.a. på arbetsmarknaden. Jag hoppas att fler arbetsgivare kommer att inse vilken konkurrensfördel det är att ha ett arbetslag som kan olika språk, olika kulturer och olika traditioner och att det berikar deras förmåga att konkurrera.

Sten Andersson tog själv exemplet från Malmö på 60-talet, när jugoslaverna kom och fick jobb. Om läget och konjunkturen hade varit annorlunda på 90-talet, när vi har tagit emot stora flyktingströmmar från t.ex. gamla Jugoslavien, hade deras möjligheter att komma in i samhället, få arbete och välja boende självfallet varit betydligt bättre. Då hade vi sluppit en del av de satsningar som vi nu gör för att minska segregationen. Nu måste vi göra dessa satsningar för att hjälpa dem på vägen. Jag är övertygad om att det arbetet är mödan värt. Jag tror att Sverige inte bara blir ett bra land att överleva i med en mångfald av etniciteter, utan dessutom ett bättre land att leva i.

I ett land med nio miljoner människor finns det inte bara *ett* sätt att leva på, utan där finns det självklart miljontals sätt. Jag tror att det är mångfalden som gör livet roligare att leva.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på interpellation 1999/2000:85 om funktionshindrades rätt att byta bostad

Anf. 95 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Marietta de Pourbaix-Lundin har frågat mig vad jag avser att göra för att funktionshindrade ska kunna flytta fritt, om jag har för avsikt att föreslå att bostadsanpassningslagen klargör funktionshindrades rätt att fritt byta bostad och om jag avser föreslå ett införande av ett statligt särskilt bostadstillägg för funktionshindrade med höga hyror på grund av högre boendekostnader som beror på funktionshindret.

För cirka ett år sedan besvarade jag här i kammaren nästan samma frågor från Marietta de Pourbaix-Lundin. Mitt svar är liksom den gången att personer med funktionshinder behöver moderna rymliga bostäder med god tillgänglighet och ibland individuell anpassning. Sådana bostäder är ofta dyrare än bostäder med normal standard, även om bostadsanpassningsbidrag täcker kostnaden för individuell anpassning. Ålders- och förtidspensionärer har möjlighet att söka bostadstillägg. Barnfamiljer och ungdomar kan söka bostadsbidrag. Möjlighet finns att höja gränsen för den bidragsgrundande bostadskostnaden om sökanden eller någon i familjen är funktionshindrad.

Kommunen har enligt socialtjänstlagen huvudansvaret för att människor med funktionshinder får möjlighet att leva som andra och bo på ett sätt som är anpassat efter behovet av stöd. Några kommuner betalar ut kommunalt bostadstillägg för handikappade (kbh), vilket är ett stöd för funktionshindrade med höga boendekostnader. Eftersom kommunerna har ansvaret anser jag inte att det finns skäl att införa särskilda statliga bostadsbidrag till personer med funktionshinder.

Marietta de Pourbaix-Lundin tar också upp frågan om bostadsbyte för en person som fått sin bostad anpassad med stöd av bostadsanpassningsbidrag. Det krävs enligt lagen om bostadsanpassningsbidrag särskilda skäl för att en person som flyttar från en anpassad bostad ska få den nya bostaden anpassad med stöd av bostadsanpassningsbidrag. Förslag om ändrade regler för bostadsanpassningsbidrag bereds för närvarande i Regeringskansliet, varför jag nu inte är beredd att ge besked i frågan.

Prot.
1999/2000:36
30 november

*Svar på
interpellationer*

Anf. 96 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Fru talman! Jag får tacka socialministern för svaret. Jag förstår att han undrar varför jag ställer frågan igen. Det gör jag beroende på att jag undrar om socialministern riktigt har förstått problemet. Samtidigt framgår det av svaret att socialministern förstår att många funktionshindrade behöver lägenheter som är större än man normalt behöver beroende på funktionshindret. Till bilden hör att många funktionshindrade är förtidspensionerade och aldrig har jobbat, utan har den lägsta pension man kan få. Därför tar jag upp frågan ännu en gång. Jag hoppas att jag nu ska kunna förklara problemet. Jag hoppas och tror att det inte är så att socialministern inte bryr sig om detta.

Jag har också ställt denna fråga till tidigare socialministrar. Då har jag fått beskedet att funktionshindrade som kommer i situationen att de inte kan betala hyran antingen får flytta eller söka socialbidrag.

Jag kan ge två exempel. En person bor i ett servicehus, i en anpassad lägenhet som icke är anpassad med bostadsanpassningsbidrag utan var anpassad från början. Hyran är väldigt hög – 7 500 kr per månad. Personen har vanlig folkpension och pensionstillskott, osv. Efter att ha betalat hyran har denna person 2 426 kr kvar i månaden att leva på. Socialministern inser också att det inte går att leva på denna summa. Den personen ska byta bostad, vilket kommer att kosta kommunen ganska mycket.

Ett annat exempel är en person som också bor i en lägenhet som är ganska dyr. Den är kanske inte lika dyr, men han får ändå inte mycket pengar kvar utan ligger på ungefär samma summa – 2 400 kr i månaden. Denna bostad är anpassad. Personen går och försöker få socialbidrag. Då får han vet att han inte får något socialbidrag därför att han är egen företagare. Egen företagare var denna person därför att han hade ett eget företag som skötte den personliga assistansen. Personen jobbar inte utan har alltså förtidspension och är egenföretagare för att kunna sköta den personliga assistansen, och får därför inte socialbidrag.

Det råd som en f.d. socialminister gav – sök socialbidrag – håller alltså inte.

Nu gäller detta om man kan byta bostad. Jag tittar i en handbok från Boverket. Det gäller köp eller byte av bostad. Man skriver: ”I förhållande till tidigare praxis innebär nu gällande bestämmelse vid köp eller byte av bostad en skärpning. För att åtgärden skall berättiga till bidrag krävs numera alltid särskilda skäl för valet av bostad”.

Det finns regeringsrättsdomar som är ganska tydliga som säger att en önskan att få lägre kostnad för boendet inte utgör sådant särskilt skäl. Det betyder att man inte kan flytta därför att man vill ha en lägre boendekostnad. Råden som har getts – sök socialbidrag eller byt bostad – håller inte i verkligheten.

Mina frågor till socialministern är: Anser socialministern att funktionshindrade har samma möjligheter att flytta som socialministern och jag har, eller finns det ett problem här? Vad ska man i så fall göra åt detta?

Min andra fråga till socialministern är följande: Bostadsbidrag för barnfamiljer och pensionärer är en statlig angelägenhet. Socialministern tillstår att funktionshindrade har behov av större yta – större lägenheter – än andra. Vari finns logiken i det faktum att detta är ett kommunalt ansvar? Varför är inte också detta ett statligt ansvar? Varför ska de funktionshindrade vara utlämnade till olika kommuners godtycke? Det är så det blir. I dag är det bara elva kommuner som har kommunalt bostadsbidrag för funktionshindrade.

Anf. 97 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Jag påpekar apropå bostadsanpassningsbidragen att förslag om ändrade regler för närvarande bereds. Det är en ganska viktig upplysning. Det betyder att det således finns anledning att återkomma till den frågan.

Grundproblemet är att Marietta de Pourbaix-Lundin inte har förstått vad problemet gäller, nämligen frågan om vad som ska ligga i socialtjänsten. Varför har vi en socialtjänstlag? Varför har vi ett kommunalt ansvar när det gäller medborgarnas väl och ve?

Om det är så att varje beslut i själva verket ska fattas av Sveriges riksdag och att vi ska ha regelverk som vi tar ställning till här i varje del behöver vi ingen socialtjänstlag.

Jag menar att ansvaret för dessa frågor åvilar kommunerna, och socialtjänstlagen fungerar mycket väl. Möjligtvis skulle frågorna riktas till de kommuner som inte lever upp till de skyldigheter socialtjänstlagen innebär.

Jag är övertygad om att vi har en socialtjänstlag som kan fungera och vill hänvisa frågorna till kommunerna. Vi måste ändå acceptera att det finns en viss ansvarsfördelning när det gäller det sociala ansvaret från samhällets sida.

Anf. 98 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Fru talman! Jag har mycket väl förstått problemet. Jag tycker att det är socialministern som inte har förstått problemet. Tidigare socialministrar har sagt här i talarstolen att det är ett delat ansvar mellan kommunen och staten. Socialministern förklarar fortfarande inte logiken för mig. Staten tog 1995 över bostadsbidrag och bostadstillägg för barnfamiljer och pensionärer. Det finns övergångsregler som gör att kommunerna t.o.m. nästa år kan ge pensionärer ett litet tillskott. Sedan är det borta. För barnfamiljer och pensionärer har staten tagit över hela ansvaret för bostadstillägg och bostadsbidrag. Vari består logiken i det faktum att bara de funktionshindrade plötsligt är kommunernas ansvar? Jag förstår över huvud taget inte logiken i det hela.

Om jag tittar i socialministerns svar till mig ser jag att han tillstår att det är dyrare för funktionshindrade. Det är ofta dyrare därför att de behöver en anpassad lägenhet för att kunna köra rullstol, ha liftar i taket osv. Socialministern skriver följande: "Sådana bostäder är ofta dyrare än bostäder med normal standard, även om bostadsanpassningsbidrag täcker

kostnaden för individuell anpassning”. Det tolkar jag som om han tillstår att det inte räcker. Det finns fortfarande en fördyring.

Socialministern skriver vidare att ”möjlighet finns att höja gränsen för den bidragsgrundande bostadskostnaden om sökanden eller någon i familjen är funktionshindrad”. Menar socialministern de bostadsbidrag som staten har ansvar för, eller kastar han återigen över ansvaret på kommunerna? Varför är det endast just de funktionshindrade som är kommunens ansvar? Det är det jag absolut inte förstår. Det hade varit mycket enklare och rakare om det var ett statligt ansvar, så att det var likadant oavsett vilken kommun man bor i.

Som jag sade finns det i dag elva kommuner i Sverige som har ett speciellt bostadsbidrag för funktionshindrade. Det är alltså elva kommuner av nästan 300 kommuner.

Jag tog upp exempel på personer som inte kommer att kunna bo kvar i sina lägenheter. Det är väl inte ett sådant samhälle som socialministern vill ha. Därför har t.ex. vi moderater lagt in 100 miljoner i budgeten för att man ska kunna ha ett speciellt bostadsbidrag för funktionshindrade. Vi har nämligen förstått problemet. Det går inte att bara hänvisa till socialtjänstlagen i det här fallet, socialministern.

Jag förstår att socialministern inte vill säga någonting mer om bostadsanpassningslagen. Men jag förstår också att socialministern har insett att det här i princip innebär att det finns ett flyttförbud för funktionshindrade som en gång har fått en anpassad lägenhet. De kommer inte att kunna flytta, utan de sitter fast. Möjligtvis kan det funka om de byter kommun, men om de vill flytta inom kommunen funkar det inte. Jag hoppas att socialministern kommer att lägga fram förslag som gör det möjligt för funktionshindrade att flytta även inom kommunen.

Vi känner ju till debatter som har handlat om äldre som inte har kunnat flytta mellan kommuner. Men det är ju lika illa om människor inte kan flytta inom kommunen. Att de vill göra det kanske beror på att de har en för hög hyra, som jag refererade till. De vill så långt det går försöka klara sig själva och inser att de måste till en billigare lägenhet. Då måste de ju få en chans att flytta, så att de kan få en billigare lägenhet.

Vi pratar ju ofta om unga människor som aldrig kommer att kunna arbeta och som aldrig har arbetat, som jag sade tidigare. De har den lägsta pensionen. Det är faktiskt skillnad att vara äldre, då man i princip har byggt upp hela sitt hem och har allting. När man är ung ska man skaffa allting. Man kanske vill ut, göra en del saker och träffa kamrater. Det är ju stor skillnad mellan att vara ung och funktionshindrad och att vara äldre och funktionshindrad.

Anf. 99 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Problemställningen är faktiskt ganska enkel – och det här står också i svaret: Ålders- och förtidspensionärer har möjlighet att söka bostadstillägg. Detta gäller oavsett funktionshinder. Barnfamiljer och ungdomar kan söka bostadsbidrag, oavsett funktionshinder.

Vi talar om ett bidrag som inte utgår från funktionshindret i det här fallet, utan det handlar faktiskt om andra kriterier.

Sedan påpekas, vilket är viktigt, att kommunen, enligt socialtjänstlagen, har huvudansvaret för att människor med funktionshinder får möj-

Prot.

1999/2000:36

30 november

Svar på

interpellationer

lighet att leva som andra och bo på ett sätt som är anpassat efter behovet av stöd.

Vi ålägger alltså kommunerna att se till att människor med funktionshinder får samma villkor i övrigt som övriga medborgare. Det är en jätteviktig princip. Det är faktiskt viktigt att vi ålägger kommunerna detta och att vi, var och en som kommunmedborgare eller som politiskt aktiva, uppmanar kommunerna att ta det ansvaret.

Men det är väldigt lätt att komma ifrån problemställningen när det gäller att kräva ett kommunalt ansvar ifall man hela tiden säger att vi tar över det där från statens sida. Jag menar att socialtjänstlagen täcker detta och att kommunerna har en skyldighet att garantera dessa möjligheter. Vi har alltså en lagstiftning som räcker. Men det gäller att vi tillsammans upplyser de politiskt aktiva och kommunerna om att de ska ta det ansvaret och inte smita undan från det.

Anf. 100 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Fru talman! Socialministern förklarar fortfarande inte logiken i att vissa bostadsbidrag och vissa bostadstillägg är statliga. Varför tog staten över bostadstilläggen för pensionärerna? Jo, för att det skulle bli enhetligt och för att man, oavsett vilken kommun man bodde i, skulle vara garanterad samma bostadstillägg som pensionär.

Varför ska då inte detta gälla för de personer som socialministern och jag är överens om har väldigt speciella behov, dvs. att de behöver en större bostad? Då räcker inte de bostadsbidrag som finns för barnfamiljer eller de bostadstillägg som finns för pensionärer till.

Jag vill fortfarande ha svar på frågan: Var är logiken i att vissa av dessa bostadsbidrag och bostadstillägg ligger på staten och att vissa ska åläggas kommunerna? Enligt socialtjänstlagen har kommunen det yttersta ansvaret för alla medborgare, även barnfamiljer, pensionärer och funktionshindrade. Men det är plötsligt ett större ansvar för kommunerna när det gäller boendekostnaderna för de funktionshindrade än för de andra grupperna.

Jag vill ha ett svar: Var är logiken i detta, socialministern? Det kanske inte finns någon logik. Då kanske man ska ändra på det här. Det är dit jag vill komma. Det måste ju vara samma villkor var man än bor i Sverige. Det går inte att hänvisa till socialtjänstlagen, eftersom den gäller alla medborgare. Den är inte specifik för funktionshindrade.

Jag kommer kanske att vara tvungen att skriva ytterligare en interpellation till socialministern om vi inte kommer vidare. Jag har ju försökt att reda ut det här med olika socialministrar, och nu med den nuvarande, och försökt få dem att förstå att det här är ett problem som rör människor av kött och blod som står inför att de är tvungna att flytta. De kan alltså inte ordna några ytterligare inkomster, eftersom de inte kan arbeta.

Anf. 101 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Jag är övertygad om att det inte spelar någon roll hur många svar jag ger. Jag kommer ändå att få nya interpellationer.

Problemställningen handlar nämligen om vilka kriterier det ska vara för olika typer av statliga bidrag, och vad vi ska förlita oss på när det gäller socialtjänstlagen.

Jag tycker att det är viktigt att funktionshinder i sig inte är ett kriterium för ett bostadsbidrag. Vi ska betrakta människor med funktionshinder som likaberättigade till samhällets stöd i övrigt, dvs. att det bostadsbidrag som går ut till ungdomar och barnfamiljer och liknande naturligtvis också ska gälla de funktionshindrade. Sedan ska socialtjänstlagen i det här fallet kunna användas för att man ska se till att människor med funktionshinder faktiskt upplever att de har samma rättigheter. Jag tycker att det är logiskt, och det hänger ihop med att man ska ge människor med funktionshinder samma rättigheter som övriga medborgare. Det är så det hänger samman.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot.
1999/2000:36
30 november

*Svar på
interpellationer*

10 § Svar på interpellation 1999/2000:45 om bilstöd till funktionshindrade

Anf. 102 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Lena Olsson har frågat mig vilka åtgärder regeringen på sikt kommer att vidta för att de som är berättigade till bilstöd får detta utan dröjsmål. Hon frågar också vad regeringen ämnar göra för att lösa den situation som uppkommit så att de som blivit beviljade bilstöd inte behöver vänta till nästa budgetår.

När det gäller den aktuella situationen är det riktigt, som Lena Olsson säger, att anslaget till bilstöd de senaste åren har tagit slut innan budgetårets slut. I år var pengarna förbrukade redan i september.

Till att börja med vill jag säga att bilstödsanslaget tillhör den typ av anslag som är mycket svårprognostiserat. Antalet nya bidragsberättigade som årligen tillkommer och antalet som söker förnyat stöd är svårt att uppskatta utifrån en bedömning av hur många som har eller kan få så omfattande funktionshinder att de uppfyller kraven för att få bilstöd. Antalet sökande bestäms även av villkoren inom färdtjänsten och av den enskildes vilja eller förmåga att avsätta egna medel för bilinköp. Detta konstaterar också Riksrevisionsverket i sin rapport till regeringen i maj i år.

Naturligtvis kommer alla åtgärder som är möjliga att vidtas för att den enskilde inte ska drabbas. Det finns t.ex. personer som inte i tid fått besked om att pengarna har tagit slut. De kan redan ha träffat avtal med bilfirmor om leveranser eller anpassningsfirmor om anpassningsåtgärder. I dessa fall har Riksförsäkringsverket beslutat att den bilstödsberättigade personen ska få sina beviljade bidrag utbetalda. Diskussioner pågår just nu mellan regeringen och Riksförsäkringsverket om hur finansieringen bäst ska lösas.

Lena Olsson gör vissa jämförelser med hur andra bidrag handläggs och tror att orsaken till de finansieringsproblem som uppstått, när det gäller bilstödet, är de regelförändringar som gjordes under år 1997. Jag vill därför förklara detta och ge en bakgrund till varför reglerna ändrades.

Det går inte att jämföra bilstödet med t.ex. ersättning i form av sjukpenning eller socialbidrag. Dessa bidragsformer utgör ett grundläggande försörjningsstöd till den enskilde och kan inte utebli. Att köpa bil kan även för en icke funktionshindrad person ibland innebära att man av

ekonomiska eller andra skäl får vänta med inköpet. För en funktionshindrad person som är berättigad till bilstöd finns i regel tillgång till färdtjänst som ett alternativt transportmedel.

I november 1997 genomfördes en förordningsändring som innebär att utbetalningarna för bilstödet begränsas så att de rymms inom ramen för anslagna medel respektive budgetår. Syftet var bl.a. att få en jämnare belastning på anslaget över tiden. Vidare förändrades reglerna för att förhindra alltför stor eftersläpning när det gäller utbetalning av beviljat stöd. Bilstödet måste användas inom sex månader från det att den som beviljats bilstöd fått besked om att bidraget kan betalas ut.

Den andra frågan, som Lena Olsson ställer, handlar om vilka åtgärder regeringen avser att vidta på sikt i denna fråga. RRV gjorde under 1998, som jag nämnde tidigare, på uppdrag av regeringen en översyn av bilstödet i syfte att ge underlag till det framtida stödbehovet och anslagskonstruktionen. De förslag som RRV redovisade har remissbehandlats under sommaren. RRV:s rapport och remissinstansernas synpunkter ligger nu till grund för de förslag rörande bilstöd som finns med i den proposition med en nationell handlingsplan för handikappolitiken som regeringen avser att presentera i december i år. Innan planen är presenterad är jag inte beredd att ytterligare kommentera frågeställningarna.

Anf. 103 LENA OLSSON (v):

Fru talman! Jag vill tacka socialministern för det svar jag har fått.

Under ett flertal år har alltså det här bilstödet tagit slut. Man har prognostiserat fel. Det jag reagerar över är träffsäkerheten i att göra fel ett flertal år i följd.

Denna felbudgetering innebär att det är enskilda handikappade människor som får ta ansvaret, vilket jag tycker är mycket allvarligt. Det tror jag att också socialministern tycker.

Vad som är glädjande att se är att i de fall där det redan träffats avtal med bilfirmor eller anpassningsfirmor om leveranser har Riksförsäkringsverket beslutat att den bilberättigade personen ska få sina bidrag utbetalda. Eftersom detta framgår av svaret undrar jag vilka pengar man använder till det här.

När jag gör vissa jämförelser mellan hur bidrag handläggs har jag inte åsyftat vare sig socialbidrag eller sjukpenning.

Jag tycker att det är väldigt beklämmande att enskilda människor får ta ansvaret för det här, och jag undrar om inte socialministern delar den oron. Jag skulle också vilja ha reda på vilka slutsatser han drar av detta. Och som sagt: Vilka pengar använder man för dem som redan har träffat avtal?

Anf. 104 CHATRINE PÅLSSON (kd):

Fru talman! Jag är glad att Lena Olsson har ställt den här interpellationen. För de enskilda människor som drabbas måste detta kännas oerhört tufft. Jag har en god vän hemma i länet som blivit av med ett ben och som drabbats av det här. Hon tyckte att det kändes fruktansvärt att få höra att hon hade rätt att få bilstödet men att pengarna tyvärr var slut.

Man kan faktiskt också undra varför pengarna är slut.

Jag tycker dock, fru talman, att tiden måste vara slut då den organisation som vi ställer upp ska styra behoven för människor som har ett be-

hov. Vi måste vända på kuttingen och inse att det är människors behov som ska styra organisationen. Fungerar det inte enligt de riktmärken vi har måste vi försöka att ändra på det så att enskilda människor inte drabbas.

Socialministern skriver i svaret till Lena Olsson att man inte ens får veta om pengarna är slut. Jag håller med om att detta inte är bra. Men det är ju ännu värre med den psykiska påfrestning det innebär för människor som har ett mycket stort funktionshinder och därför behöver en bil att inte kunna leva som andra. Detta är ju en rättighet. Socialministern sade också i den förra interpellationsdebatten att man ska kunna leva och vara som andra. Att då vara hänvisad till färdtjänst, som de facto också kostar mycket stora pengar, känns väldigt arbetsamt.

Sedan är jag överens med socialministern om att detta med ekonomin är ett bekymmer vi har. Men vi måste trots allt komma ihåg att det viktigaste för oss politiker faktiskt är att ge stöd till människor som råkar illa ut. De människor som har det svårast behöver oss bäst.

Sedan är ju behovet av bilstöd, jag tror generellt i hela landet, extra stort därför att vår kollektivtrafik inte är anpassad efter funktionshindrade människor. Jag tror att det kan finnas anledning för oss att på ett ännu bättre sätt låta handikappolitiken genomsyra alla olika områden vi har att ta hänsyn till, så att människor med funktionsnedsättningar verkligen kan känna att de kan leva som vanligt. Jag har träffat många funktionshindrade människor som säger: Vi vill inte enbart åka färdtjänst till och från jobbet. Vi vill inte åka färdtjänst när vi ska handla. Vi vill helst vara precis som vanligt och i stället få åka med kollektivtrafik eller på annat sätt.

Min fråga till socialministern är: Hur har regeringen tänkt att man verkligen ska kunna efterleva detta att även funktionshindrade ska få kunna känna full delaktighet och vara ungefär som vanligt i samhället?

Anf. 105 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Jag försökte ganska noggrant redovisa de problem som finns med bilstödet – inte som ett försök att försvara systemet som det är utan för att tala om hur det ser ut. Det är väl ingen som är nöjd med ett system som innebär att pengarna tar slut i september för innevarande budgetår. Det är ingen som tycker att det är bra att de som får besked inte får pengarna, eller ännu värre: att de som väntar på besked inte får något besked.

Jag avslutade dock mitt svar med att säga att i det förslag till nationell handlingsplan som kommer ska vi lägga fram ett förslag om ändringar när det gäller bilstödet.

Anf. 106 LENA OLSSON (v):

Fru talman! Jag frågade också socialministern varifrån de pengar ska tas som de som redan har träffat avtal ska få.

Sedan är jag väldigt glad att detta kommer in i handlingsplanen för handikappolitiken och att det kanske blir ett långsiktigt hållbart stöd. Det ser jag fram emot.

Prot.
1999/2000:36
30 november

*Svar på
interpellationer*

Anf. 107 CHATRINE PÅLSSON (kd):

Fru talman! Jag tycker att det är mycket bra, och säkert tycker de funktionshindrade det också, att socialministern ger tydliga tecken på att man vill komma till rätta med problemet. Det är ju trots allt det som är det avgörande. Jag ser också fram emot att få se hur man ska kunna lösa det här och ska med spänning följa frågan.

Anf. 108 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Förlåt att jag glömde att svara på Lena Olssons ena fråga: hur finansieringen ska lösas när det gäller de utbetalningar som skett utan att det finns finansiering, som det heter. Det pågår diskussioner just nu. Jag har inget riktigt svar på hur vi ska klara det. Men vår avsikt är att på något sätt hitta en lösning.

Sedan vill jag göra ytterligare en liten kommentar till diskussionen om ersättningar i form av sjukpenning och socialbidrag. Avsikten med mitt svar var inte att säga att Lena Olsson hade gjort den direkta kopplingen. Avsikten var att försöka skildra skillnaden mellan å ena sidan sjukpenning och socialbidrag och å andra sidan bilstödet samt den skillnad som bidragsmottagarna möjligtvis kan uppleva.

Men som sagt: Jag är inte nöjd med nuvarande system och avser att komma med förslag till förbättringar.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på interpellation 1999/2000:56 om långtidssjukskrivna och vårdköer

Anf. 109 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Chatrine Pålsson har frågat mig om följande:

- När avser regeringen presentera utredningen om långtidssjuka?
- Vilka åtgärder avser socialministern vidta för att minska antalet långtidssjukskrivna?
- Avser socialministern vidta åtgärder så att FINSAM-modellen läggs till grund för ett fortsatt förändringsarbete?
- Vilka åtgärder avser socialministern vidta för att minska vårdköerna?
- Vilka åtgärder avser socialministern vidta för att utvidga vårdgarantin och så att Prioriteringsutredningens riktlinjer efterlevs?
- Vilka åtgärder avser socialministern vidta för att möta det ökade behovet av vårdplatser?

Det är ett antal frågor som Chatrine Pålsson vill ha svar på. Vissa av dem tillhör socialförsäkringsminister Ingela Thaléns ansvarsområde, men vi har valt att jag även besvarar dessa frågor.

Som Chatrine Pålsson säkert känner till har regeringen beslutat att en särskild utredare ska göra en analys av sjukförsäkringen (dir. 1999:54

och 82). Utredaren ska lämna en rapport senast den 1 juli år 2000 samt slutredovisa sitt uppdrag senast den 1 december år 2000.

Det är givetvis mycket oroande att sjukskrivningarna har ökat så dramatiskt under de senaste åren och att de även förväntas ligga kvar på denna högre nivå de närmast kommande åren. Det finns ett antal rimliga förklaringsfaktorer, men hur dessa inbördes förhåller sig till varandra eller till andra inte kända faktorer är mindre känt. Det finns därför all anledning att avvakta det resultat som kommer att redovisas av den särskilde utredaren senast den 1 december nästa år.

Regeringen lade i sin proposition om samverkan (prop. 1996/97:63) fram förslag om utformningen av ett system med friare mål- och resultatstyrd användning av medel avsedda för olika samverkansformer och rehabilitering i syfte att uppnå samverkansvinster. I beredningen av regeringens förslag ingick även den slutrapport om lokal finansiell samordning mellan socialförsäkring och hälso- och sjukvård som lämnades av Riksförsäkringsverket och Socialstyrelsen.

Med regeringens förslag har möjligheter skapats för samtliga aktörer som behöver samverka. Regeringens förslag inskränkte sig således inte enbart till att samverkan ska kunna ske mellan försäkringskassan och landstinget. Målet för de samverkande myndigheterna är bl.a. att uppnå resultat i form av t.ex. kortare sjukskrivningstider.

Regeringens förslag gick således betydligt längre än vad som skulle ha varit fallet om vi i stället endast hade föreslagit att FINSAM-modellen skulle ha införts i hela landet. Vi är därför av den uppfattningen att förslagen i propositionen om samverkan är bättre ägnade att åstadkomma de effekter på vårdköer etc. som både Chatrine Pålsson och jag är angelägna om att få till stånd.

När det gäller Chatrine Pålssons frågor kring vårdköer, vårdgaranti samt ökande behov av vårdplatser har Socialstyrelsen i en rapport konstaterat att vårdens tillgänglighetsproblem består av två delar, dels väntetider för planerade behandlingar, dels överbelastade akutmottagningar och överbelastade medicinavdelningar. Väntetiderna till planerade behandlingar beror bl.a. på kapacitetsbrist samt vidgade behandlingsindikationer. Överbelastade akutmottagningar och medicinkliniker har många orsaker. Den viktigaste är att vårdkedjorna inte fungerar tillräckligt väl.

Enligt Socialstyrelsen bör därför det fortsatta arbetet med att nå en långsiktig lösning inriktas på rätt till fritt sjukhusval och rätt till relevant väntetidsinformation, utarbetande av gemensamma ställningstaganden till behandlingsindikationer och prioriteringar samt på att effektivisera vårdkedjan.

När det gäller frågan om införande av en behandlingsgaranti kom Socialstyrelsen i rapporten till slutsatsen att införandet av en tre månaders behandlingsgaranti dels skulle medföra risker för felaktiga prioriteringar, dels vara mycket resurskrävande och sannolikt orealistisk med hänsyn till bristen på specialutbildad personal. Jag delar denna uppfattning. Det viktigaste är att bestämma sig för att systematiskt arbeta bort köerna.

Som Chatrine Pålsson vet tillför regeringen nu mer pengar till sjukvården. I budgetpropositionen för år 2000 redovisas avsikten att föreslå ett resurstillskott till vården och omsorgen under åren 2001–2004 på sammanlagt 9 miljarder kronor. Tillskottet ska inordnas i det generella statsbidraget till kommuner och landsting och ska genom utvecklingsav-

Prot.
1999/2000:36
30 november

*Svar på
interpellationer*

tal mellan staten och huvudmännen också utgöra ett viktigt medel i arbetet med den nationella handlingsplan för utveckling och förnyelse av sjukvården som regeringen avser att presentera under år 2000. Detta är en viktig del i arbetet med att utveckla hälso- och sjukvården.

När det gäller tillämpningen av riksdagens beslut om prioriteringar i hälso- och sjukvården påbörjar Socialstyrelsen under hösten ett systematiskt och långsiktigt arbete med att utveckla metoder för detta för att ge vägledning i kommuner och landsting. Som en del i detta kompletteras successivt arbetet med nationella riktlinjer för behandling av patienter med kroniska sjukdomar med ställningstaganden till prioriteringar.

Att tillförsäkra hela befolkningen en väl fungerande sjukvård är ett för regeringen högt prioriterat mål. Jag bedömer att de nu redovisade åtgärderna kommer att leda till att tillgängligheten i hälso- och sjukvården kommer att förbättras och patientens ställning därmed stärkas.

Anf. 110 CHATRINE PÅLSSON (kd):

Fru talman! Jag vill gärna tacka socialministern för ett bra svar. Det här är stora områden, det är jag medveten om, och många av frågorna kräver mer tid än det finns utrymme för i den här debatten. Jag tycker ändå att det är viktigt att se dem tillsammans.

Anledningen till min interpellation var faktiskt en forskningsrapport från Linköping som presenterades i mitten av oktober. Där kom man fram till att unga människor med sjukskrivningar längre än fyra veckor på grund av besvär i rygg, nacke eller skuldror löper stor risk att bli för-tidspensionerade. Hela 22 % av dem klarar inte att jobba alls efter 12 år. Det var mycket högre siffror än jag hade en aning om.

Samtidigt har de långa sjukskrivningarna, på mer än 30 dagar, enligt Riksförsäkringsverkets statistik ökat med 50 % bland dem som är 50 år eller äldre. Även bland 30- och 40-åringarna har sjukskrivningar på mer än 30 dagar ökat, de senaste åren med 30 %.

Lisbeth Fagerkvist, som är utvecklingschef på Försäkringskassan i Östergötland – det är därifrån exemplet är hämtat – säger så här: "Under senare tid har det blivit tydligt att köerna till vård och undersökningar leder till längre sjukskrivningstider."

Det är där jag tror att det är viktigt att vi i politiken ser sambanden. Vi vet att det finns köer. Vi vet att människor lider i köerna. Vi vet att ju längre det dröjer innan man får en adekvat behandling, desto sämre förutsättningar har man för ett snabbt tillfrisknande.

Jag är glad för att utredningen är tillsatt. Det visste jag. Jag är också glad för att man ganska snart ska lämna sitt förslag till åtgärder. Jag hoppas också att vi ska kunna få politisk enighet om att verkligen göra något åt detta.

Sedan vill jag ställa en fråga om FINSAM-projekten. Det kanske är ett missförstånd, jag hoppas det, men mycket säkra källor – det är Lars Engqvists partikamrater ute i kommuner och landsting, speciellt i landstingen – säger att det inte längre finns möjlighet för FINSAM-projekten. Jag vet inte riktigt vilken grund man har för det, men jag vet att Landstingsförbundet i oktober skrev ett brev där man vill ha ett sammanträffande för att få till stånd FINSAM-projekt. Jag tror att Lars Engqvist har fått del av det.

Jag önskar att vi nu kan reda ut detta, för svaret måste jag tolka som att socialministern tycker att det är möjligt. Man har t.o.m. velat gå längre. Om man då hittar sådana samverkansmöjligheter som FINSAM-projekten har varit är det ju viktigt, även om jag vet att det inte är det allena saliggörande, att man där man har arbetat med dem får fortsätta. Låt oss reda ut det här, så att vi kan ge klara signaler till landstingen att det verkligen är möjligt att man får fortsätta.

När det gäller vårdköer, vårdgaranti och ökat behov av vårdplatser skriver socialministern att det är vårdkedjorna som inte fungerar. Jag vet ju att det är så. Men jag tror att det är att förenkla problemet att säga att detta är det viktigaste problemet. Snarare tror jag att vi på nytt har kommit in i en trend i svensk sjukvård där vi är för fyrkantiga när vi planerar vård och olika vårdalternativ.

Jag ska fortsätta när det blir min tur nästa gång. Tack så länge.

Anf. 111 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Det är alldeles sant att Landstingsförbundet har skrivit till regeringen och begärt en överläggning om FINSAM-projektets framtid, men framför allt en överläggning om hur man kan vidareutveckla samverkan i stort sett enligt FINSAM-modellen.

Bakgrunden till Landstingsförbundets skrivelse är ett beslut på Landstingsförbundets kongress, där kongressen beslutar att uppdra åt Landstingsförbundets ledning att uppvakta regeringen. Vi kommer självklart att träffa Landstingsförbundets ledning för en diskussion.

Problemställningen, som är lite svårare, är följande:

Å ena sidan är vi väl alla för att man hittar samverkansformer mellan försäkringskassan och sjukvården och mellan försäkringskassan och sjukvården å ena sidan och länsarbetsnämnden eller socialtjänsten å den andra, så att man bättre utnyttjar resurserna, förhindrar att långa onödiga sjukskrivningar tär på våra resurser och leder till personligt lidande.

Å andra sidan är det naturligtvis inte rimligt att väsentliga delar av sjukvårdens kostnader finansieras av sjukförsäkringen. Det är en skyldighet för landstingen som sjukvårdshuvudmän att se till att man via skattemedel eller andra åtgärder klarar den sjukvård som medborgarna har rätt att kräva. Det finns en risk i FINSAM-modellen, nämligen att de som är yrkesverksamma kommer före alla andra grupper i fråga om behandlingar. Det måste vi undvika.

Balansgången är svår. Det betyder att det kan vara för enkelt att ropa efter mer FINSAM-lösningar. Det är möjligt att hitta rätt i detta och att vara öppen för diskussion om olika samverkansmodeller. Vi kommer att möta Landstingsförbundet för en sådan diskussion.

Jag kan också upplysa om att vi har fått en skrivelse från Västra Götalands-regionen och Försäkringskassan i Västra Götalands län med ungefär samma upplägg. Vi kommer att svara med en öppenhet för diskussion.

Anf. 112 CHATRINE PÅLSSON (kd):

Fru talman! Kan jag uppfatta det så att det är helt lagligt och helt i enlighet med intentionerna att FINSAM-projektet utvecklas vidare redan i dag, eller vad är det som har gjort att man behöver uppvakta regeringen?

Prot.
1999/2000:36
30 november

*Svar på
interpellationer*

Det verkar okej på socialministerns svar. Det är viktigt att få ett klart besked nu.

När det gäller väntetider och köer över huvud taget, är den stora frågan den enskilda människans smärta och vånda över att behöva vänta. Det är viktigt att säga detta i en sådan här debatt. I politiska debatter blir det så lätt en diskussion om organisationsstrukturer och huvudmannaskap. Man måste se den enskilda människan.

Håller socialministern med om att vi i Sverige har lätt att hamna i det ena eller det andra diket, men eftersom människor är olika, sjukdomar är olika, olika åldrar gör att sjukdom slår olika hårt, behöver vi bygga upp ett antal nya vårdformer så att det verkligen finns alternativ? Detta är viktigt i första hand av humanitära skäl.

En senildement människa mår inte väl på en intensivvårdsavdelning på Karolinska sjukhuset. En senildement människa bör ha en välanpassad vård i en helt annan miljö – som dessutom är billigare. Ska vi komma till rätta med detta så att alla människor får den vård och omsorg de behöver, måste vi se till att det finns olika alternativ. Kan vi vara överens om detta, socialministern?

I Dagens Medicin i dag – jag vet inte om socialministern har hunnit titta i den – finns det en stor artikel med rubriken ”Antalet vårdplatser fortsätter att minska” på första sidan. Antalet platser minskade med 1 651 platser år 1998. Nu inser man att det inte går att fortsätta minskningen. Den leder till att människor, ibland ganska brutalt, skickas hem. Klinikchefers och chefsöverläkares huvudsakliga uppgift när de är bakjour under helger är att skicka hem människor därför att det inte finns plats. Det är en trend inom den svenska sjukvården som har gått alldeles för långt, dvs. att man är duktig om man minskar antalet vårdplatser.

Det är viktigt att vi ser att vårdköer och vårdplatser har med varandra att göra. Framtiden måste förändras i detta fall. Vi kristdemokrater tycker att det behövs många fler vårdplatser inom olika områden. Instämmer Lars Engqvist i att vårdplatserna behöver byggas ut även på akutsjukhusen, att människor inte ska behöva vänta för att det saknas en sängplats eller ska behöva bli hemskickade vid en planerad operation därför att många människor har blivit akut sjuka? Är det regeringens ambition för framtiden?

Anf. 113 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Överläggningarna med Landstingsförbundet handlar om det förbundet har begärt: Förbundsstyrelsen anser att möjligheterna att bedriva samverkan i enlighet med SOCSAM, FINSAM eller liknande former bör öppnas och vill mot den bakgrunden få ett sammanträffande mellan företrädare för förbundets styrelse och regeringen. Jag har sagt att vi ska ha det.

Detta innebär inte att det är fritt fram runtom i landet att bestämma sig för att använda försäkringskassans resurser för att följa landstingens sjukvård. Det är mycket klart reglerat enligt den proposition som ersatte tidigare FINSAM-projekt hur den samverkan ska fungera och vilka medel som kan användas.

Vi är beredda att diskutera med Landstingsförbundet och med sjukvårdshuvudmännen hur samverkan ska utvecklas framöver. Det var det jag gav besked om.

Sedan var det frågan om vårdplatser. Det är intressant att notera att Dagens Medicin redovisar utvecklingen under 1998. Möjligtvis är rubriken en smula vilseledande, där framgår att antalet vårdplatser fortsätter att minska. Det finns inget belägg för att de faktiskt gör det om vi även räknar in 1999. Jag är övertygad om att utvecklingen har vänt och att vi kommer att se att antalet vårdplatser kommer att öka under de närmaste åren, helt enkelt beroende på att landstingen har fått en förbättrad ekonomi och en insikt om att det inte går att dra ned på antalet vårdplatser. Vi är överens om att antalet vårdplatser behöver öka under de närmaste åren för att vi inte ska få orimligt korta vårdtider och att patienter ska behöva lämna sjukhusen i förtid.

Vi får se när vi gör en ytterligare analys om vad som har hänt under 1999. Men under alla omständigheter behöver antalet vårdplatser öka under de närmaste åren.

Anf. 114 CHATRINE PÅLSSON (kd):

Fru talman! Jag vill tacka även för det beskedet. Det är viktigt att vi är överens på den punkten. Samtidigt är vi väl medvetna om här i kammarerna att det finns fler äldre i vårt land, att vi har kommit så pass långt i vårt land när det gäller folkhälsofrågor att människor lever längre. Vi vill ju alla ha så många goda år som möjligt. Det medför att behoven ökar när man blir svårt sjuk. Vi vet att en stor del av sjukvårdsresurserna går till det sista levnadsåret. Vi vet att det behövs ordentligt med resurser vid vården i livets slutskede. Det behövs vårdplatser, och det behövs en möjlighet att även i ett sådant läge kunna välja vård själv. Även om hem-sjukvården kommer att utvecklas mer är det även där en resursfråga. Samtidigt vet vi att många svårt sjuka måste ha en backup på ett sjukhus eller sjukhem för att orka vara hemma.

Jag ser fram emot att vi ska försöka samarbeta för att hitta det bästa, en stor mångfald och det allra tryggaste för människor som är svårt sjuka och som enligt riksdagens prioriteringslista ska prioriteras högst.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på interpellation 1999/2000:69 om landstingens och kommunernas ekonomi

Anf. 115 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Lena Olsson har frågat mig följande:

1. Vad avser regeringen att göra för att kommuner och landsting ska kunna uppfylla sina löften om en hög kvalitet inom skola, vård och omsorg?
2. Vilka åtgärder avser regeringen att vidta för att kommuner och landsting ska bli konkurrenskraftigare och i större utsträckning kunna behålla sin personal?
3. Vilka åtgärder avser regeringen att vidta för att kontrollera det växande antalet bemanningsföretag som utarmar och fördyrar vården och omsorgen?

Prot.

1999/2000:36

30 november

Svar på

interpellationer

Kommuner och landsting har givits ett ansvar för att bedriva verksamheter som är centrala för människors välfärd. Regeringens uppgift är att på en övergripande nivå skapa förutsättningar för kommuner och landsting att klara sina åtaganden. Det är landstingens och kommunernas ansvar att se till att verksamheten bedrivs med en god kvalitet i enlighet med de nationella målen och att fortlöpande arbeta med att effektivisera och utveckla sina verksamheter. I årets ekonomiska vårproposition gjorde regeringen bedömningen att kvaliteten inom skolan, vården och omsorgen i allt väsentligt är god.

När det gäller den första frågan vill jag påminna om 1990-talets ekonomiska kris och vad den innebar i kraftigt minskad sysselsättning och ökat antal människor som blev beroende av samhällets insatser. För att möta den svåra ekonomiska situationen genomfördes ett omfattande program för att sanera de offentliga finanserna. Arbetet har lett till att Sverige nu har en stark ekonomi, vilket skapar förutsättningar för en fortsatt utveckling av välfärden.

Det allmänt förbättrade ekonomiska läget har på olika sätt en positiv effekt för kommuner och landsting. De kommunala skatteinkomsterna beräknas öka år 2000 med 25 miljarder kronor exklusive effekterna av den reducerade avdragsrätten för egenavgifterna.

Genom saneringen av statsfinanserna har regeringen skapat utrymme för att ge kommunsektorn ett betydande resurstillskott. Totalt ger beslutade och aviserade höjningar av de generella statsbidragen en nivåhöjning med 25 miljarder kronor mellan åren 1996 och 2002. Till detta kommer de extra skattemedlen till följd av den s.k. 200-kronan. Resurstillskotten via de generella statsbidragen är primärt avsedda för verksamheterna skola, vård och omsorg.

Trots de allmänt förbättrade förutsättningarna finns det kommuner och landsting som har eller kommer att få problem. För kommuner som har ekonomiska problem orsakade av bostadsåtaganden inrättades i juli 1998 Bostadsdelegationen. För kommuner och landsting med särskilt svår ekonomisk situation av andra orsaker har regeringen tillsatt Kommundelegationen. Under år 2000 och år 2001 disponeras närmare 4 miljarder kronor för kommuner och landsting som kan hamna i en särskilt svår ekonomisk situation.

Ett stabilt och träffsäkert utjämningsystem ger landets kommuner och landsting likvärdiga förutsättningar att bedriva sin kärnverksamhet. Därför pågår hela tiden ett arbete med att förbättra och förenkla systemet. Riksdagen beslutade i juni om förändringar i utjämningsystemet för kommuner och landsting.

Mitt svar på Lena Olssons första fråga är mot denna bakgrund att regeringen har vidtagit eller vidtar en rad olika åtgärder för att kommuner och landsting ska kunna bedriva en verksamhet med god kvalitet för sina medborgare.

Lena Olsson efterlyser i sin andra fråga vilka åtgärder som regeringen avser att vidta för att kommuner och landsting ska bli konkurrenskraftigare och i större utsträckning kunna behålla sin personal.

För att motverka den framtida bristsituationen tillsatte regeringen under år 1998 en kommission vars uppgift var att utreda rekryteringsbehovet inom olika vårdyrken.

I sitt betänkande i juni 1999 föreslog kommissionen att antalet utbildningsplatser för läkare och sjuksköterskor skulle utökas. I höstens budgetproposition har regeringen föreslagit att läkarutbildningen ska utökas med 200 platser, vilket är samma nivå som kommissionen föreslog. Regeringen bereder även frågan om ett förändrat huvudmannaskap för de medellånga vårdutbildningarna. Regeringen delar kommissionens bedömning av behovet av ytterligare utbildningsplatser för sjuksköterskor.

Ett annat av kommissionens förslag gällde deltidspenningen. Inom vård- och omsorgsområdet arbetar många deltid. Regeringen kommer att bjuda in de parter som ingick i kommissionen till en diskussion om att verka för att deltidarbetslösheten för olika yrkesgrupper i vård- och omsorgssektorn minskar med 50 %. Genom att kommunsektorn minskar sin andel deltidsanställda kan denna sektor bli mer attraktiv för ungdomar, vilket kommer att stärka sektorns konkurrenskraft såväl på kort som på lång sikt. Enligt Statistiska Centralbyråns arbetskraftsundersökningar har sysselsättningen i kommunsektorn i september 1999 ökat med 16 000 personer jämfört med september 1998. Vård- och omsorgssektorn sysselsatte i september 1999 ca 764 000 personer. Det är 3 000 fler personer än i september 1998.

Som svar på Lena Olssons andra fråga vill jag säga att regeringen tar denna fråga på största allvar, och att en konkurrenskraftig kommunalsektor är viktig för Sverige.

Lena Olssons tredje fråga avser vilka åtgärder regeringen tänker vidta för att kontrollera det växande antalet bemanningsföretag, som enligt Lena Olsson fördröjer vården.

Jag vill inledningsvis säga att det är kommunernas och landstingens ansvar att välja former för sin personalförsörjning. Arbetsförmedlingsmonopolet avskaffades i Sverige 1993. Antalet s.k. bemanningsföretag har sedan avregleringen ökat kraftigt, men är dock i det totala sammanhanget en relativt liten andel av hela arbetsmarknaden. Totalt sysselsätter branschen drygt 0,5 % av arbetskraften.

Reglerna för s.k. bemanningsföretag innebär att en arbetstagare inte kan säga upp sig och direkt återkomma till sin arbetsgivare genom ett bemanningsföretag, utan först efter en karenstid på sex månader.

Som svar på Lena Olssons tredje fråga vill jag säga att regeringen i dagsläget inte har någon avsikt att ytterligare reglera eller kontrollera bemanningsföretagen med tanke på att de ännu är en relativt ny företeelse på den svenska arbetsmarknaden. Däremot följer regeringen utvecklingen i branschen noga.

Anf. 116 LENA OLSSON (v):

Fru talman! Jag får tacka statsrådet Lövdén för svaret.

Jag och mitt parti tycker att ökade resurser till kommuner och landsting är väldigt bra, men jag ställer mig frågan om det verkligen kommer att räcka. Jag tänker på den prognos som fanns i tidningen Landstingsvärlden om ett underskott på 6,1 miljarder, dvs. ungefär 1,3 miljarder mer än vad man har beräknat.

Jag har varit ute dels i mitt eget län, dels i Värmlands län. Där har jag fått information om att man säger upp människor i vård- och omsorgssektorn på grund av att man ska uppnå ett balanskrav. Man har alltså inte

ekonomi för att bibehålla den kvalitet som vi ofta pratar om i den här kammaren.

Jag skulle vilja ställa en första fråga. Anser Lövdén att detta är tillräckligt? Behövs det inte skjutas till ytterligare resurser till kommuner och landsting med tanke på den situation de befinner sig i?

Det finns en del speciellt utsatta landsting som lider av den regionala obalansen och som kanske inte har så mycket att vänta av tillväxten. I mitt hemlän, Dalarna, lider vi av en stor utflyttning och mister därmed en massa resurser. Detta går sedan ut över vården. Där valde man nu i landstinget att höja skatten med 50 öre eftersom man ville bibehålla verksamheten. De resurser man tillför – vilket jag i och för sig tycker är bra – ersätter helt enkelt bara bristerna och de eftersatta sakerna.

Jag är också väldigt medveten om åtstramningspolitiken. Vi kan ju tacka en del andra hjälpredor som fick ta reda på det hela.

Min andra fråga gäller rekrytering av personal. Vi har träffat Landstingsförbundet, där man är djupt oroad över rekryteringsfrågan. Det blir en spiral och en ond cirkel när det gäller efterfrågan på personal. Samtidigt kommer det in andra aktörer på marknaden.

AMS har uttalat sig i rapporten om en ljusnande framtid är vår att intresset för de här utbildningarna inte är så stort på grund av att arbetsmiljön har försämrats. Det är mycket stress inom vårddyrkena. Sjukskrivningarna ökar inom de här områdena, och där är kvinnor över 50 år de värst drabbade.

AMS säger att detta också är en lönefråga. Jag vet att vi inte ska ta upp det, men AMS tar i alla fall upp den aspekten. Vårdsektorn är inte attraktiv i och med en dålig och stressig arbetsmiljö och en dålig lön.

Anf. 117 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Jag delar Lena Olssons bedömning att det är en stor utmaning som vi står inför när det gäller rekryteringsfrågorna. Jag tror inte att det enbart handlar om lönerna. Det handlar dessutom om att expandera utbildningen och att se till så att arbetsförhållandena i övrigt blir bra inom vården. Jag nämnde arbetstiderna i mitt svar på interpellationen. Det måste vara arbetstider som lockar och förmår unga människor att söka sig till vården. Det handlar om inflytande på jobben, arbetsorganisation och liknande saker. Om vi ska klara rekryteringen till sjukvården och övrig vård tror jag att det är väldigt avgörande att vi skapar arbetsvillkor och arbetsförhållanden som gör att det blir attraktiva jobb för den unga arbetskraft som nu går ut på arbetsmarknaden. Konkurrensen om arbetskraften kommer att bli väldigt hård under de kommande åren. Samtidigt vet vi att pensionsavgångarna och rekryteringsbehovet inom den offentliga sektorn är väldigt stora under de kommande tio åren.

Här finns väldigt mycket att göra. Det är dock glädjande att attraktiviteten i utbildningarna har ökat under de senaste åren. Det är fler som söker till vårdutbildningarna. Det är naturligtvis glädjande, framför allt ur det perspektivet att regeringens ambition är att kraftigt öka utbildningen både på läkarsidan och sjuksköterskesidan, och även när det gäller annan vårdutbildning.

Låt mig gå över till resurserna. Vänsterpartiet har ju varit med om budgetförhandlingarna och delar de bedömningar som regeringen gör om resurserna inom kommun- och landstingssektorn. Nu går vi från under-

skott till ganska kraftiga överskott i kommun- och landstingssektorn, och då pratar jag om kommun- och landstingssektorn generellt. Vi räknar med ett finansiellt sparande i kommun- och landstingssektorn nästa år på i runda tal 10 miljarder kronor. Men här finns stora regionala skillnader, och det är viktigt att understryka. Två tredjedelar av landets kommuner räknar med att uppnå balans nästa år och har även förutsättningar att bygga ut sin verksamhet till följd av det ökade ekonomiska utrymmet, men det finns fortfarande kommuner och landsting som har stora ekonomiska bekymmer. Det hänger oftast samman med den starka befolkningsutflyttningen. Jag delar Lena Olssons bedömning där.

Det är bakgrunden till att vi inrättade Kommundelegationen som ska vara ett instrument för att hjälpa de kommuner och landsting som har kvarstående ekonomiska bekymmer. Vi har gemensamt satt av betydande ekonomiska resurser till Kommundelegationen.

På sjukvårdens område har vi aviserat en kraftig ökning av statsbidragen under kommande år som en del av regeringens uppgörelse med Centern om försvaret. Det är 9 miljarder kronor som kommer att tillföras vårdområdet från 2001 och framåt för att förbättra kvaliteten och för att se till att vi klarar av de nationella mål som vi har satt upp för verksamheten.

Visst är det ett helt nytt läge som kommun- och landstingssektorn befinner sig i. Det ser vi också genom att antalet anställda i sektorn ökar. Det är en utveckling som jag tror att vi kan notera under kommande år också till följd av den bättre ekonomiska situationen. Det finns förutsättningar för en bättre kvalitet inom välfärdens kärnområden, skola, vård och omsorg.

Anf. 118 LENA OLSSON (v):

Fru talman! Jag är glad över de ökade resurserna, men jag tror inte att de kommer att räcka till. Jag är väl medveten om att vi har gått med på budgeten, men Vänsterpartiet är ju också känt för att vi har aviserat att det behövs en höjning av taken.

Försvarsuppgörelsens pengar kommer inte förrän år 2002. Då går vi mot den här puckeln i äldreomsorgen. Jag undrar om dessa pengar verkligen kommer att räcka. Just nu har vi en bra tillväxt, men man kan inte veta hur det kommer att se ut framöver.

Sedan vill jag gå över till detta med bemanningsföretagen. Jag tycker att det är ganska allvarligt under rådande omständigheter. Den information som jag fick när vi träffade Landstingsförbundet var att man är bekymrad över att dessa företag växer. Det är ofta nyutbildade människor som söker sig till bemanningsföretagen utom när det gäller sjuksköterskor. Det är ofta sjuksköterskor som har jobbat väldigt länge inom landstingen som går över till de här uthyrningsföretagen. Det är skillnaden.

Jag är också oroad över att de här företagen växer ganska snabbt. Detta är kanske unikt för storstäderna, men det är nog bara en tidsfråga innan vi har det över hela Sverige. Jag tror att dessa företag kommer att vara intressanta för omsorgspersonal, och speciellt för dem som jobbar i äldreomsorgen.

Nu såg jag ett TT-telegram där det stod att arbetsmarknadsutskottet tillstyrkte en s-motion om en förutsättningslös översyn av bemanningsföretagen, dvs. den växande flora av företag som hyr ut personal. Arbets-

Prot.
1999/2000:36
30 november

*Svar på
interpellationer*

marknadsutskottet vet alltså redan om detta och har tagit tag i det. Man tycker att det är allvarligt. Det tycker ju också ministern. Jag tror inte att vi ska underskatta detta. Jag tror att det är ett växande problem även om vi ligger långt efter internationellt sett.

Anf. 119 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Som jag sade i mitt svar följer regeringen noga utvecklingen när det gäller bemanningsföretagen. Det finns anledning att göra det. I dag ser vi inte något akut behov av att vidta några regelförändringar, men det gäller att följa utvecklingen noga och ha fortlöpande kontakter med bl.a. Landstingsförbundet i frågan.

Låt mig än en gång ta upp resurserna. Fr.o.m. år 2001 har vi lagt in en extra vårdmiljard. Vi satsar sammanlagt 9 miljarder under perioden fram till 2004. Det är en ganska kraftfull satsning som vi gör på vården under den här perioden. Men jag vill understryka en sak. Vi är ofta fixerade vid statsbidragen. Men vi måste se detta i relation till vad som nu händer i kommun- och landstingssektorn, nämligen att skatteintäkterna ökar kraftigt.

Det är inte bara staten som får in ökade skatteintäkter till följd av den framgångsrika ekonomiska politiken, den ökade sysselsättningsgraden och den högre tillväxten. Även kommuner och landsting får ett gott utbyte av den ekonomiska politik som vi har kunnat genomdriva och som ger en god tillväxt i Sverige. Nästa år ökar kommunernas och landstingens skatteintäkter med 25 miljarder kronor. Det kan sättas i relation till statsbidragsökningen på 4 miljarder nästa år. Visst är det ett helt nytt läge vi befinner oss i när det gäller kommun- och landstingssektorn.

Jag nämnde ett kalkylerat finansiellt sparande på i runda tal 10 miljarder nästa år. För första gången på många år kan vi redovisa ett finansiellt sparande inom kommunsektorn nästa år. Det är nödvändigt om vi ska klara den utmaning som vi står inför under det kommande årtiondet, och ännu mer efter år 2010, med den växande andelen äldre människor med ett större vårdbehov, större kostnader och större insatser på det området. Då är det nödvändigt med en konsoliderad och stark kommunalekonomisk situation. Vi går från underskott till ett finansiellt sparande.

Sedan är det också mycket viktigt – och där har Vänstern och Socialdemokraterna varit överens – att genomföra de särskilda insatser som krävs i de regioner som har problem, framför allt till följd av en stark befolkningsminskning som innebär att de tappar statsbidrag och får ett sämre skatteunderlag.

Jag kan lägga till att en sak som vi tittar noga på nu är utjämningsystemet och om vi i systemet i tillräcklig utsträckning beaktar effekter för landstingen av snabba befolkningsminskningar respektive snabba befolkningsökningar på kort sikt.

Vi räknar med att den delegation som är tillsatt för att se över utjämningsystemet ska komma med sina bedömningar på området under nästa år. Det var ju en fråga som också Landstingsförbundet tog upp i sitt yttrande inför det beslut som riksdagen fattade i våras.

Anf. 120 LENA OLSSON (v):

Fru talman! Ministern tog upp en sak som jag glömde att kommentera. Det var det här med utbildning, att man ser en svag ökning och att

det är mer attraktivt att söka sig till vissa områden. Jag har också varit i kontakt med Landstingsförbundet. Man ser en viss ökning inom omsorgsområdet, men den är alldeles för liten.

Det tycker jag är allvarligt. Vad gäller omsorgspersonal speciellt inom äldreomsorgen är det inte attraktivt. Jag har själv haft med mig elever som har gått omsorgslinjen och som har talat om att det inte var det de hade tänkt sig. Det beror mycket på det man har varit utsatt för och på att personal har fått gå.

Jag vill höra ministerns kommentar till att man i mitt län inte expanderar inom vård, omsorg och skola. I Värmland svarar man med att säga upp personal. Jag tycker att det är mycket allvarligt, och det tycker ministern också. Men det skulle vara trevligt att kunna ge ett bra svar till dem i Värmland som nu har balanskrav och problem med ekonomin framför sig och som måste säga upp personal trots att den behövs.

Anf. 121 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Eftersom balanskravet har tagits upp i några av inläggen vill jag understryka att jag ser det som oerhört viktigt i det längre perspektivet och inför de utmaningar som kommun- och landstingssektorn står inför. Vi kan inte fortsätta att bedriva en verksamhet med stora underskott. Då står vi mycket illa rustade inför den utmaning som explosionen inom äldreomsorgen kommer att innebära för oss.

Landstingen i Värmland och Dalarna har sökt medel från Kommundelegationen för att få hjälp med omstrukturering. Jag ska inte föregripa Kommundelegationens arbete. Man har nu börjat gå igenom alla ansökningar, och tids nog kommer regeringen att få ta ställning till de förslag som Kommundelegationen kommer med.

Jag kan bara konstatera att vi har satt av ganska stora ekonomiska resurser under år 2000 och år 2001 för att kunna bistå kommuner med ekonomiska problem. Vi vill bistå dem på så sätt att vi kan medverka i nödvändiga strukturförändringar för att komma över en situation med stora underskott, vidta åtgärder och underlätta en sådan process.

Läget i kommun- och landstingssektorn ser generellt sett ganska gynnsamt ut. Men det finns delar av landet som har kvarstående ekonomiska problem, och på vissa håll har man stora ekonomiska problem.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på interpellation 1999/2000:92 om Riksskatteverkets verksamhet i Härnösand

Anf. 122 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Göran Norlander har frågat mig vad jag tänker göra för att Härnösands förutsättningar beaktas när frågan om ytterligare omstrukturering inom Riksskatteverket avgörs. Bakgrunden är att det enligt Norlander övervägs nedläggning av det ena av två driftställen för viss indatantering som för närvarande finns inom Riksskatteverket.

Utvecklingen har under det senaste decenniet gått i riktning mot ett tydligare ansvar för förvaltningsmyndigheterna när det gäller att uppnå

Prot.

1999/2000:36

30 november

Svar på

interpellationer

de mål som satts upp för verksamheten, men också mot en större grad av frihet att bestämma medlen för att uppnå dessa mål. Myndigheternas ökade självständighet rör t.ex. den inre organisationen, lokaliseringen av verksamhet och avvägningen mellan olika resursslag, såsom mellan personal och IT-hjälpmedel.

Bakom denna utveckling ligger övertygelsen att resurserna blir bäst utnyttjade om beslut av de slag jag nu har nämnt fattas nära verksamheten, där konsekvenserna av olika handlingsalternativ bäst kan bedömas.

Riksskatteverket har i dag två verksamhetsställen för inläsning av bl.a. skattedeklarationer, ett i Vänersborg och ett i Härnösand. Resurserna utnyttjas emellertid inte effektivt på grund av underbeläggning på anläggningarna. Detta är en situation som, mot bakgrund av det jag nyss har sagt, inte kan tillåtas bestå under någon längre tid.

Samtidigt har regeringen i annat sammanhang uppmärksammat de svårigheter som Härnösand ställts inför, och även aviserat åtgärder för att hjälpa Härnösand att komma till rätta med situationen.

Enligt vad jag har erfarit går de planer som för närvarande finns hos Riksskatteverket inte ut på att lägga ned den aktuella verksamheten på endera av orterna, utan i stället på att bereda väg för ett bättre utnyttjande av den befintliga kapaciteten genom att överlåta verksamheten till ett privat företag. Detta ska sedan kunna tillhandahålla de tjänster som skatteförvaltningen behöver men också tjänster av samma slag till andra kunder.

Såvitt jag förstår är den lösning som Riksskatteverket nu är inne på den som bäst tillgodoser intresset av att trygga sysselsättningen för den berörda personalen. Jag ser mot den bakgrunden ingen anledning för regeringen att nu vidta någon åtgärd. Däremot kommer jag och regeringen självfallet att noga följa utvecklingen i Härnösand i denna och andra frågor.

Anf. 123 GÖRAN NORLANDER (s):

Fru talman! Jag tackar finansministern för svaret på min interpellation om Riksskatteverkets verksamhet i Härnösand.

Jag har förståelse för att man inom verksamheter som inte har fullt utnyttjande av sin kapacitet måste vidta åtgärder för att förändra och bedriva verksamheten på ett effektivare sätt. Jag kan notera att det för närvarande inte finns några planer på att lägga ned verksamheten i någon av orterna, utan att man i stället har för avsikt att överlåta verksamheten till ett privat företag.

Jag konstaterar att verksamheten blir kvar tills vidare, att det även förhoppningsvis kan genereras fler arbetsuppgifter och att sysselsättningen i varje fall är tryggad för några år framåt.

Eftersom jag tror att det här är en verksamhet som på något sätt kommer att rationaliseras med tanke på utvecklingen inom IT-verksamheten är jag införstådd med att det genom andra tekniska lösningar kan gå att utföra scanning på annat sätt. Därför är det svårt att säga något om den långsiktiga varaktigheten.

Sedan noterar jag också med tacksamhet att regeringen har uppmärksammat den svåra situationen på arbetsmarknaden i Härnösand. Jag noterar även att regeringen har lovat att vidta åtgärder för att hjälpa kommunen att komma till rätta med den negativa trend vi har.

Jag tackar finansministern än en gång för svaret. Jag vet att finansministern gärna vill se den tredje perioden på en hockeymatch, och jag ska inte återkomma i frågan.

Prot.
1999/2000:36
30 november

Anf. 124 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Det är alldeles riktigt som Göran Norlander säger att det är en ojämn belastning på arbetsplatsen. Datateknikens utveckling gör att det kanske finns möjligheter att samarbeta med andra typer av verksamheter. Även om det långsiktigt kan komma att ske en förändring i den här typen av verksamhet tror jag att Riksskatteverkets initiativ att försöka hitta en kombination av offentlig och privat verksamhet är bra.

Självfallet är det inte möjligt för en myndighet som Riksskatteverket att ta till sig den här typen av uppdrag, utan det är bättre om man kan köpa tjänsterna. På så vis kan man i alla fall tills vidare trygga arbetsplatserna. Förhoppningsvis kan man också trygga dem för en lite längre period eftersom man även kan låta privata tjänster användas.

Överläggningen var härmed avslutad.

*Svar på
interpellationer*

14 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter
Konstitutionsutskottets betänkande 1999/2000:KU1
Skatteutskottets betänkande 1999/2000:SkU9

15 § Bordläggning

Anmälades och bordlades
Konstitutionsutskottets betänkande
1999/2000:KU6 Nationella minoriteter i Sverige

Bostadsutskottets betänkande
1999/2000:BoU1 Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande

Försvarsutskottets betänkande
1999/2000:FöU1 Totalförsvarsbudgeten år 2000

16 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställdes

den 30 november

1999/2000:121 av *Elver Jonsson* (fp) till statsrådet Leif Pagrotsky
Nordiskt samarbete

Prot.
1999/2000:36
30 november

1999/2000:122 av *Ingrid Näslund* (kd) till utrikesminister Anna Lindh
Arresterade iranska judar
1999/2000:123 av *Beatrice Ask* (m) till statsrådet Ingegerd Wärnersson
Ämnet religionskunskap i grundskolan
1999/2000:124 av *Rolf Åbjörnsson* (kd) till justitieminister Laila Freivalds
Besparingar inom rättsväsendet
1999/2000:125 av *Karl-Göran Biörsmark* (fp) till utrikesminister Anna Lindh
Mänskliga rättigheter på Kuba

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 7 december.

17 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 30 november

1999/2000:305 av *Catharina Hagen* (m) till finansminister Bosse Ringholm
Beskattning av utländska experter
1999/2000:306 av *Catharina Hagen* (m) till finansminister Bosse Ringholm
Reglerna för investmentbolagsstatus
1999/2000:307 av *Sofia Jonsson* (c) till utbildningsminister Thomas Östros
Kompetenta högskolelärare
1999/2000:308 av *Sofia Jonsson* (c) till justitieminister Laila Freivalds
Rättsväsendet
1999/2000:309 av *Sofia Jonsson* (c) till statsrådet Lars-Erik Lövdén
Studentbostäder
1999/2000:310 av *Anna Åkerhielm* (m) till försvarsminister Björn von Sydow
Räddningsinsatser med helikopter
1999/2000:311 av *Johnny Gylling* (kd) till försvarsminister Björn von Sydow
Nedläggning av KA 2

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 7 december.

18 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

Prot.
1999/2000:36
30 november

den 30 november

1999/2000:195 av *Margareta Viklund* (kd) till socialminister Lars Engqvist

Ekonomisk balans mellan olika grupper

1999/2000:198 av *Margareta Viklund* (kd) till socialminister Lars Engqvist

Övergivna barn

1999/2000:203 av *Rolf Olsson* (v) till socialminister Lars Engqvist

Behandlingshem för ungdomar

1999/2000:204 av *Thomas Julin* (mp) till socialminister Lars Engqvist

GHB i narkotikalagen

1999/2000:207 av *Maria Larsson* (kd) till näringsminister Björn Rosengren

A-kasseutredningen

1999/2000:208 av *Karin Svensson Smith* (v) till näringsminister Björn Rosengren

Lösning av miljöproblemen

1999/2000:220 av *Eva Flyborg* (fp) till näringsminister Björn Rosengren

Vägbeläggningar

1999/2000:221 av *Elizabeth Nyström* (m) till justitieminister Laila Freivalds

Droger

1999/2000:222 av *Kerstin Heinemann* (fp) till socialminister Lars Engqvist

Alkoholbok

1999/2000:229 av *Rolf Gunnarsson* (m) till socialminister Lars Engqvist

Handikappinsatser

1999/2000:232 av *Rinaldo Karlsson* (s) till justitieminister Laila Freivalds

GHB

1999/2000:234 av *Barbro Hietala Nordlund* (s) till socialminister Lars Engqvist

MS i vården

1999/2000:237 av *Dan Kihlström* (kd) till näringsminister Björn Rosengren

Utvecklingsprogram till Hagfors och Munkfors kommuner

1999/2000:243 av *Inger Strömbom* (kd) till näringsminister Björn Rosengren

Sveaskog AB

1999/2000:245 av *Inger Strömbom* (kd) till näringsminister Björn Rosengren

Hänsyn till skogsbruk i samband med gemenskapsbeslut

1999/2000:250 av *Mona Berglund Nilsson* (s) till socialminister Lars Engqvist

Utsatta barn

Prot.
1999/2000:36
30 november

1999/2000:251 av *Sonja Fransson* (s) till socialminister Lars Engqvist
Praktiktjänstgöring för psykologer
1999/2000:252 av *Gudrun Lindvall* (mp) till socialminister Lars Engqvist
Dödligt virus och sorkövervakning
1999/2000:256 av *Yvonne Andersson* (kd) till statsrådet Ingegerd Wärnersson
Etiska överväganden i samband med internetanvändning
1999/2000:259 av *Jeppe Johnsson* (m) till justitieminister Laila Freivalds
Rymningar
1999/2000:266 av *Ingegerd Saarinen* (mp) till näringsminister Björn Rosengren
Tillvaratagande av lokala miljögruppers kompetens
1999/2000:279 av *Lennart Klockare* (s) till socialminister Lars Engqvist
Kostnader för morbus Gaucher

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 7 december.

19 § Kammaren åtskildes kl. 20.28.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdets början till ajourneringen kl. 14.44,
av andre vice talmannen därefter t.o.m. 12 § anf. 115 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

ULF CHRISTOFFERSSON

/Barbro Nordström

1 § Särskilt anordnad debatt om Sveriges anslutning till EMU 1

Anf. 1	LARS LEIJONBORG (fp)	1
Anf. 2	Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	2
Anf. 3	BO LUNDGREN (m)	4
Anf. 4	GUDRUN SCHYMAN (v)	5
Anf. 5	MATS ODELL (kd)	7
Anf. 6	LENNART DALÉUS (c)	8
Anf. 7	LARS LEIJONBORG (fp)	10
Anf. 8	MATZ HAMMARSTRÖM (mp)	11
Anf. 9	Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	13
Anf. 10	BO LUNDGREN (m)	14
Anf. 11	GUDRUN SCHYMAN (v)	15
Anf. 12	MATS ODELL (kd)	16
Anf. 13	LENNART DALÉUS (c)	17
Anf. 14	LARS LEIJONBORG (fp)	18
Anf. 15	MATZ HAMMARSTRÖM (mp)	19
Anf. 16	Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	20
Anf. 17	BO LUNDGREN (m)	21
Anf. 18	GUDRUN SCHYMAN (v)	22
Anf. 19	MATS ODELL (kd)	22
Anf. 20	LENNART DALÉUS (c)	23
Anf. 21	LARS LEIJONBORG (fp)	23
Anf. 22	MATZ HAMMARSTRÖM (mp)	24
Anf. 23	Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	24

Ajournering..... 25

Återupptagna förhandlingar 25

2 § Information från regeringen om IT-omställningen inför

år 2000..... 25

Anf. 24	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	25
Anf. 25	PER BILL (m)	27
Anf. 26	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	28
Anf. 27	PER BILL (m)	28
Anf. 28	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	28
Anf. 29	SVEN BERGSTRÖM (c)	29
Anf. 30	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	29
Anf. 31	SVEN BERGSTRÖM (c)	30
Anf. 32	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	30
Anf. 33	JOHNNY GYLLING (kd)	30
Anf. 34	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	31
Anf. 35	JOHNNY GYLLING (kd)	31
Anf. 36	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	31
Anf. 37	MIKAEL JOHANSSON (mp)	32
Anf. 38	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	32
Anf. 39	MIKAEL JOHANSSON (mp)	32
Anf. 40	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	32

Anf. 41	PER WESTERBERG (m)	33
Anf. 42	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	33
Anf. 43	PER WESTERBERG (m)	33
Anf. 44	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	34
Anf. 45	BERIT ADOLFSSON (m)	34
Anf. 46	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	34
Anf. 47	BERIT ADOLFSSON (m)	35
Anf. 48	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	35
Anf. 49	PER-RICHARD MOLÉN (m)	35
Anf. 50	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	35
3 §	Justering av protokoll	36
4 §	Svar på interpellation 1999/2000:41 om ersättningsjobb vid försvarsnedläggningar	36
Anf. 51	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	36
Anf. 52	STEFAN ATTEFALL (kd)	37
Anf. 53	KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s)	38
Anf. 54	TORGNY DANIELSSON (s)	38
Anf. 55	KRISTINA ZAKRISSON (s)	39
Anf. 56	GÖRAN NORLANDER (s)	40
Anf. 57	LENNART KLOCKARE (s)	40
Anf. 58	SIV HOLMA (v)	41
Anf. 59	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	41
Anf. 60	STEFAN ATTEFALL (kd)	42
Anf. 61	KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s)	44
Anf. 62	TORGNY DANIELSSON (s)	44
Anf. 63	KRISTINA ZAKRISSON (s)	45
Anf. 64	GÖRAN NORLANDER (s)	45
Anf. 65	LENNART KLOCKARE (s)	45
Anf. 66	SIV HOLMA (v)	46
Anf. 67	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	46
Anf. 68	STEFAN ATTEFALL (kd)	47
Anf. 69	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	48
	Ajournering	49
	Återupptagna förhandlingar	49
5 §	Svar på interpellation 1999/2000:67 om tillsyn över nätbolagens prissättning	49
Anf. 70	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	49
Anf. 71	STEFAN HAGFELDT (m)	49
Anf. 72	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	50
Anf. 73	STEFAN HAGFELDT (m)	51
Anf. 74	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	51
6 §	Svar på interpellation 1999/2000:70 om konkurrerande trafik på statens bannät	51
Anf. 75	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	51
Anf. 76	LARS BJÖRKMAN (m)	52
Anf. 77	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	54
Anf. 78	LARS BJÖRKMAN (m)	54
Anf. 79	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	55
Anf. 80	LARS BJÖRKMAN (m)	55

7 § Svar på interpellation 1999/2000:75 om	
 bredbandsutbyggnad	56
Anf. 81 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s).....	56
Anf. 82 PER WESTERBERG (m)	57
Anf. 83 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s).....	58
Anf. 84 PER WESTERBERG (m)	58
Anf. 85 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s).....	59
Anf. 86 PER WESTERBERG (m)	60
Anf. 87 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s).....	60
8 § Svar på interpellation 1999/2000:74 om etnicitet och	
 kulturell mångfald	61
Anf. 88 Statsrådet ULRICA MESSING (s).....	61
Anf. 89 STEN ANDERSSON (m)	62
Anf. 90 Statsrådet ULRICA MESSING (s).....	62
Anf. 91 STEN ANDERSSON (m)	63
Anf. 92 Statsrådet ULRICA MESSING (s).....	64
Anf. 93 STEN ANDERSSON (m)	65
Anf. 94 Statsrådet ULRICA MESSING (s).....	66
9 § Svar på interpellation 1999/2000:85 om	
 funktionshindrades rätt att byta bostad	66
Anf. 95 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	66
Anf. 96 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	67
Anf. 97 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	68
Anf. 98 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	68
Anf. 99 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	69
Anf. 100 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	70
Anf. 101 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	70
10 § Svar på interpellation 1999/2000:45 om bilstöd till	
 funktionshindrade	71
Anf. 102 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	71
Anf. 103 LENA OLSSON (v)	72
Anf. 104 CHATRINE PÅLSSON (kd)	72
Anf. 105 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	73
Anf. 106 LENA OLSSON (v)	73
Anf. 107 CHATRINE PÅLSSON (kd)	74
Anf. 108 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	74
11 § Svar på interpellation 1999/2000:56 om	
 långtidssjukskrivna och vårdköer	74
Anf. 109 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	74
Anf. 110 CHATRINE PÅLSSON (kd)	76
Anf. 111 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	77
Anf. 112 CHATRINE PÅLSSON (kd)	77
Anf. 113 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	78
Anf. 114 CHATRINE PÅLSSON (kd)	79
12 § Svar på interpellation 1999/2000:69 om landstingens och	
 kommunernas ekonomi	79
Anf. 115 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s).....	79
Anf. 116 LENA OLSSON (v)	81

Prot.
1999/2000:36
30 november

Anf. 117 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s).....	82
Anf. 118 LENA OLSSON (v).....	83
Anf. 119 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s).....	84
Anf. 120 LENA OLSSON (v).....	84
Anf. 121 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s).....	85
13 § Svar på interpellation 1999/2000:92 om	
Riksskatteverkets verksamhet i Härnösand	85
Anf. 122 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s)	85
Anf. 123 GÖRAN NORLANDER (s).....	86
Anf. 124 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s)	87
14 § Förnyad bordläggning.....	87
15 § Bordläggning.....	87
16 § Anmälan om interpellationer	87
17 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	88
18 § Anmälan om skriftliga svar på frågor	89
19 § Kammaren åtskildes kl. 20.28.	90

